

Ada Kauranen

JÄRJESTETTYÄ KUMPPANUUTTA JA RAKKAUDEN KAIPUUTA

Järjestetyn avioliiton ja rakkauden merkitykset tv-
ohjelmassa Ensitreffit alttarilla

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Pro gradu -tutkielma

Toukokuu 2023

TIIVISTELMÄ

Ada Kauranen: Järjestettyä kumppanuutta ja rakkauden kaipuuta: järjestetyn avioliiton ja rakkauden merkitykset tv-ohjelmassa *Ensitreffit alttarilla*

Pro gradu -tutkielma

Tampereen yliopisto

Yhteiskuntatutkimus, sosiaaliantropologian opintosuunta

Toukokuu 2023

Tämä tutkielman tavoitteena on tarkastella järjestetyn avioliiton käytäntöjä ja avioliitolle ja rakkaudelle annettuja merkityksiä tosi-tv-ohjelmassa *Ensitreffit alttarilla*. Avioliiton merkitys yhteiskunnallisena instituutiona on alati muuttuva ja media, tässä tapauksessa tosi-tv-ohjelma, luo ja muokkaa kulttuurista yhteisöllisyyttä sekä käsityksiä jaetuista arvoista ja merkityksistä. Tutkielma pyrkii paikantamaan tosi-tv:n tuottamat merkitykset osaksi laajempaa avioliittoa ja rakkautta käsittelevää tutkimuksen kenttää.

Aineistoksi valikoitui *Ensitreffit alttarilla* –ohjelman seitsemäs tuotantokausi. Ohjelmassa näytetään, miten “asiantuntijat” muodostavat ohjelmaan hakeneista henkilöistä neljä avioparia, jotka ensitapaamisella menevät naimisiin. Tämän jälkeen heidän yhteiseloansa ja parisuhteen rakentamista seurataan useamman viikon ajan, kunnes viimeisissä jaksoissa parit päättävät haluavatko he jatkaa avioliittoaan vai erota. Menetelmänä toimii diskurssianalyysi, tosin vaikutteita on tullut myös etnografisesta tavasta tarkastella ilmiöitä osana laajempaa kulttuurista kokonaisuutta.

Analyyysin tuloksina järjestetty avioliitto suomalaisessa kontekstissa nojaa vahvasti asiantuntijoiden toimintaan parien muodostajina. Avioparien muodostamisessa "yhteiset arvot" ja haaveet sekä arjen tavat määritetään tärkeiksi, samalla kun yhteiskuntaluokka tai taloudellinen asema häivytetään kokonaan yhtälöstä. Yksilöihin yhdistetyt persoonallisuuspiirteet ja näiden erityinen yhteensopivuus esitetään myös tärkeänä parien muodostamiselle. Asiantuntijat toimivat paitsi parienmuodostajina myös heidän terapeutteina tukihenkilöinä, joiden tehtävä on lähestyä osallistujia ja heidän muodostamiaan aviopareja yksilöllisinä yksikköinä keskittyen kaikkien individualistisiin toiveisiin ja tarpeisiin. Perheen ja läheisten rooli ei esitetä mitenkään keskeisenä parienmuodostusprosessissa, vaan heidän oletetaan toimivan enemminkin hyväksyvinä taustatukijoukkoina osallistujille.

Avioliittoa ja rakkautta käsittelevien diskurssien myötä ohjelmassa muodostuu moninaisia merkityksiä hyvän avioliiton sisällöstä. Pitkäkestoinen avioliitto, jonka puitteissa yhteisiä haaveita ja elämäntavoitteita voi saavuttaa, nousee esiin ihanteellisena. Rakkaudesta puhuttaessa ilmenee useita jossain määrin ristiriitaisia käsityksiä siitä, mikä on hyvän avioliiton kannalta tärkeintä. Kumppanuus, yhteinen arki ja molemminpuolinen luottamus sekä kiintymys nostetaan esille toivottuna, mutta samalla hyvään avioliittoon tai parisuhteeseen kaivataan myös romanttisia rakkauden tunteita ja ihastumista. Myös fyysinen läheisyyden merkitys hyvässä parisuhteessä korostuu. Ohjelmassa kaikkien näiden ulottuvuuksien saavuttaminen muotoutuu kuitenkin haastavaksi yhtälöksi. Avioliitto konstruoituu projektiksi, joka vaatii osapuolilta työtä ja sitoutumista ollakseen pitkäaikainen ja mahdollisimman tyydyttävä.

Avainsanat: järjestetty avioliitto, rakkaus, media-antropologia, tosi-tv, diskurssianalyysi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Media-antropologia ja tosi-tv	4
	2.1 Media-antropologia, symbolit ja rituaalit	4
	2.2 Televisiotutkimus	7
	2.3 Tosi-tv alalajina	9
3	Avioliitto ja rakkaus	13
	3.1 Avioliiton tutkimus	13
	3.2 Rakkaus	19
4	Menetelmä ja aineisto	23
	4.1 Tutkimuskysymykset.....	23
	4.2. Diskurssianalyysi	23
	4.3 Ensitreffit alttarilla aineistona.....	26
	4.4 Pohdintaa etiikasta ja positioista.....	28
5	Järjestetyn avioliiton käytännöt	30
	5.1 Parien muodostaminen.....	30
	5.2 Asiantuntijoiden asema ja toiminta	34
	5.3 Suku ja läheiset osana suhdetta	37
	5.4 Luottamus ja ennakkoluulottomuus onnistumisen aineksina	39
6	Avioliiton ja rakkauden diskurssit	45
	6.1 Parisuhde ja avioliitto arjen haaveena.....	45
	6.2 Rakkaus erityisenä tunteena.....	49
	6.3 Fyysinen läheisyys osana avioliittoa.....	55
	6.4 Avioliitto yhteisenä projektina tai matkana	59
	6.5 Vaietut totuudet?	62
7	Johtopäätökset	65
	Lähteet	70

1 Johdanto

Tämä tutkielma käsittelee järjestettyä avioliittoa, rakkautta ja televisio-ohjelman mahdollisuuksia toimia merkityksenantajana näiden ihmisille tärkeiden asioiden äärellä. Avioliiton ja rakkauden merkitykset yhteiskunnallisina ilmiöinä ovat jatkuvan muutoksen alaisia (esim. Beck & Beck-Gernsheim 1995, Giddens 1993). Vaikka kumppaninlöytämisen käytännöt sekä siihen liittyvät normit ja odotukset ovat muuttuneet, on rakkauden ja kumppanuuden löytämisen ihannointi silti hyvin vahvasti läsnä populaarikulttuurissa, taiteessa, mediassa ja ihmisten arkielämässä. Media luo ja muokkaa kulttuurista yhteisöllisyyttä sekä käsityksiä jaetuista arvoista ja merkityksistä. Niillä on siis vaikutusta siihen, miten ihmiset hahmottavat omasta elämästään tuttuja ilmiöitä, kuten avioliittoa ja parisuhteita.

Tässä tutkielmassa tarkastelen, miten avioliittoa ja rakkautta järjestetyn avioliiton puitteissa käsitellään nykypäivänä tosi-tv-ohjelmassa *Ensitreffit alttarilla*. Ohjelmassa ns. “asiantuntijat” järjestävät avioliittoja, joissa parit menevät ensikohtaamisellaan naimisiin, jonka jälkeen heidän yhteistä elämäänsä seurataan noin kuuden viikon ajan, kunnes he päättävät ohjelman lopussa haluavatko jatkaa suhdettaan vai erota. Tosi-tv:stä ja tarkemmin rajattuna rakkausrealitystä on erityisesti 2000-luvun aikana tullut hyvin suosittu television alalaji, jota katsovat monenlaiset ihmiset. Genrelle tyypillistä on luoda ihannekuvia siitä, miltä rakkauden ja parisuhteiden kuuluisi näyttää ja ylläpitää, mutta myös hetkittäin haastaa, vallitsevia normeja ja näyttää vaihtoehtoisia toimintatapoja.

Suomalaisessa kontekstissa tosi-tv:tä on tutkittu hyvin suppeasti, eikä varsinkaan antropologisesta näkökulmasta ole lähestytty genreä akateemisen tutkimuksen piirissä. Kansainvälisesti rakkautta ja parisuhteita käsittelevää tosi-tv:tä on tarkasteltu (katso luku 2.3), mutta suomalaisessa kontekstissa tuotettuja suomalaiselle yleisölle kohdistettuja ohjelmia ei ole juurikaan tutkittu, vaikka ne ovat katsojamääriltään hyvin suosittuja.

Antropologinen tutkimus on perinteisesti tarkastellut avioliittoa instituutiona, joka on toiminut yhteiskuntarakenteiden yhtenä peruspilarina jäsentäen eri sosiaalisten ryhmien suhteita. Järjestettyä avioliittoa on joskus kuvailtu suorana vastakohtana länsimaiselle yksilökeskeiselle romanttiseen rakkauteen perustuvalla avioliitolla, vaikka tätä dikotomiaa on myös kyseenalaistettu (esim. Nelson & Jankowiak 2021). *Ensitreffit alttarilla* on Suomen kontekstiin sijoitettu ohjelma, missä järjestetty avioliitto ei yleensä kuulu ihmisten parisuhteiden solmimisen konventionaalisiin tapoihin. Juuri se, miten länsimaiselle

televisiosarjalle tyypilliset romanttisen rakkauden ja kumppanuuden ihanteet sovitetaan järjestetyn avioliiton kontekstiin, on kiinnostavaa, ja tutkielman tarkoituksena onkin avata sekä ohjelmassa esitettyjä järjestetyn avioliiton tapoja, mutta myös kertoa jotain siitä, minkälaisia merkityksiä avioliitolle ja rakkaudelle annetaan laajemminkin yhteiskunnassa.

Rakkautta on pyritty määrittelemään ja selittämään monesta eri näkökulmasta eri tavoilla esimerkiksi psykologian, kirjallisuustieteen, kulttuurintutkimuksen ja sosiologian tieteenoiloilla. Myös sosiaali-antropologialla on ollut oma tapansa lähestyä sekä avioliittoa että rakkautta tutkimuskohteena eri kulttuurisissa konteksteissa. Avioliitto tai pariutuminen ovat olleet antropologisen tutkimuksen keskeisiä aiheita jo tieteenalan alkuajoista lähtien, kun tutkimus keskittyi enimmäkseen ei-länsimaisiin yhteiskuntiin, mutta myöhemmin myös tunteiden ja romanttisen rakkauden tarkastelu parisuhteiden ja avioliiton keskeisenä osana on yleistynyt. Järjestetty avioliitto on monesti mielletty ei-länsimaisten yhteiskuntien pariutumistavaksi ja Ensitreffit alttarilla onkin mielenkiintoinen tutkimuskohde siksi, että se esittää omalle kulttuuriselle kontekstilleen poikkeuksellisen tavan luoda avioliiton, samalla antaen normatiivisen kuvan hyvän avioliiton sisällöstä.

Tutkimuskysymykseni on kaksiosainen. Ensimmäinen kysymys on: *Miten järjestetty avioliitto toteutetaan suomalaisessa kontekstissa ohjelmassa Ensitreffit alttarilla?* Toinen kysymys pureutuu rakkauden ja avioliiton diskursseihin kysymällä *minkälaisia diskursseja sekä merkityksiä avioliitolle ja rakkaudelle annetaan ohjelmassa?* Ensin tarkastelen erityisesti järjestetyn avioliiton käytäntöjä ja sitä, miten ohjelmassa rakennetaan perustelut järjestetyn avioliiton toimivuudelle ohjelmassa. Tämän jälkeen syvennyn diskurssiivisiin merkityksiin, joita rakkaudelle ja avioliitolle annetaan niin asiantuntijoiden kuin osallistujienkin toimesta tv-tuotannon muovaamana kokonaisuutena. Tarkastelun kohteena on erityisesti se, miten romanttisen rakkauden ja kumppanuuden ideaalit yhteensovitetaan asiantuntijoiden luoman järjestetyn avioliiton kanssa. Tarkoituksena on perehtyä siihen, miten romanttiseen rakkauteen, seksuaalisuuteen ja kumppanuuteen liittyvät ihanteet yhteensovitetaan tilanteessa, jossa avioliitto muodostetaan ”asiantuntijoiden” toimesta toisilleen tuntemattomien henkilöiden välille. Televisio-ohjelmat ovat osana luomassa ja muovaamassa todellisuuttamme ja siksi onkin tärkeää tarkastella, minkälaisia normeja ja odotuksia ne luovat ihmisiä kiinnostavan asian ympärillä, tässä tapauksessa hyvän parisuhteen sisällöstä ja onnistuneen avioliiton luomisesta. Menetelmäksi valikoitui diskurssianalyysi, koska se soveltuu hyvin ilmiöiden kielellisesti ja symbolisesti tuotettujen merkitysten tarkasteluun.

Tutkielman etenee lähtien media-antropologiasta ja tv-tutkimuksesta (luku 2) selittäen sitä, miten media on luomassa todellisuutta, jossa elämme ja muokkaamassa käsityksiämme esim. rakkaudesta. Esittelen myös tosi-tv:tä käsittelevää tutkimusta sen erityisyyttä mediagenrenä. Tämän jälkeen perehdyn avioliiton ja rakkauden määritelmiin ja käsitteisiin (luku 3). Avioliittoa on tutkittu laajasti antropologian piirissä ja kolmannen luvun ensimmäinen osa pureutuukin erityisesti avioliiton kulttuurisidonnaisiin tapoihin. Toinen osa taas keskittyy rakkauden määritelmiin. Neljännessä luvussa esittelen tarkemmin aineistoa ja sen valintaa, diskurssianalyysiä menetelmänä, sekä avaan tarkemmin tutkimusasetelmaa ja tutkimuskysymyksiä. Tätä seuraavissa luvuissa pääsemme itse analyysiin, joka on jaettu kahteen eri pääosaan. Viides luku keskittyy siihen, miten järjestetty avioliitto toimii käytännössä ohjelmassa *Ensitreffit alttarilla*, pureutuen parien muodostamiseen, asiantuntijoiden asemaan, ja ”onnistuneen” parinmuodostuksen lähtökohtiin. Kuudennessa luvussa taas esittelen ohjelmasta erittelemäni avioliiton ja rakkauden diskursiiviset merkitykset, peilaten näitä erityisesti kolmannen luvun sisältöön. Lopulta seuraa yhteenveto, joka tiivistää tutkielman johtopäätökset.

2 Media-antropologia ja tosi-tv

2.1 Media-antropologia, symbolit ja rituaalit

Tämän tutkielman taustana ja viitekehyksenä toimii media-antropologia, joka on poikkitieteellinen lähestymistapa, jonka tarkastelutavoissa on vaikutteita sekä mediatutkimuksesta että antropologiasta. Kyseessä ei ole selvä yhtenäinen tieteenala, vaan ennemminkin jonnekin tieteenalojen välimaastoon asettuva lähestymistapa, jossa mediaa sekä sen käyttäjiä tutkitaan antropologisista näkökulmista etnografian, rituaali- ja symbolitutkimuksen antea käyttäen (Sumiala 2010, 12). Coman & Rothenbuhler (2005) määrittelevät teoksessaan *Media Anthropology* media-antropologian antropologian alaisuuteen kuuluvaksi suuntaukseksi, joka tarkastelee, miten kulttuuri muovautuu mediassa symbolisten, rituaalisten ja myyttisten käytäntöjen avulla. Media-antropologinen perusteos *The Anthropology of Media: A Reader* (toimittanut Kelly Askew 2008) kuvailee samankaltaisesti media-antropologiaa tutkimusalaksi, joka - monesti etnografisin menetelmin - analysoi niitä kulttuurisia ja sosiaalisia tapoja, joilla ihmiset käyttävät ja merkityksellistävät heitä ympäröivää mediaa. Tämä tutkielma ei niinkään keskity median kuluttajiin, vaan tutkimuskohteeksi on valikoitu median sisältö ja se, minkälaisia kulttuurisia merkityksiä se muodostaa.

Elämme todellisuudessa, jossa yhteisöllisyys ja yhteiset käytännöt sekä monet rituaalit ja uskomukset ovat medioituneita. Merkittävät yhteisölliset tapahtumat saavuttavat meidät usein ensin mediavälitteisesti. Sumiala kuvailee median paikkaa medioituneiden yhteisöllisten tapahtumien sisällä seuraavanlaisesti: “Medioituneen yhteisöllisyyden keskiössä on media, kaikkine vanhoine ja uusine versioineen ja variaatioineen. Media sekä välittää tapahtuman että rakentaa yhteisöllisen kokemuksen puitteet. Media on tapahtumien symbolinen paikka ja tila. Ja tuo tila on jatkuvasti liikkeessä.” (Sumiala 2010, 29). Media on muuttanut muotoaan paljon vuosikymmenten aikana sosiaalisen median vallatessa tilaa niin kutsutulta perinteiseltä medialta, mutta muodon ja välittäjälaitteiden muuttuessa on median keskeinen rooli yhteisöön kuulumista vahvistavana tekijänä edelleen läsnä. Esimerkiksi Benedict Anderson (2017) on kuvaillut klassikkoteoksessaan *Kuvitellut yhteisöt - Nationalismin alkuperän ja leviämisen tarkastelua* median roolia kuvitellun yhteisöllisyyden luomisessa. Media on osa jaettua tilaa, joka nykypäivänä monesti on virtuaalinen ja johon kuvittelemme yhteisön jäsenet jakamaan saman kokemuksen kanssamme. Tähän kuuluu myös aikaulottuvuus, joka tiivistää kokemusta

jaettavuudesta. Voimme kuvitella, ja sosiaalisen median myötä myös joissain tilanteissa nähdä, miten “kaikki” muutkin kerääntyvät saman mediatapahtuman äärelle samanaikaisesti. Voimme jakaa kokemuksen merkittävien tapahtumien, esimerkiksi jalkapallon MM-kisojen, yhteisestä reaaliaikaisesta seuraamisesta medialaitteiden välityksellä. Todellisuudessa mediakulutus on nykypäivänä internetin myötä pirstaleisempaa, kuin aikana, jolloin “kaikki” katsoivat samoja uutislähetystyksiä, mutta kuvitelma jaetusta yhteisöstä on edelleen läsnä.

Kuvitellut yhteisöt rakentuvat mediavälitteisesti ja mediavälitteinen kommunikaatio nojaa usein symbolisiin merkkeihin. Symbolisen kommunikaation edellytyksenä on, että toimijat noudattavat riittävässä määrin yhteisesti jaettuja kielen, merkkien, tekstien ja esittämisen sääntöjä (Rothenbuhler 1998, xii). Symbolinen kommunikaatio on uusien merkitysten luomista ja muotoilemista yhteisten tai jaettujen käyttäytymismuotojen avulla. Jos ei ole jaettuja merkityksiä ja ymmärryksiä, minkä pohjalta tulkita kommunikaatiota, ei se voi olla ymmärrettävää. (Sumiala 2010, 34.)

Symbolinen kommunikaatio voi ottaa toistuvan muodon, jolloin sitä voi kutsua myös rituaaliksi. Rituaalit ovat toistuvia ja yksinkertaistettuja kulttuurisen kommunikaation muotoja, jotka muovaavat osallistujien sosiaalista vuorovaikutusta. Ne lataavat osallistujan sosiaalisella energialla, liittävät heidät toisiinsa ja vahvistavat rituaalin osallistujien samaistumista yhteisöön sekä kommunikaation symbolisiin objekteihin (Sumiala 2010 35). Symbolit ja rituaalit välittyvät myös tutkielmani media-aineistossa. Tosi-tv-ohjelma, joka keskittyy avioliiton solmimiseen ja myöhemmin ylläpitoon on vahvasti kiinni symbolisessa kommunikaatiossa ja erilaisten jaettujen rituaalien esittämisessä. Ohjelman osallistujien voidaan nähdä olevan osallisia erilaisissa parisuhteisiin liittyvissä rituaaleissa, mutta myös katsojat osallistuvat omalla tavallaan jaettuun katsomisrituaaliin viikoittain uusien jaksosten tullessa. Vaikka katsojat eivät ole fyysisesti läsnä ohjelmassa esitetyissä rituaaleissa, kuten häissä, on heillä kuitenkin jaetun kulttuurisen kuvaston kautta ymmärrys tapahtumista ja kokemus osallisuudesta. Myös erilaiset visuaaliset keinot ja esimerkiksi musiikkivalinnat vahvistavat kokemusta jaetusta rituaalista ja luovat tarinallisuutta televisio-ohjelmaan.

Steven Lukesin (1975) mukaan rituaali on sääntöjen hallitsema symbolinen toiminta, jossa osallistujien huomio kiinnitetään ajattelun ja emootioiden kohteisiin. Rituaalit vahvistavat, luovat uudelleen ja järjestävät yhteiskunnassa jaettuja kollektiivisia representaatioita. Nämä auttavat ihmisiä järjestämään mielessään menneisyyttä, nykyisyyttä ja kykyä kuvitella tulevaisuutta. Rituaalit tekevät yhteiskunnasta ja sen sisältämistä sosiaalisista

suhteista ymmärrettäviä ja ne siis auttavat ihmisiä näkemään yhteiskunnan sekä sen ilmiöt tietynlaisina, antamalla tietyille näkemyksille erityisaseman ja arvon (Lukes 1975).

Lukes keskittyi ajattelussaan poliittisten rituaalien rooliin ja tehtävään, mutta samanlaisia rituaalien piirteitä voi mielestäni havaita myös tv-tuotannon järjestämissä tosi-tv-ohjelmaa varten kuvatuissa rituaaleissa. Rakkausreality sisältää runsaasti rituaalisia kuvauksia erilaisista ihmisten välisistä suhteista. Suhteet toimivat katsojille peleinä, joiden kautta voi verrata omaa sosiaalista todellisuuttaan televisio-ohjelmassa näytettävään todellisuuteen. Joskus rituaalit ja tuotannon luomat tarinat näyttäytyvät tavoittelemisen arvoisina unelmatilanteina, ja joskus taas ohjelman todellisuudesta annetaan varsin karu tai epämiellyttävä kuva, joka antaa katsojalle mahdollisuuden kokea ylemmyyden tunnetta tai helpotusta siitä, ettei ole samassa tilanteessa.

Media-antropologiassa, tai mediatutkimuksessa laajemminkin, keskeistä on, että media ymmärretään julkisena. Julkisuus ja media on myös käsitteellistetty tiloina, joissa aiemmin mainittuja kuviteltuja yhteisöjä rakennetaan. Media voi olla myös se tila, jossa rituaaleja toteutetaan. Median tiloja voidaan hahmottaa fyysiseen paikkaan - esimerkiksi studioon - liitettyinä, mutta media ja sen luoma julkinen tila voidaan ymmärtää myös abstraktimmin sosiaalisena suhteena. Esimerkiksi Daniel Dayan (2001) kuvailee television luomaa julkista tilaa sosiaalisena sekä kulttuurisena suhteena. Hänen mukaansa tälle suhteelle ominaista on ei pelkästään se, mitä henkilö itse näkee, vaan myös se, että tulee itse nähdyksi. Julkisuudet ja mediat ovat suhteessa toisiinsa, mutta myös niihin ihmisiin, jotka näkevät ne ja tulevat niissä nähdyiksi. Kyseessä on katsojan tunnistaminen, tunnistetuksi tuleminen ja sen kautta me-yhteisöön kuulumisen tunteen luominen ja vahvistaminen. Tämä herättääkin kysymyksiä siitä ketkä ja mitkä ilmiöt ovat näkyviä julkisuudessa, miten ne näkyvät sekä erityisesti mitä jätetään näyttämättä julkisessa mediassa.

Kuten aiemmin jo mainitsin, media voidaan toisaalta hahmottaa myös tilana. Doreen Massey'n (1994/2008) mukaan tila on sosiaalinen suhde, joka muokkautuu ja elää vuorovaikutuksessa ihmisten välillä. Se voi syntyä ja olla kytköksissä fyysiseen tai materiaaliseen paikkaan, esimerkiksi studiossa, toimituksessa, lehden sivuilla tai television äärellä, Tila voi kuitenkin olla myös virtuaalinen ja ilmetä median käyttäjän ja viestimen välillä verkossa. Mediaa tilana voidaan siis lähestyä käsittelemällä sitä suhteena, joka muodostuu lähetyksen ja katsojan välille. Tämä ei ole konkreettinen reaalin tila, vaan sitä voidaan luonnehtia ennemminkin virtuaaliseksi ja luonteeltaan kuvitelluksi. Sumiala kuvailee virtuaalisessa tilassa tapahtuvaa yhteyttä kuitenkin todelliseksi. Esimerkkinä tästä hän käyttää

katselukokemusta syyskuun 11. päivänä 2001 tapahtuneista terrori-iskuista, kun katsojille ympäri maailman muodostui tunteellinen kokemus tapahtuneesta, vaikka monet olivatkin hyvin kaukana reaalisesta tilasta, jossa tapahtumat toteutuivat. Kaksijakoisen jaottelun reaalisen ja virtuaalisen tilan välillä on myös nähty olevan jokseenkin aikansa elänyt ja hedelmätön monissa tapauksissa. Maailmat ovat sulautuneet toisiinsa osana jokapäiväistä elämää, eikä verkossa ja sosiaalisessa mediassa tapahtuvaa kanssakäymistä voida enää pitää reaalisesta maailmasta erillisenä tilana samalla tavalla kuin aiemmin on ajateltu. Vaikka reaalisen ja virtuaalisen välinen raja onkin häilyväinen ja jatkuvassa liikkeessä, ei se tarkoita, etteikö mediaa voisi tarkastella erityisenä tilana. (Sumiala 88–90.)

Medialla on paljon symbolista valtaa luoda yhteisöllisyyttä ja pitää sitä yllä. Sillä on kyky keskittää itseensä symboleja ja siten liittää katsojat tai kuluttajat yhteiseen jaettuun sosiaaliseen maailmaan. Sumialan (2010, 91–92) mukaan median vallan ydin piilee juuri siinä, että kyse ei ole fyysiseen pakkoon perustuvasta vallasta, vaan sen kyvystä keskittää, muokata ja käyttää kulttuurisia voimavaroja sekä resursseja. Tämä vaikuttaa siihen, miten toimimme yhteisönä ja miten ymmärrämme yhteisön luonnetta (Couldry 2003). Se myös vaikuttaa ennen kaikkea siihen, mitä pidämme luonnollisena ja mahdollisena. Mitkä asiat näyttäytyvät itsestään selvinä, toivottavina ja tärkeinä? Juuri tämän takia mediatuotteiden, kuten tv-ohjelmien, tutkiminen onkin tärkeää. Niiden tuottamalla representaatioilla on merkitystä ja ne vaikuttavat siihen, mikä yleisesti käsitetään hyväksyttävänä tai toivottavana.

2.2 Televisiotutkimus

Televisiotutkimus on mediatutkimuksen alalaji. Se muodostui pian sen jälkeen, kun televisiosta tuli ihmisille tärkeä mediavälittäjä ja on keskittynyt nimenomaan television asemaan medialähteenä sekä televisiossa esitettyyn mediasisältöön. Niin kutsuttu Cultural studies liike on ollut hyvin vaikutusvaltainen televisiotutkimuksen sekä laajemminkin mediatutkimuksen kentällä ja on pitkälle määritellyt populaarikulttuuria ja televisiota käsittelevän tutkimuksen viitekehyksen (Miller 2009, katso esim. Stuart Hall 1997). Tv-tutkimuksessa voidaan nähdä jonkinlaisia alakategorioita, jotkut keskittyvät television asemaan mediavälittäjänä, toiset tv-ohjelmien sisältöön ja toiset katsojakokemukseen tai yleisön tulkintoihin (audience studies). Myös luokan sekä sukupuolen merkitys tv-ohjelmien tuotannossa, sisällössä ja vastaanottamisessa on ollut tutkimuksenkohteena (esim. Skeggs & Wood 2012).

Mediaa käsiteltäessä on aiemmin usein tehty rajanveto ns. perinteisen median ja sosiaalisen median välillä. Perinteisessä mediassa, esimerkiksi sanomalehdissä ja televisiossa, on asetelmana yleensä ollut ammattilaisten tuottamaa sisältöä kuluttajille, kun taas sosiaalisessa mediassa toimijoiden roolit ovat häilyväisempiä. Periaatteessa jokainen, jolla on pääsy sosiaaliseen mediaan ja riittävät taidot viestiä siellä, voi toimia useissa eri rooleissa sisällön tuottajana, keskustelijana tai hiljaisena katselijana. Perinteisen ja sosiaalisen median rajat ovat olleet liikkeessä, eikä esimerkiksi television ja verkkosisältöjen rajat ole enää selkeitä. Nykyään medialla viitataan usein ilmiöön, joka on hybridisekoitus ja voi sisältää elementtejä niin perinteisestä joukkoviestinnästä kuin sosiaalisen median verkkoviestinnästä. (Sumiala 2010, 76–77.) Vaikka tosi-tv-ohjelma onkin televisiossa tai suoratoistopalvelussa esitettävä perinteiseen mediaan luokiteltava aineisto, on se kytköksissä myös laajempaan mediamaisemaan, johon kuuluu verkossa lukuisat eri keskustelupalstat erilaisilla sosiaalisen median alustoilla, sekä keskustelut, joita katsojat mahdollisesti käyvät todellisessa elämässä. Nämä kaikki kietoutuvat yhteen eri vuorovaikutustilanteissa.

Televisiotutkimuksen kentällä alustavana oletuksena on, että televisio-ohjelma on kytkettyä todelliseen maailmaan ja siihen kulttuuriin tai yhteiskuntaan, jossa se esitetään tai on tuotettu. Television intressinä viestimenä (hieman genrestä riippuen) on myös dokumentoida tai esittää nykyisyyttä tai todellisuutta ja osallistaa katsojansa heille samaistuttavalla sisällöllä. Alun perin televisio toimi tiedotusvälineenä, jonka tarkoitus oli reaaliajassa tuoda ihmisille tietoa ajankohtaisista asioista esimerkiksi uutislähetysten kautta. Vaikka televisiotarjonta onkin laajentunut valtavasti television alkuajoista 1900-luvulla, on suoraa lähetyksiä tai todellisuuden kuvaamiseen pyrkiviä ohjelmia edelleen paljon. Pyrkimys todentuntuisiin tai realistisiin representaatioihin on edelleen keskeinen monissa television alalajeissa. Oletuksena on, että ohjelma on jonkun aktiivisesti tuottama ja se sisältää tiettyjä tekstuaalisia muotoja, joiden on tarkoitus viestiä merkityksiä, jotka ovat yleisön tulkittavissa jaettujen symbolien kautta. (Bignell 2013, 205.)

Jonathan Bignellin (2013) mukaan televisiotutkimuksessa on kolme keskeistä representaatioon liittyvää kysymystä. Kolmesta representaatioon liittyvästä pääkysymyksestä ensimmäinen on: kuka on kuvaamassa tai luomassa representaatiota? Tämä on erityisesti tuotannollisiin asioihin keskittyvä kysymys. Toinen keskeinen kysymys on mitä tai ketä representoidaan ja miten? Tässä keskitytään ohjelman sisältöön, erityisesti kuvastoon ja sen sisältämiin koodistoihin, symboleihin ja konventioihin. Kolmas kysymys liittyy yleisöön, ohjelman vastaanottoon ja sen aiheuttamiin reaktioihin. (em. 2013, 204–205.) Tämän

tutkielman puitteissa tulen tarkastelemaan Ensitreffit alttarilla -ohjelmaa keskittyen erityisesti toiseen kysymykseen, eli itse sisältöön ja sen merkityksiin. Toki tuotantoon sekä yleisön reaktioihin keskittyminen olisi varmasti myös herättänyt mielenkiintoisia tutkimuskysymyksiä ja tuloksia, mutta tämän tutkielman puitteissa kaikkien näiden toteuttaminen käytännössä ei olisi mitenkään mahdollista tai välttämättä edes kannattavaa tai hedelmällistä.

Median ja erityisesti television logiikka on aina jossain määrin kaupallista ja tämä on pakko myös huomioida sitä käytettäessä tutkimusaineistona. Median talouden logiikkaa voidaan kutsua myös huomiotaloudeksi. Median elinehto on, että se herättää yleisön kiinnostuksen ja huomion. Näin media kykenee houkuttelemaan paitsi mainostuloja, myös oikeuttamaan oman journalistisen tehtävänsä tiedon välittäjänä ja yhteisen maailman rakentajana (Sumiala 2010, 69). Televisiokanavan pyörittäminen vaatii taloudellisia resursseja, joita kaupalliset yhtiöt hankkivat esimerkiksi mainostuloilla, joita kerätään tarjoamalla näkyvyyttä katsojalukuihin vedoten. Julkiset ei-kaupalliset kanavat taas perustelevat rahoittamistaan yleishyödylliseen palveluun, kuten luotettavaan tiedonjakoon ja laadukkaisiin tv-ohjelmiin vedoten. Viihdeohjelmien, kuten rakkausrealityn, journalistisen tehtävän oikeuttaminen ei ole keskeisessä roolissa samalla tavalla kuin esimerkiksi uutismedioiden, mutta myös tosi-tv:lle on tärkeää ylläpitää vaikutelmaa todellisuuden kuvaamisesta.

2.3 Tosi-tv alalajina

Tosi-tv on televisio-ohjelmien genre tai alalaji, jossa tyypillisesti on mukana niin sanotusti tavallisia ihmisiä, eli ei käsikirjoitusta seuraavia näyttelijöitä, jotka on asetettu televisiotuotantoa varten luotuun tilanteeseen. Yksi tunnetuimmista ja ehkä tyypillisimmistä esimerkeistä tosi-tv-genren edustajista on Big Brother, jossa ryhmä henkilöitä suljetaan asumaan yhdessä Big Brother -taloon, jossa juhlietaan ja suoritetaan erilaisia tehtäviä, mitä kamerat sekä tv-yleisö seuraavat ympäri vuorokauden 24/7. Tuotanto pääsee ohjailemaan osallistujia Isoveli -hahmon kautta ja katsojille leikatuissa jaksoissa näytetään tuotannon valitsemat mielenkiintoisimmat kohtaukset talon tapahtumista. Tämä on vain yksi esimerkki tosi-tv-ohjelmasta, mutta yleensä yhdistävä piirre monissa ohjelmissa on, että osallistujat ovat ns. "tavallisia" ihmisiä, eivätkä siis näyttelijöitä. On myös lisäksi joukko tosi-tv-ohjelmia, joissa esiintyy julkisuuden henkilöitä, mutta näitä sarjoja yhdistää yleensä se, että niissä pyritään näyttämään julkisuuden henkilöiden niin sanottua tavallista elämää. Tosi-tv:lle on siis monesti ominaista jonkinlainen tavallisuuden ja poikkeuksellisuuden yhdistäminen. Tyypillisesti

ohjelmiin kuuluu joko tavalliset ihmiset erikoisissa tilanteissa (esim. Selviytyjät) tai tunnetut ihmiset elämässä heille tavallista, mutta katsojalle erikoista elämää (esim. Keeping up with the Kardashians).

Eri televisioalalajien väliset rajat voivat olla epätarkkoja. Bignell (2013, 208) laskee tosi-tv:n kuuluvan faktuaalisen television genreen, johon kuuluvat myös dokumenttisarjat, uutisohjelmat, ja todellisten tapahtumien kuvaamiseen pyrkivät dokudraamat. Näiden ohjelmien faktuaalisuus on tietenkin hyvin kiistanalaista, mutta yhdistävä tekijä on näennäinen pyrkimys kuvata jotain ”todellista”. Nick Couldry (2003, 95–97) mukaan television ja median ylipäätään on tärkeää ylläpitää katsojille asema näennäisenä todellisuuden kuvaajana, jottei sen yhteiskunnallinen asema horjuisi. Tämä on yhteydessä laajempaan kontekstiin, jossa median katsotaan olevan osa valtakoneistoa ja ylläpitävän ideologista hallintaa (governmentality). Se, mitä tämä todellisuuden kuvaus käytännössä tarkoittaa, on ollut muutoksenalaista. Couldry (2003) käyttää sanaa ”liveness” puhuessaan television todellisuudesta, joka hyvin pitää sisällään sekä eläväisyyden, todellisuuden ja suoran lähetyksen merkitykset. Television alkuajoina lähes kaikki ohjelmat olivat suorina lähetyksiä, joiden tarkoituksena oli toimia massatiedotusvälineenä, eikä dramatisoituja fiktiivisiä tarinoita ollut samassa mittakaavassa kuin nykypäivänä. Suorien lähetysten tärkeyden vähetessä eronteko toden ja epätoden välillä ei enää tänä päivänä riipu siitä, onko kyseessä suora lähetys vai ei, vaan ero jaetaan ennemminkin sen mukaan, esitetäänkö ohjelmassa ”tosia” tapahtumia vai onko kyseessä fiktiivinen tarina.

Erilaisten dramatisoitujen viihdeohjelmien määrän kasvaessa on tosi-tv noussut yhdeksi merkittäväksi ”tosia” tapahtumia kuvaavaksi televisiomuodoksi. Tärkeää katsojalle ei ole se, kuinka todellisia tai aitoja tapahtumat oikeasti ovat, vaan olennaisempaa on todentuntuisuuden illuusion ylläpito. Näin media rituaalinomaisesti pitää yllä yksilöiden yhteyttä muuhun todellisuuteen jaettujen merkitysten ja katselukokemuksen kautta. Nykyään ohjelmia ei tarvitse seurata suorana, tai tiettyyn kellonaikaan, internetin ja suoratoistopalvelujen ansiosta, kun samanaikaisesti voi myös osallistua jaettuun katsojakokemukseen erilaisten sosiaalisen median alustojen kautta. Median läsnäolo ja todellisuus (liveness) arkielämässä on siis edelleen hyvin vahvasti mukana, vaikka ohjelmia ei katsotakaan suorassa lähetyksessä televisioruudulta. Televisio-ohjelmiin liittyvä osallistuminen on laajentunut itse katselusta sisältämään muutakin vuorovaikutusta materiaalin ja muiden katsojien kanssa. Netissä keskustelufoorumeilla ja sosiaalisen median kanavilla kommentointi on vilkasta. Ensitreffit alttarilla –ohjelmasta keskustellaan aktiivisesti esimerkiksi anonyyminä mobiiliviestintäsovellus Jodelin ”ensitreffit alttarilla” –kanavalla. Keskustelu on vilkasta erityisesti reaaliajassa jaksojen televisiolähetysten

aikana, mutta myös jaksojen jälkipuinti on aktiivista. Keskustelua käydään myös Twitterissä ja Facebookissa sekä viihdemedioiden kommenttipalstoilla.

Eriytynyt tosi-tv:n alalaji, joka on saavuttanut suuren suosion 2000-luvun aikana, on romanttisiin suhteisiin keskittyvä tosi-tv (romance reality), josta tässä tutkielmassa käytän termiä rakkausreality. Erialaisten kumppanin etsintään ja suhteiden koettelemiseen keskittyvien ohjelmien määrä on noussut valtavasti ja tämän myötä myös aihetta käsittelevä tutkimus on lisääntynyt (esim. Vandenbosch 2011, Carpentier 2006). Suomalaisia televisio-ohjelmia käsittelevää tosi-tv-tutkimusta on tehty hyvin rajallinen määrä, mutta muualla Euroopassa ja englanninkielisessä maailmassa rakkausrealityä käsittelevää tutkimusta on tehty enemmän. Kirjallisuustieteen puolella Kerttu Ilmonen (2021) on kirjoittanut Pro gradu -tutkielman juonen rakentumisesta Temptation Island Suomi -ohjelmassa. Kyseisessä ohjelmassa parisuhteissa olevat henkilöt lähetetään saarille sinkkujen eli "houkutusten" kanssa. Usean viikon ajan he seuraavat kumppaninsa toimintaa toisella saarella tuotannon valitsemien videopätkien kautta osallistuessaan juhliin ja käydessään treffeillä sinkkujen kanssa. Ohjelman lopussa pariskunnat päättävät jatkavatko he yhteistä elämää vai päätyvätkö eroon. Ohjelma on tuonut julkisuuteen paljon keskustelua parisuhteiden rajoista, millaista toimintaa kumppanilta odotetaan, monogamiasta ja avoimuudesta. Temptation Islandia on tutkittu myös Suomen ulkopuolella jonkin verran (esim. Vandenbosch & Eggermont 2011, Carpentier 2006).

Michelle Mueller (2021) on tarkastellut polygamian ja polyamorian mediarepresentaatioita amerikkalaisissa tosi-tv-ohjelmissa (esim. Sister Wives, Seeking Sister Wife ja Polyamory: Married and Dating) erityisesti suhteessa yhdysvaltalaisiin vaihtoehtouskontoihin, kuten mormonismiin ja uuspakanallisiin liikkeisiin. Hän on yhdistänyt etnografisen tutkimuksen mediatutkimukseen ja painottanut erityisesti ohjelmien käsittelemien yhteisöjen omia tulkintoja tosi-tv:n sisällöstä. Tutkimuksen mukaan tosi-tv on muuttanut mormonipolygamian julkisuuskuvaa hyväksyttävämmäksi amerikkalaiselle liberaalille keskiluokalle. Medioitunut todellisuus siis vaikuttaa ihmisten mielikuviin ryhmistä ja ilmiöistä, kuten polyamoriasta. Tätä yhtälöä muokkaa myös tosi-tv-teollisuuden asenteet, normit ja käytännöt, jotka pitävät sisällään laajempia taloudellisia ja sosiokulttuurisia realiteetteja.

The Bachelor on toinen esimerkki rakkausrealitystä ja yksi genren suosituimmista sekä pitkäaikaisimmista sarjoista, josta on tehty versioita monilla eri puolilla maailmaa. McAlister (2018) kuvailee Bacheloria samaan aikaan globaaliksi ja paikalliseksi. Ohjelman formaatti on suurinpiirtein samanlainen eri maiden versioissa, mutta paikallisia eroja romanttisen rakkauden merkityksenannoissa ja parisuhteiden etenemisen odotuksissa ilmenee runsaasti.

Tutkimuksessa vertaillaan yhdysvaltalaista ja australialaista versiota sekä niiden suhtautumista rakkaudenjulistuksiin. Tutkimuksessa nousee esille, miten ohjelman kliimaksi toimii rituaalinen rakkaudenjulistus, joka amerikkalaisessa versiossa päättyy kosintaan, australialaisten painottaessa romanttisen rakkauden emotionaalista ulottuvuutta performatiivisen kosimisen sijaan. Samankaltaista globaalin ja paikallisen yhdistymistä voidaan nähdä myös Ensitreffit alttarilla -ohjelmassa. Ohjelmaformaatin ollessa samankaltainen kaikissa versioissa, on kuitenkin havaittavissa selkeitä eroja narratiiveissa ja avioliittoon liittyvissä odotuksissa yhdysvaltalaisen, australialaisen ja eri pohjoismaisten versioiden välillä. Tämä tutkielma ei kuitenkaan keskity vertailemaan eri versioita, vaan painopiste on suomalaisessa versiossa ja sen sisällössä. En kuitenkaan voi väittää, etteivätkö muut aiemmin näkemäni versiot olisi mitenkään vaikuttaneet analyysiini. Eri painotukset ja esiin nousseet aiheet esimerkiksi ruotsalaisessa ja norjalaisessa versiossa ovat herättäneet erityisesti ajatuksia siitä, mitä suomalaisessa versiossa ei nosteta esiin, ja mitä tämä kertoo erityisesti suomalaisista normeista. Neljännessä luvussa esitellessäni tarkemmin aineistoa palaan vielä Ensitreffit alttarilla -ohjelman formaattiin ja erityispiirteisiin rakkausreality -genren edustajana.

3 Avioliitto ja rakkaus

3.1 Avioliiton tutkimus

Avioliitto yhteiskunnallisena ilmiönä ja instituutiona sekä siihen liitetyt odotukset ja merkitykset ovat olleet muutoksen alaisia ajan kuluessa. Suurimmassa osassa OECD-maita avioliittojen määrä on ollut laskussa, mutta Suomessa solmittujen avioliittojen määrä on pysynyt samana 1990-luvulta asti. Avioerojen määrä on lisääntynyt 1970-luvulta, mutta viimeisen 20 vuoden aikana ei kasvua erojen määrässä ole Suomessa huomattavissa. Sekä naisten että miesten tapauksessa keskimääräinen ikä ensimmäistä kertaa naimisiin mentäessä on kuitenkin noussut. (OECD 2019.) Suomessa viime vuosina muutoksen trendinä voidaan nähdä, että solmituista avioliitoista kirkollisten häiden määrä on vähentynyt ja siviilivihkiminen on yleistynyt.

Perheiden ja parisuhteiden moninaistuessa ja “perinteisen” heteroydinperhenormin hälvetessä rakkaudesta on tullut entistä tärkeämpi osa avioliittoa samalla, kun siihen liitetyt merkitykset muuttuvat entistä epäselvemmiksi tai häilyväisiksi. (Beck & Beck-Gernsheim 1995.) Avioliitto on ollut, ja muutoksista huolimatta on edelleen, merkittävä instituutio, joka näkyy niin ihmisten arkisissa toimissa kuin suuremmissa tulevaisuuden haaveissa ja suunnitelmissa. Parisuhteet ja niiden sisäiset toimintatavat on nähty yksityisen sfääriin kuuluvana elämänosana, mutta esim. 1900-luvun feministinen tutkimus on kyseenalaistanut tätä lähtökohtaa ja tuonut esille, miten yksityinenkin on poliittista ja valtarakenteisiin kytköksissä. (Blaisure & Allen 1995.) Avioliiton ja parisuhteen herkkien hetkien näyttäminen televisiossa tosi-tv:n muodossa tuo nämä aiheet myös eksplisiittisesti julkisuuteen. Tosi-tv:n tarkoituksena onkin monissa tapauksissa aiheuttaa katsojissa reaktioita, herättää keskustelua ja kiinnittää huomiota erilaisiin ilmiöihin laajemminkin.

Antropologiassa sukulaisuussuhteet ja avioliitto ovat olleet keskeinen tutkimuskohde jo tieteenalan alkuajoista lähtien. Esimerkiksi Edvard Westermarckin teos Avioliiton historia (1932) kuvailee käytäntöjä ja tapoja käsitteellistää avioliitto erilaisissa kulttuurisissa konteksteissa. Vaikka teos pitkälti pohjautuu tieteenalan sittemmin hylkäämiin käsityksiin kulttuurisesta evoluutiosta lineaarisena kehityskulkuna, on siinä tiettyjä piirteitä avioliitto- ja sukulaisuustutkimuksesta, jotka edelleen ovat relevantteja. Teos kertoo myös jotain siitä, miten tavat käsitteellistää avioliitto ovat muuttuvia ja aikaansa sekä kulttuuriseen kontekstiinsa rajattuja. Monet Westermarckin oletukset sukupuolesta, rodusta ja näiden merkityksistä

avioliittojen muodostamisessa ovat äärimmäisen vanhentuneita, eivätkä nämä 1900-luvun alkupuolen ajatukset mitenkään tunnu sopivan 2000-luvun tutkielmaan avioliiton nykymerkityksistä. Toisaalta tämä myös osoittaa, että kyseessä on dynaaminen ilmiö, joka muuttuu ja muovautuu muiden yhteiskunnallisten muutosten mukana.

Avioliittoa ei antropologisessa tutkimuksessa ole yleensä nähty yksilöiden välisenä suhteena, vaan ennemminkin ryhmien tai sukujen välisenä järjestelynä. Monissa yhteiskunnissa avioliittoinstituutio perustuu sen tärkeyteen lasten tuottamisessa sekä sosialisatiossa, eikä osapuolten romanttiset tunteet ole olennaisia tekijöitä suhteiden muodostamisessa. (Eriksen 2004, 148–149.) Universaalina on pidetty tiettyjä inestisiä ja eksogamiaa sääteleviä sääntöjä, jotka ohjaavat kumppaninvalintaa tai vähintään asettavat sille tietynlaiset reunaehdot. (Eriksen 2004 161).

Sukulaisuus sekä erilaiset sosiaaliseen hierarkiaan ja valtaan liittyvät näkökulmat ovat olleet keskiössä järjestettyä avioliittoa käsittelevässä tutkimuksessa. Sukujen on nähty olevan korporatiivisia ryhmittymiä, jotka jäsentävät suhteitaan toisiin sukuihin tai klaaneihin esimerkiksi avioliiton kautta. Naisten ”vaihto” järjestettyjen avioliittojen muodossa on ollut keskeinen osa erilaisten ”allianssien” muodostamisessa. E. E. Evans-Pritchardin klassikkotutkimus Nuoreista esitti, miten kiinteissä polveutumiseen perustuvissa sukulaisryhmittymissä avioliitot mahdollistivat lisääntymisen lisäksi myös yhteisin poliittisen toiminnan (Evans-Pritchard 1940). Polveutumiseen ja alliansseihin perustuvat teoriat (esim. Evans-Pritchard 1940 ja Lévi-Strauss 1949) esittivät kaavamaisia selityksiä, joiden tarkoitus oli johdonmukaisesti tuoda esille yhteiskuntarakenteen yhteisöissä, joissa sukulinjat nähtiin keskeisimpänä osana. Teoriat pyrkivät esittämään sääntöjä sille, miksi tiettyjen ihmisten välille solmitaan avioliittoja ja miten nämä avioliitot toimivat yhteisön jatkuvuuden ja sosiaalisten suhteiden jäsentäjinä. On kuitenkin tärkeää muistaa, että vaikka olisi havaittavissa tietynlaisia normeja ja sosiaalisten kategorioiden välisiä sääntöjä ohjaamassa sosiaalista toimintaa ja avioliiton järjestämistä, ei ihmisten käytöstä ja toimintatapoja kuitenkaan voi täysin ennustaa. Preskriptiiviset teoriat avioliiton solmimisesta eivät ole täydellisiä ja monissa tilanteissa löytyy piirteitä monenlaisista kategorisoinneista ja säännöistä. Voidaan kuitenkin todeta, että avioliitto ja sen solmimistavat toimivat sosiaalisten suhteiden ja rakenteiden yhtenä merkittävänä komponenttina valtaosassa yhteiskuntia. (Eriksen 2004, 15.)

Avioliittoon liittyy myös monesti tietynlainen taloudellinen vaihto tai materiaalien varojen uudelleenjärjestäminen. Esimerkiksi myötäjäiset tai morsiusmaksut ovat joissakin yhteiskunnissa hyvinkin merkittäviä ja luovat osapuolten sekä heidän perheidensä välille

velvollisuuksia ja siteitä. Morsiusmaksu voi esimerkiksi tarkoittaa sitä, että sulhasen sukulaisten odotetaan maksavan morsiamen sukulaisille siitä, että mies saa oikeuden morsiamen työvoimaan ja lisääntymiskykyyn. Myötäjäiset taas tarkoittavat sitä, että morsiamen perheen odotetaan toimittavan morsiamen mukana lahjoja, kuten taloustarvikkeita, liinavaatteita tai muita kodin tavaroita. Myötäjäiset voivat myös toimia ennakkoperintönä ja toimivat tavallaan maksuna miehelle tai hänen perheelleen siitä, että he ottavat morsiamen elätettäväkseen. Tällaisissa tilanteissa avioliitto ja sen taloudelliset järjestelyt vaikuttavat siis huomattavasti myös laajempaan sukuryhmään, minkä vuoksi on ymmärrettävää, että vanhemmat ja sukulaiset haluavat olla aktiivisessa roolissa heidän lastensa kumppanivalinnassa. (Eriksen 2004, 149–150.) Länsimaissa avioliiton taloudellisia vaikutuksia voi halutessaan minimoida esimerkiksi avioehdon ja testamentin avulla, mutta tietyissä byrokraattisissa prosesseissa myös Suomessa yhdessä asuvien avio-/avopuolisoiden nähdään automaattisesti kuuluvan samaan ruokakuntaan ja siten luovan yhteisen taloudellisen yksikön.

Intia nousee usein esimerkiksi nykypäivän järjestettyä avioliittoa käsiteltäessä. Rajanveto tehdään usein yksilökeskeisen romanttisiin tunteisiin perustuvan avioliiton (”love marriage”) ja kasti- ja sukulaissuhteiden määrittämän järjestetyn avioliiton (”arranged marriage”) välillä. Molempia esiintyy Intian niemimaalla, mutta länsimaisessa mediassa intialaisen kulttuurin representaatioissa järjestetty avioliitto esitetään usein ylikorostuneesti muodossa, jossa sekä morsiamen että sulhasen vaikuttamismahdollisuudet ja toimijuus jää minimaaliseksi perheiden järjestäessä avioliiton (Ghosh 2022, 2). Sukujen välisten sopimisten rinnalle on järjestetyn avioliiton ympärille muodostunut taloudellisesti merkittävä ”matchmaking”- ja hääteollisuus. Tyypillistä on, että tavataan paikallinen ”matchmaker”, joka yhdistää perheiden kriteerien mukaisesti sopivat kandidaatit ja järjestää perheiden välille tapaamisen. Tämänkaltaisesta Intialaisesta järjestetystä avioliitosta on tehty myös tosi-tv-ohjelmia globaalille yleisölle suoratoistopalvelu Netflixissä, esim. *Indian Matchmaking*, jossa seurataan Intiassa ja Yhdysvalloissa asuvien intialaisten yritystä löytää kumppani matchmakerin avulla. Ohjelma ei mene kovinkaan syvälle itse prosessiin, vaan toimii ennemminkin keskustelunavauksena perinteistä ja normeista sekä pyrkii normalisoimaan järjestetyn avioliiton käytäntöjä kansainväliselle yleisölle (Ghosh 2022, 3).

Järjestettyä avioliittoa käsiteltäessä on tärkeää tarkentaa, ettei järjestetty avioliitto välttämättä tarkoita pakotettua avioliittoa. Järjestetyn avioliiton voidaan määritellä tarkoittamaan avioliittoa, jossa avioliiton osapuolet on saattanut yhteen jokin avioparin

ulkopuolinen kolmas osapuoli, joko eksklusiivisesti tai yhteistyössä avioituvien henkilöiden kanssa. Usein tämä kolmas osapuoli koostuu perheenjäsenistä, mutta myös muita matchmaker-palveluja on saatavilla. Raja järjestetyn ja yksilöiden romanttisten mieltymysten perusteella solmitun avioliiton välillä voi myös olla epäselvä. Esimerkiksi Intiassa etenkin kaupungeissa, mutta myös maaseudulla, parit saattavat valita toisensa romanttisiksi kumppaneiksi ja sen jälkeen ylipuhua vanhemmat avioliiton järjestämisestä. Sitten seurataan perinteisen järjestetyn avioliiton vaiheita ja ylläpidetään symbolisesti ajatusta siitä, että avioliitto sitoo kaksi sukua toisiinsa, vaikka alkuperäinen valinta olisikin perustunut yksilöiden romanttisiin tunteisiin. (Bowman & Dollahite 2013, 207–208.)

Onnistumisen tai onnellisuuden eroja järjestettyjen ja omaan valintaan perustuvien avioliittojen välillä on myös tarkasteltu. Joidenkin tutkimusten mukaan huomattavia eroja pariskuntien tyytyväisyydessä ei ole havaittavissa järjestettyjen ja yksilön valintaan perustuvien avioliittojen välillä (esim. Myers, Madathil & Tingle 2005), kun taas toiset ovat havainneet eroja esimerkiksi kumppanuuden kokemuksissa ja rakkauden tunteissa vertailtaessa pareja, jotka ovat päätyneet yhteen järjestetyn avioliiton tai oman valintansa kautta (esim. Olcay Imamoğlu, Ads & Weisfeld 2019). Bowman & Dollahite (2013) tutkivat mitä piirteitä onnistuneisiin järjestettyihin avioliittoihin kuului Jaipurin osavaltiossa Intiassa. Onnistunut järjestetty avioliitto ei ollut ainoastaan pitkäkestoinen, vaan tutkimushaastatteluihin valittiin nimenomaan henkilöitä, jotka olivat kyselyjen perusteella erityisen tyytyväisiä avioliittoihinsa. Tulosten mukaan onnistuneita avioliittoja selitti monta eri seikkaa. Yksi tärkeimpiä asioita ennen avioliiton solmimista oli henkilöiden kokemus siitä, että he olivat saaneet hyvän kasvatuksen ja esimerkin toimivasta avioliitosta vanhemmiltaan. Myös luottamus vanhempiin ja heidän kykyynsä valita sopiva kumppani oli merkittävä tekijä. Kumppania valittaessa ehtoina oli yleensä saman uskonnon harjoittaminen ja samaan kastiin kuuluminen sekä samanlainen suhtautuminen perheeseen ja vanhempiin. (Bowman & Dollahite 2013, 212–2013.) Avioliiton solmimista seuraavina vuosina monet pitivät yhteistä uskonnon harjoittamista ja huolenpitoa perheestä tärkeinä tehtävinä, jotka loivat yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta avioparin välille. Myös toisen ymmärtäminen ja molemminpuolinen sitoutuminen monogaamiseen suhteeseen olivat tärkeitä. Sitoutuminen tehdään solmimalla avioliitto ja tekemällä lupaus niin jumalten kuin myös perheiden edessä, mikä tekee lupauksen rikkomisesta äärimmäisen vaikeaa. Monet ilmaisivat tämän yhteisen sopimuksen tuovan turvallisuutta ja tyytyväisyyttä avioliittoon. (em. 2014–2016.)

Jennifer Hirschin ja Holly Wardlown toimittama teos *Modern Loves: The Anthropology of Romantic Courtship & Companionate Marriage* (2006) keskittyy avioliiton merkityksiin ja ideaaleihin modernisoidussa maailmassa. Heidän mukaansa avioliiton halutaan enenevässä määrin pohjautuvan emotionaaliseen yhteyteen ja romanttiseen kumppanuuteen. Aiemmin avioliiton solmimisessa vaikutti pitkälti sukulaisuusvelvollisuudet ja mahdollisuudet taloudelliseen etenemiseen. Hirsch ja Wardlow käyttävät tästä emotionaaliseen yhteyteen perustuvasta ideaalista nimitystä kumppanuusavioliitto (*companionate marriage*), jonka keskeinen piirre on, että avioliitto perustuu yksilöiden valintaan, jossa kumppaneilta odotetaan molemminpuolista pitkäaikaista kiintymystä, välittämistä, kunnioitusta ja intiimisyttä. (Hirsch & Wardlow 2006, 2–4.) Kumppanuusavioliitto esitetään ennemminkin ideologisena tavoiteltavana ideaalimallina sen sijaan, että se olisi välttämättä kuvaus ihmisten todellisista avioitumistavoista. Erilaiset tilannekohtaiset rajoitteet, kuten taloudelliset resurssit ja paikalliset käytännöt muokkaavat ihmisten todellisia mahdollisuuksia saavuttaa haluamansa avioliitto, joka täyttäisi ideologiset toiveet.

Affektien ja erityisesti romanttisten tunteiden painotus avioliiton perustana on muuttunut ja vahvistunut, etenkin länsimaissa, mutta myös eri puolilla maailmaa. Tätä on selitetty mm. vedoten laajempiin yhteiskunnallisiin muutoksiin, jossa yksilön autonomiaa ja valinnanvapautta korostetaan entistä enemmän etenkin teollistuneissa urbaaneissa ympäristöissä, jossa uusliberalistiset markkina-arvot ja individualistiset ihanteet vallitsevat (Hirsch & Wardlow 2006, 3) Aiemmin pienemmissä yhteisöissä sukulaisuussuhteilla on ollut enemmän vaikutusta avioliittojen muodostamisessa, mutta yksilön merkitys sosiaalisena kategoriana on vahvistunut modernissa tai postmoderneissa yhteiskunnissa. Myös pariskunnan merkitys on muuttunut tämän myötä, joten avioliiton ja rakkaudenkin merkitykset reflektivat tätä muutosta (esim. Giddens 1993).

Kumppanuusavioliiton ideaali toteutuu Hirschin ja Wardlown mukaan harvoin todellisuudessa täysin ongelmattomasti, eikä heidän tarkoituksenaan ole väittää, että kumppanuusavioliiton ideologia olisi puhtaasti modernisaatiolla selitettävissä oleva globaali ilmiö. Usein oletetaan teollistuneen kapitalismin aiheuttavan laajempien sukulaissuhteiden merkityksen heikkenemistä ja yksilöllisyyden korostumista samalla, kun ydinperheen merkitys ilon ja merkityksellisen elämän tärkeänä osana on kasvanut erityisesti länsimaissa. Tämä ei tarkoita, että teollistuminen ja kapitalismi automaattisesti johtaisi myös yksilöpainotteisen tunteisiin perustuvan kumppanuusavioliiton normatiivisuuteen, vaan Hirsch ja Wardlow tuovat esille, miten eri puolilla maailmaa avioliittoon kytketyt odotukset ja ideaalit sekä käytännön

toiminnot ovat joskus ristiriitaisuuksia täynnä. Kumppanuusavioliiton toivottavuus ei aina ole itsestään selvää, eikä se aina ole käytännössä mahdollista esimerkiksi sosiaalisten, taloudellisten tai juridisten rajoitteiden takia edes tapauksissa, joissa se nähtäisiin ideaalina. Rakkauden tai romanttisen kumppanuuden tavoittelemisen ja sen seurauksena avioituminen ei myöskään tarkoita, että avioliitto seuraisi tiettyä kaavaa naimisiinmenon jälkeen. Kumppanuusavioliiton ideaaliin mahtuu hyvin erilaisia käytännön toimintatapoja avioliiton puitteissa, eikä pareilla suinkaan aina ole selkeitä malleja, miten navigoida erilaisten odotusten ja konfliktien läpi. Myös muut ulkoiset vaikutteet, kuten avioliiton ulkopuoliset perheenjäsenet, odotukset seksuaalisuudesta ja uskollisuudesta, laajemmat yhteiskunnalliset oletukset ja normit, sekä ajankäytölliset ja taloudelliset rajoitteet muokkaavat käytännön toimintatapoja. (Patico 2010, 374.)

Vaihtoehtoisia toimintatapoja ns. perinteiselle monogamiselle heteroavioliitolle on myös tuotu esille akateemisessa kirjallisuudessa (katso esim. Libby & Whitehurst 1977). Esimerkiksi Carolynne Kieffer (1977, 271–284) kuvailee, miten intiimisyden tarvetta voidaan tyydyttää eri suhteiden tilkkutäkin tai palapelin kautta. Monogamisen romanttisen parisuhteen sijaan voidaan siis nähdä yhdistelmä eri suhteita, jotka täyttävät eri tarpeita. Näihin suhteisiin hän luettelee kolme ulottuvuutta: leveys (eri aktiviteettien laajuus), avoimuus (omien tunteiden paljastaminen) ja syvyys (itsensä syvimmän olemuksen jakaminen). Esimerkki tällaisesta suhteiden yhteensovittamisesta voisi olla, että henkilöllä on suhde, joka tyydyttää seksuaalisen intiimiyden tarpeita jonkun muun kuin aviokumppaninsa kanssa, tai että emotionaalisen läheisyyden tarvetta voi tyydyttää ei-romanttisen suhteen (esim. ystävyys) muodossa avioliiton ulkopuolella. Ajatus siitä, että aviokumppani voisi tyydyttää kaikki ihmissuhteiden tarpeet yksin, on kyseenalaistettu laajalti myös monisuhteisuuden tai polyamorian puolestapuhujien joukossa (esim. Schippers 2016). Toisaalta polyamoriaa harjoittavissa piireissä ei välttämättä ole yksimielisyyttä siitä, että monogamia olisi sinänsä haitallista samalla tavalla kuin esimerkiksi heteronormatiivisuutta pidetään vastustettavana queer piireissä (Pilão 2021). Ajatus suhteiden rajoittavuudesta ja erityisesti heterosuhteiden valtasapainon epäsuhteisuudesta on tuotu myös esille feministisessä tutkimuksessa (esim. Dryden 1999, Leonard 2018).

Järjestettyä avioliitto on monesti nähty nyky maailmassa ei-länsimaisena tapana, mutta sen piirteitä voisi perustella löytyvän myös länsimaisessa kontekstissa, jossa yksilön valinnanvapautta muuten korostetaan. Sukulaisten tai vanhempien järjestämän avioliiton sijaan esimerkiksi ystävillä voi olla isokin rooli kumppanin löytämisessä. Tietyissä nettideittailun

sovelluksissa toisaalta annetaan teknologialle tai algoritmeille mahdollisuus toimia parisuhteiden järjestäjänä ja saattaa yhteen kumppaniehdokkaita. Erilaisissa television deittiohjelmissä myös tv-tuotanto tai ns. “asiantuntijat” tekevät rajauksia tai valintoja mahdollisten treffikumppaneiden valinnassa. Tässäkin mielessä järjestetyn ja romanttiseen rakkauteen perustuvan avioliiton erot eivät siis aina ole niin selvärajaiset. Nelson & Jankowiak (2021) tuovat esille etnografisen kirjallisuuden paljastamat suhteisiin liittyvät moninaiset ristiriidat ja kritisoivat yksinkertaistettuja kahtiajakoja romanttiseen rakkauteen perustuvan ja järjestetyn avioliiton välillä. He korostavat, miten järjestetyn avioliiton ajatellaan usein olevan perheiden järjestämä liitto kahden henkilön välillä, jotka eivät tunne toisiaan, mutta osoittavat selkeästi, ettei näin ei aina ole. Victor de Munck (1996) tutki srilankalaista muslimiyhteisöä ja tuli siihen tulokseen, että vaikka järjestettyä avioliittoa pidettiin ideaalina, edelsi avioliittoa usein romanttiseen tapailuun perustuva suhde. Romanttiset suhteet eivät olleet sallittuja, mutta usein käytännössä tapahtui kuitenkin jonkinlaista kosiskelua, jonka jälkeen vanhemmat järjestivät avioliiton tapahtuvaksi. Myös turkkilaisessa kylässä etnografiaa tehnyt Kimberley Hart (2007) kohtasi ristiriitoja ideaalien ja käytäntöjen välillä. Vapaaseen valintaan perustuvaa avioliittoa ihannoitiin, mutta käytännössä julkinen avioliiton ulkopuolinen seurustelu ei ollut suotavaa. Tämän takia parit joutuivat joko tapailemaan salaa tai aloittaa seurustelun vasta virallisen kihlautumisen jälkeen. Nämä ovat vain muutamia esimerkkejä siitä, miten järjestetty avioliitto ja romanttiset suhteet voivat olla limittäisiä tai ristiriitaisia.

Nelson ja Jankowiak (em.) kritisoivat muutenkin länsimaaisia essentialistisia käsityksiä avioliitosta ja rakkaudesta ja korostavat, että näitä pitää haastaa ja laajentaa, koska muuten rakkaus jää yksinkertaisesti ideaaliksi, johon kukaan ei käytännössä ylety, sen sijaan, että se voisi olla käytännössä toteutuvaa. He kyseenalaistavat myös oletuksen siitä, että rakkaus olisi yksinkertaisesti länsimaissa ilmenevä modernisaation seurauksena muodostunut ilmiö. Seuraavassa alaluvussa tarkastelen tarkemmin, miten rakkautta on pyritty määrittelemään tutkimuskirjallisuudessa.

3.2 Rakkaus

Rakkautta on lähestytty eri tieteenaloilla moninaisin tavoin. Taide-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksessa on tarkasteltu mm. rakkauden eri ideaaleja ja merkityksiä. Psykologian puolella taas on lähestytty rakkauden tunnetta fysiologisenä reaktiona neurologisten tai hormonaalisten muutosten kautta. Historioitsijat taas ovat tarkastelleet käytäntöjen ja käsitysten

muutosta ajan kuluessa. Sosiologian ja filosofiankin puolella on tarkasteltu rakkautta ja pyritty ymmärtämään sen yhteiskunnallista asemaa. Feministisen tutkimuksen piirissä taas on tuotu esiin kriittisiä näkökulmia vallitsevia normeja kohtaan. (Pinto 2017.)

Monesti romanttista rakkautta on pyritty määrittelemään nimenomaan erittelemällä se toisista rakkauden kategorioista. Näitä erilaisia jaotteluja määrittää usein rakkauden kohde ja sen luonne, esimerkiksi minkälaista kiintymystä, intiimiyttä tai halua siihen liitetään. Esimerkiksi perheensisäistä familiaalista rakkautta tai ystävien välistä platonista rakkautta pidetään usein jollain määrittävällä tavalla erilaisena romanttiseen rakkauteen verrattuna. Tutkijat ovat antaneet romanttiselle rakkaudelle varsin kapeat raamit, johon liitetään tietynlaisia odotuksia tunteista ja niiden seuraavista toiminnoista. Samanaikaisesti, tunteen spesifitydestä huolimatta, rakkautta pidetään kauaskantoisena tai jotenkin ajattomana tunteena. Tämä tulee näkyviin erityisesti keskusteluissa rakkauden universaaliudesta riippumatta ajasta, paikasta tai kulttuurista. Monet tutkijat kuitenkin tunnistavat ilmiön aikaan ja paikkaan sidonnaisena ja dokumentoivat muutoksia romanttisen rakkauden käsityksissä. (Pinto 2017, 569–570.)

Sosiaaliantropologeilla on olleet omat antinsa rakkautta käsittelevään tutkimukseen, heidän erityisesti painottaessaan kulttuurisen kontekstin merkitystä rakkautta ja emootioita tarkastelevassa tutkimuksessa. Toistuva kysymys on liittynyt siihen, onko rakkaus jokin universaali inhimillinen kokemus vai onko se ennemminkin sosiaalisesti rakentunut kulttuuriin, aikaan ja paikkaan sidonnainen ilmiö. Neurobiologisen tutkimuksen puolella on todettu, että ihmisillä yleensä on tietyt neurologiset ja hormonaaliset piirteet, jotka mahdollistavat ns. romanttisen rakkauden kokemisen fysiologisesti. Usein universalisuuden puolesta argumentoidessa viitataan myös Jankowiakin ja Fischerin (1992) laajaan tutkimukseen, jossa löydettiin romanttisen rakkauden piirteitä 186 eri kulttuurisessa kontekstissa. Tärkeää on huomioda, että vaikka biologiset lähtökohdat romanttisen rakkauden fysiologiselle tuntemiselle olisivat läsnä ja niitä pidettäisiin yleisinhimillisenä piirteenä, voivat kulttuuriset variaatiot rakkaudelle annetussa arvossa ja merkityksissä olla hyvinkin suuria. Olennaista on, että eri yhteiskunnissa ja sosiaalisissa konteksteissa rakkaudelle ja sen eri muodoille annetaan erilaisia merkityksiä ja eri tilanteissa ja paikoissa niiden tärkeys voi vaihdella paljon. (Jankowiak & Paladino 2008, 9–10.) Claude-Hélène Mayer & Elisabeth Vanderheiden (2021, 3) kuvailevat rakkautta sosiokulttuurisena konstruktiona, jota ymmärtääksemme pitää myös ymmärtää konteksti, jossa se määritellään ja koetaan. Kielen nähdään myös olevan tärkeä osa rakkauden ilmaisussa ja se, miten sitä ilmaistaan vaikuttaa siihen, miten ihmiset kokevat ja määrittävät rakkauden (Gratzke 2017).

Tämän tutkielman puitteissa pyrin tarkastelemaan, mitä merkityksiä rakkaudelle ja avioliitolle annetaan ohjelmassa *Ensitreffit alttarilla* ja nojaan ajatukseen rakkauden merkityksistä sosiaalisesti tuotettuina sekä näen sille annetut arvot kulttuurisidonnaisiksi, vaikka aineistossa ne saatetaankin esittää yleismaailmallisina inhimillisyyteen luonnollisesti kuuluvina ilmiöinä. Kuten aiemmassa luvussa esitin, televisio-ohjelma kulttuurituotteena antaa hyvän mahdollisuuden tarkastella vallitsevia normeja ja jaettuja merkityksiä.

Antropologi William Jankowiak painottaa romanttista rakkautta käsiteltäessä erontekoa intensiteetissä, kiireellisyydessä ja huuman tai ekstaasin tasossa. Vastapainona tälle äärimmäiselle rakkaudelle hän määrittää kumppanillisen rakkauden (*companionate love*), johon liittyy vahva molemminpuolinen kiintymys, huolenpito ja kunnioitus, joka kumpuaa pitkäaikaisesta liittoutuneisuudesta. Romanttista rakkautta määrittää intohimo, ihastuminen tai jopa hulluuntuminen, jonka Jankowiak kuvailee sisältävän voimakkaan vetovoiman, jossa viehätyksen kohdetta ihannoidaan erityisesti seksuaalisessa tai eroottisessa kontekstissa. (1995, 4.) Myöhemmin hän on kuvaillut tätä kolmiosaisena pulmana, johon romanttisen ja kumppanillisen rakkauden lisäksi seksuaaliset halut on määritelty erillisenä ulottuvuutena. Näiden kolmen yhdistäminen ihmissuhteissa voi olla monimutkaista ja ristiriitaista, mikä voi aiheuttaa erilaisia pulmia ja ristiriitoja eri tarpeiden ja toiveiden yhteensovittamisessa. (Jankowiak & Paladino 2008.)

Eri yhteiskunnissa painotetaan ja arvotetaan näitä edellä esitettyä kolmea ulottuvuutta hyvin moninaisin tavoin (katso esim. Hirsch & Wardlow 2006). Esimerkiksi monissa länsimaisissa kulttuureissa seksuaalisten halujen odotetaan olevan liitettyinä romanttisen rakkauden tunteisiin ja näin ollen vaatimuksena romanttiselle parisuhteelle. Samalla pitkäaikaisten parisuhteiden odotetaan rakentuvan jatkuvalla molemminpuolisella välittämiseksi, luottamukseksi ja kumppanuudelle. Samoin monogaamisen kumppanuuden odotukset saattavat olla haastavia, jos seksuaalisia tai romanttisia tunteita muodostuu suhteen ulkopuolisia henkilöitä kohtaan. Seksuaaliset toimet voidaan myös käsittää jotenkin kiellettyinä tai epäpuhtaina mielihyvää huolimatta, joiden seurauksena voi seurata tarve rituaaliselle puhdistukselle. (Jankowiak & Paladino 2008, 2–4.)

Tapoja määritellä rakkaus on monia, eikä yksimielisyyttä sanan merkityksestä tai tunteen sisällöstä ole tutkijoiden kesken, eikä varsinkaan laajemman ihmiskunnan käsityksissä. (Berscheid 2006). Reis & Aron (2008, 80) määrittelevät rakkauden ihmisen haluna luoda, ylläpitää tai laajentaa läheistä jatkuvaa suhdetta toiseen henkilöön tai tahoon. He siten näkevät

rakkauden asiana, joka saa ihmiset toimimaan ja ajaa heitä luomaan yhteyksiä samalla edistäen hyvinvointia.

Eri rakkauden kategorioita käsitellään myös erilaisina vaiheina. Fisher (1995, 27–29) on jakanut parisuhteeseen liittyvän rakkauden eri ajanjaksoihin, tyypillisesti alkaen vahvasta ihastumisesta, vetovoimasta ja intensiivisestä romanttisesta intohimosta, joka yleensä liitetään parisuhteen alkuvuosiin. Myöhemmin tämä muuttuu vakaammaksi kiintymykseksi ja joissain tapauksissa lopuksi seuraa kolmas irrottautumisen tai etääntymisen vaihe. Lawrence Stone (1988) taas määritteli rakastumisen hetkellisenä vaiheena, johon kuuluu jopa väkivaltaisen irrationaalinen psykologinen intohimo, joka kohdistuu toiseen henkilöön. Hänen mukaan tähän kuuluu eronteko pitkien parisuhteiden ja pelkkien seksuaalisten halujen välillä, painottaen sitä, että tämänkaltainen intensiivinen romanttinen rakkaus ja kaikkinielevä kokonaisvaltainen vetovoima on väliaikainen tila. Yksimielisyyttä romanttisen rakkauden erottelusta, seksuaalisista tunteista ja muunkaltaisista rakkauden muodoista ei kuitenkaan yksiselitteisesti ole. Mary Evansin (2003) mukaan termiä ”romanttinen rakkaus” käytetään usein nimenomaan erottamaan se suhteista, joihin ei kuulu seksuaalissävytteistä vetovoimaa. Ainakin moderneissa länsimaissa ”romanttisella” suhteella, tarkoitetaan useimmiten suhdetta, johon kuuluu jonkinlainen emotionaalinen yhteys sekä seksuaalissävytteinen suhde.

Todettakoon siis vielä, että rakkaus voidaan käsittää monipuolisena ilmiönä tai tunteena ja sen merkitykset ovat moninaiset. Sen rooli avioliitossa ja suhteiden solmimisessa on myös laajasti vaihteleva. Avioliittoa instituutiona voidaan lähestyä monista eri näkökulmista eikä yhtenäistä selitystä sen merkityksestä sosiaalisten suhteiden ja rakenteiden ylläpitäjänä ole. Seuraavassa luvussa esittelen tarkemmin tämän tutkielman tutkimusasetelman, tutkimusmenetelmät sekä aineiston, jonka jälkeen pääsemme itse analyysiin, jossa palaamme tarkastelemaan järjestetyn avioliiton ja rakkauden merkityksiä.

4 Menetelmä ja aineisto

4.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksen perimmäisenä tarkoituksena on tarkastella, miten parisuhteet ja rakkaus esitetään tosi-tv:ssä, tarkemmin rajattuna ohjelmassa *Ensitreffit alttarilla*. Päädyin keskittymään juuri näihin teemoihin katsottuani koko aineiston läpi ja tehden muistiinpanoja pohtien samalla itseäni eniten kiinnostavia teemoja. Lopulta aiempaan antropologiseen avioliittoa käsittelevään tutkimukseen perehdyttyäni tarkentuneeksi tutkimuskysymykseksi muotoutui: *Miten järjestetty avioliitto toteutetaan suomalaisessa kontekstissa ohjelmassa Ensitreffit alttarilla, ja minkälaisia diskursseja sekä merkityksiä avioliitolle ja rakkaudelle annetaan?* Kysymyksestä tuli kaksiosainen, koska halusin lähestyä järjestetyn avioliiton toteutusta tosi-tv-ohjelmassa, mutta samalla syventyä ohjelman tuottamiin avioliitolle ja rakkaudelle annettuihin merkityksiin. Ensimmäisen kysymyksen kohdalla keskityn enemmän järjestetyn avioliiton käytäntöihin (luku 5) tarkastellen asiantuntijoiden asemaa ja heidän perustelujaan parinvalinnalle. Toisen kysymyksen kohdalla lähestyin aineistoa diskurssianalyttisemmin nostoen esiin tiettyjä tapoja puhua avioliitosta ja rakkaudesta sekä niille annetuista merkityksistä. Sinänsä tutkimuksen lähtökohta on ollut aineistolähtöinen, koska tiesin jo aloittaessani, että haluan tutkia rakkausrealityä, mutta lopullinen kysymys ja analyysin kohteet ovat tarkemmin muotoutuneet tutustuttuani aiempaan kirjallisuuteen.

4.2. Diskurssianalyysi

Diskurssianalyysissa, kuten myös tietyllä tavalla etnografiassa on taustalla oletus sosiaalisesta konstruktionismista. Olennaista on, että tekstit ja puhe otetaan tutkimuskohteiksi sellaisenaan, ja että ihmisten kielelliset resurssit ja vuorovaikutuksellinen kompetenssi nähdään osana todellisuutta. Toiseksi on tärkeää, että todellisuuden rakentumista tarkastellaan alhaalta ylöspäin tapahtuvana toimintana, eli analyysissä lähdetään liikkeelle paikallisesti rakentuvista käytännöistä. (Jokinen 2016, 251.) Vaikka televisio-ohjelman voidaan väittää olevan siinä mielessä tuotettu, ettei se välttämättä sisällä ns. aitoa tai luonnollista arjen toimintaa, on se silti analysoimisen arvoinen ja mielenkiintoinen tutkimuskohde. Erityisesti tosi-tv pyrkii

nimenomaan tuottamaan jotain “todellista” tai todellisen tuntuista ja paikallista sosiaalista kontekstia peilaavaa sisältöä. Tämä sisältö voi uudelleen tuottaa tai haastaa hegemonisia käsityksiä esimerkiksi avioliitosta tai rakkaudesta, mutta se väistämättä samanaikaisesti kertoo myös jotain vallitsevista normeista ja käsityksistä. Tutkimuskohteina asiat, esineet, tuntemukset ja instituutiot ovat aina jollakin tavalla nimettyjä. Myös kohteet, jotka eivät olisi sanallisesti artikuloituja, kuten kuvat ja nonverbaalinen viestintä, ovat tutkijan lähestyttävänä vain niiden symbolien ja merkitysten kautta, jotka ovat kulttuurisesti mahdollisia. (Jokinen 2016, 252.) Tv-ohjelma sisältää paljon tämänkaltaista non-verbaalia symbolista kuvastoa, jonka näkisikin kuitenkin tämän tutkielman puitteissa muodostavan yhtenäisen tekstin ja kokonaisuuden yhdessä sanallisen sisällön kanssa.

Diskurssianalyysin piirissä tarkastelun kohteeksi otetut kuvaukset voidaan nimittää selonteoiksi. Tämä toimii erontekona lähestymistavasta, jossa aineistoa luetaan yksinkertaisesti kuvauksena siitä, millainen todellisuus on. Selonteot eivät ole riippumattomia ympäröivästä sosiaalisesta maailmasta, vaan ne pohjautuvat niihin merkityksiin tai asioiden ymmärrettäväksi tekemisen tapoihin. Niiden voidaan ajatella olevan osa laajempaa merkitysjärjestelmää kytkeytyen siten myös kulttuurisiin kysymyksiin vallasta (Alasuutari 2011). Selonteon antaja ammentaa ympäröivästä maailmasta tapoja ymmärrettäväksi tekemisen tapoja. Selonteot taas vastavuoroisesti muotoilevat sitä, miten maailma jatkossa ymmärretään ja miltä se näyttääytyy kulttuurisille toimijoille. (Suoninen 2016, 233.) Tosi-tv-ohjelmassa annetut selonteot ovat tästä oivallinen esimerkki, koska ne ovat vahvasti tuotettuja tiettyssä sosiaalisessa kontekstissa, mutta ne myös luovat merkityksiä ja muokkaavat katsojien käsitystä maailmasta.

Kielenkäyttöä ja diskursseja tarkasteltaessa kyse ei ole vain mikrotason yksityiskohtista yksilöiden välillä, vaan läsnä on samanaikaisesti myös makrotason yhteiskunnalliset instituutiot konkreettisesti vuorovaikutuksessa ihmisten ja jaettujen merkitysten kanssa. Arkisina toimijoina teemme usein pelkistäviä tulkintoja erilaisista teksteistä ja puheenvuoroista arkielämän sujuvoittamiseksi, emmekä pysähdy pohtimaan, ainakaan kovin moniulotteisesti, mistä kaikista merkityksistä ja toiminnoista on kulloinkin kyse. Tutkijalla taas on erityiset resurssit syventyä vuorovaikutuksen hidastuskuviin ja hahmottaa merkkijonot osana laajempaa yhteiskunnallista kontekstia, johon sisältyy yhteisesti jaetut merkitykset ja niihin liittyvä valtakamppailu. Kielenkäyttö on monimutkaista ja samat lauseet voivat kantaa kovin erilaisia merkityksiä erilaisissa keskusteluissa tai erilaisten toimijoiden sanomina. Näiden analysointi ja tulkinta vaatii tietynlaista herkkyyttä ja kykyä sensitiivisesti lukea yksityiskohtia osana laajempaa kokonaisuutta. (Suoninen 2016, 245–246.) Samankaltainen herkkyyys ja

tarkkanäköisyys on myös olennainen osa antropologialle tyypillistä etnografista tutkimusta. Vaikka pääasiallinen menetelmäni onkin diskurssianalyysi, olen pyrkinyt myös ammentamaan etnografialle tyypillistä sensitiivisyyttä analyysissäni.

Visuaaliset tekstit, kuten esimerkiksi tv-ohjelmat, sisältävät viestejä kielen sekä kuvien muodossa, jotka kertovat jotain maailmasta, siitä miten siinä pitäisi toimia, ja minkälaisia identiteettejä kannattaisi vaalia (Machin 2014, 8). Machin (2014) korostaa myös, että visuaalinen kommunikaatio ja sen lisääntynyt määrä ja muoto on paljon laajempaa, kuin vain median ja mainonnan tarjoamat kuvat ja videot. Tässä tutkielmassa kuitenkin fokus on nimenomaan television tarjoamassa aineistossa. Mainittakoon kuitenkin, että monien katsojien kosketus ja vuorovaikutus materiaalin kanssa on itse ohjelmaa laajempaa. Siitä keskustellaan aktiivisesti muun muassa nettupalstoilla, tuttavien kesken tai parisuhteissa. Katselukokemus ja ohjelman tulkinta ei siis rajoitu yksinkertaisesti siihen itse katselutilanteeseen ja sisällön kulutukseen, vaan se voi saada tilaa myös ihmisten elämässä laajemminkin. Tähän en kuitenkaan tässä tutkielmassa syvenny sen tarkemmin, vaan fokus on ennemminkin ohjelman sisällössä ja sen analyysissä, eikä tavan katsojan tulkinnoissa.

Antropologi Mari Luz Esteban-Galarza kuvailee, miten antropologin, ja erityisesti etnografiaa harjoittavan henkilön, on mahdotonta syventyä rakkauden kaltaiseen aiheeseen ilman, että se vaikuttaisi ja muuttaisi myös tutkijan omaa olemusta ja käsityksiä. "Etnografia ravistelee, stimuloi, painostaa, kouluttaa, muuttaa, seuraa ja vie paikkoihin, mitä ei osannut odottaa. Se voi myös auttaa tulemaan itsetietoisemmaksi ihmiseksi, ei vain suhteessa itseensä, mutta tekee myös tilaa "kulttuurin" ymmärtämiselle." Tämä tuottaa tietynlaista tietoa, joka sisällyttää niin ruumiillistuneen kuin emotionaalisen kokemuksen tekstiin. (Esteban-Galarza 2013, 161.) Vaikka minä en tutkielmassani teekään osallistuvaa havainnointia tv-tuotannon parissa, olen kuitenkin pyrkinyt uppoutumaan televisio-ohjelmaan ja näkemään sen osana kulttuurista kontekstia, jonka osana olen itsekin elänyt valtaosan elämästäni. Olen pyrkinyt pitämään mukana niin sanotun etnografisen katseen tai lukemisen tavan, jonka mukaan näen aineiston osana laajempaa kontekstia, jolloin se edustaa tietynlaista kulttuuriin sidonnaista tapaa esittää avioliittoa, rakkautta sekä niiden merkityksiä. Väistämättä myös ympäröivän yhteiskunnan käsitykset ja erilaiset ihmisten kanssa läpikäymäni kohtaamiset sekä keskustelut avioliittoon, parisuhteisiin ja rakkauteen liittyen ovat vaikuttaneet ajatteluuni tavalla tai toisella. Olisi epärehellistä sanoa, että tämän tutkielman tulokset pohjautuisivat puhtaasti johonkin tutkijan tyhjiössä luotuun analyysiin ainoastaan aineistoon ja aiempaan tutkimuskirjallisuuteen

nojautuen. Sen sijaan olen pyrkinyt hyväksymään laajemman kulttuurisen ymmärryksen sekä oman asemani sen tulkitsijana osaksi diskurssianalyysin vaiheita.

4.3 Ensitreffit alttarilla aineistona

Tutkielman aineistoksi valikoitui eri rakkausrealityn vaihtoehtoista Ensitreffit alttarilla. Ohjelma ei ole ollut akateemisen tutkimuksen kohteena, mutta sosiologi Anu Katainen on kirjoittanut sarjasta analyysinä sosiologiaa popularisoivan Ilmiö median blogiin (Katainen 2020). Lyhyesti selitettynä ohjelmassa parisuhteiden “asiantuntijat” valitsevat ohjelman hakijoista osallistujat, jotka he laittavat yhteen muodostamaan aviopareja. Yhteensä pareja muodostetaan kolme tai neljä, jonka jälkeen nämä menevät ensitapaamisellaan naimisiin. Häiden jälkeen seuraa yleensä muutaman päivän häämatka, jonka jälkeen parien arkea seurataan viiden tai kuuden viikon ajan. Tuotantokauden lopussa parit päättävät haluavatko he erota vai jatkaa avioliittoaan. “Koeajan” aikana parit pääsevät keskustelemaan asiantuntijoiden kanssa ja voivat saada yhteisiä tehtäviä sekä tukea mahdollisissa konfliktitilanteissa. Yhteisenä pyrkimyksenä ja tavoitteena on selkeästi niin asiantuntijoiden kuin osallistujienkin puolesta pysyvien pitkäaikaisten avioliittojen luominen.

Sarjan alkaessa Suomessa se herätti vilkasta keskustelua esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. Avioliitto ylipäänsä oli tuohon aikaan muutenkin politisoitunut aihe Suomessa, kun tasa-arvoinen avioliittolaki hyväksyttiin eduskunnassa joulukuussa 2014 vain viikkoja ennen suomalaisen Ensitreffit alttarilla -tuotannon televisioensi-iltaa. Se, että ohjelmassa toisilleen täysin tuntemattomat ihmiset menivät oikeasti juridisesti naimisiin, herätti keskustelua ja myös jonkin verran pöyristymistä sekä paheksuntaa. Tasa-arvoisen avioliiton vastustajat olivat argumentoineet vahvasti avioliiton erityisyyden puolesta, joten näyttäytyi erityisen kummallisena, että nyt toisilleen tuntemattomat hetero-oletetut menisivät viihteen vuoksi naimisiin ilman sen suurempaa harkintaa, kun samaa sukupuolta olevilta pariskunnilta tämä oikeus oli niin pitkään kielletty. Aihe oli siis tuossa hetkessä erityisen kiistelty. Alkukohusta huolimatta ohjelmasta on tullut yksi seuratuimpia suomalaisia viihdeohjelmia, erityisesti alle 45-vuotiaiden naisten keskuudessa (Finnpanel). Sarja myös palkittiin vuonna 2018 Kultaisella Venlalla seurantareality-kategoriassa.

Sarja on alun perin tehty Tanskassa vuonna 2013 (Gift ved første blik), mutta sittemmin siitä on tehty versioita mm. Suomessa, Ruotsissa, Norjassa, Yhdysvalloissa, Australiassa, Iso-Britanniassa ja Saksassa – selkeästi siis ”länsimaiseen” kulttuuripiiriin kuuluvissa maissa, jos

joku yhteinen nimittäjä näistä pitäisi löytää. Kuten 2. luvussa on mainittu, tosi-tv:lle on monesti tyypillistä asettaa ns. ”tavalliset” ihmiset erikoisiin tilanteisiin ja tässä tapauksessa erikoisuutena toimii järjestetty avioliitto ja toisilleen siis tuntemattomien ihmisten välinen elämien yhteen sovittaminen.

Pohjoismaiset versiot seuraavat hyvin suoraviivaisesti kaikki samaa kaavaa, eli tuotantokauden aikana seurataan kolmen tai neljän parin erillistä matkaa heidän omissa arkiympäristöissään, kun taas esimerkiksi Australiassa parit ovat viettäneet enemmän aikaa toistensa seurassa tuotannon aikana. Myös yhdysvaltalaisessa versiossa tilanne on vaikuttanut ”keinotekoisemmalla”, koska parit eivät välttämättä asu toistensa oikeissa kodeissa, vaan tuotanto on hankkinut heille sopivan asunnon ohjelman ajaksi. Muutenkin yhdysvaltalaisessa versiossa on korostettu ja lisätty ohjelmaan tietynlaista dramatiikka tuotannollisilla keinoilla, kuten amerikkalaisissa tosi-tv-ohjelmissa on tapana. Pohjoismaiset versiot ovat olleet omalla tavallaan hillitympiä, vaikka näissäkin on ollut toki eroja eri maiden ja tuotantokausien välillä.

Tämän tutkielman aineistoksi rajautui sarjan suomalaisen version 7. tuotantokausi, joka esitettiin MTV3 -kanavalla viikoittain 1.9-1.12.2020 ja on edelleen katsottavissa MTV Katsomo -palvelussa. Yhteensä tuotantokauteen kuuluu 14 n. 42 minuutin pituisia jaksoa. Seitsemäs tuotantokausi oli edellisiin tuotantokausiin verrattuna poikkeuksellinen monella tapaa. Erityisen siitä teki ensinnäkin se, että kuvaukset tapahtuivat koronapandemian aikana keväällä ja kesällä 2020, mikä vaikutti esimerkiksi häävieraiden määrään, häämatkakohteisiin ja joihinkin kuvausten tapaamispaikkoihin. Jotkut tilanteet, jotka aiemmilla kausilla olisi toteutettu asiantuntijoiden kanssa kasvokkaisten kohtaamisten muodossa, oli tällä kertaa järjestetty erilaisten videotervehdysten kautta. Poikkeuksellista oli myös se, että tällä kertaa aviopareja muodostettiin aiemmasta kolmesta poiketen neljä, mikä myös lisäsi jaksosten määrää kymmenestä neljääntoista. Aiemmilla tuotantokausilla avioliittojen onnistumisprosentti on ollut kohtuullisen hyvä, jokaiselta tuotantokaudelta on löytynyt ainakin yksi pari, joka on pysynyt yhdessä vielä ohjelman jälkeen useamman vuoden ajan ja monet ovat edelleen naimisissa. Seitsemännen kauden onnistumisprosentti oli tähän verrattuna kehnompina. Neljästä parista kaksi päätti lopettaa suhteensa jo ennen ohjelman ”koeajan” päättymistä ja vain yksi neljästä halusi jatkaa ohjelman jälkeen. Tämäkin pari ilmoitti tv-esitysten jälkeen eronneensa yhteisymmärryksessä muutaman kuukauden jälkeen kuvausten päättyttyä.

Seitsemännellä kaudella asiantuntijoina toimivat parisuhdekouluttaja ja tietokirjailija Marianna Stolbow, erityistason seksuaaliterapeutti ja logopedi Elina Tanskanen sekä pastori Kari Kanala. Kaikki heistä ovat jo kokeneita asiantuntijoita ohjelmassa ja katsojille tuttuja

aikaisemmilta tuotantokausilta. Asiantuntijoiden joukossa on ollut paljon vaihtelua tuotantokausien välillä. Mukana on aiemmin ollut mm. terapeutteja, psykologeja, pastori sekä teologian tohtori Yksittäisten asiantuntijoiden toimintaan ja heidän ammatilliseen taustaansa ohjelman ulkopuolella ei kuitenkaan syvennytä sen enempää ohjelman aikana. Ohjelmassa asiantuntijat kantavat tietynlaista arvovaltaa ja toimivat jollain tavoilla auktoriteettina määrittelemässä, kuinka hyvä avioliitto luodaan ja miten sitä ylläpidetään. Heidän lausuntonsa esitetään tietynlaisesta ulkoisesti annetusta asiantuntijapositionista ja juuri siksi asiantuntijoiden selonteot ovatkin erityisen kiinnostavia pohdittaessa avioliitolle ohjelmassa annettuja merkityksiä. Pyrin myös havainnollistamaan mahdollisia ristiriitoja osallistujien ja asiantuntijoiden tulkinnoissa ja selonteoissa.

4.4 Pohdintaa etiikasta ja positioista

Osallistujat ovat yksityishenkilöitä siinä mielessä, että he eivät ole julkisuuden henkilöitä ennen ohjelmaan osallistumista, mutta suosittuun televisio-ohjelmaan osallistuminen toki saattaa heidät julkisuuden piiriin ainakin ohjelman puitteissa. Aiempien kausien osallistujat ovat vaihtelevissa määrin jatkaneet elämänsä jakamista ja ohjelman kommentointia esimerkiksi sosiaalisessa mediassa tai mediahaastattelujen muodossa. Ohjelmassa kerrotaan osallistujien nimet ja asuinpaikkakunnat sekä joissain tapauksissa myös ammatit, eikä heidän tunnistettavuuttaan sinänsä mitenkään häivytetä. Päätin kuitenkin olla erottelematta osallistujien nimiä aineisto-otteissa, koska en koe tarpeelliseksi korostaa yksilöiden sanomisia. Tärkeämpänä pidän erottelua asiantuntijoiden ja osallistujien välillä.

Asiantuntijat ovat ohjelmassa jonkinlaisessa valta-asemassa, ja heidän mainitaan tulevan erilaisista ammatillisista asiantuntijataustoista, minkä vuoksi pidän asiallisena, tilanteen mukaan, mainita kuka sanoo mitään. Heidän tehtävänsä on ensinnäkin muodostaa parit, mutta senkin jälkeen auttaa ja toimia tavallaan oppaina tai tukihenkilöinä läpi koko prosessin, erityisesti antaen tukea ongelmatilanteissa. He muodostavat jonkinlaisen yhtenäisen rintaman, joka tekee päätöksiä yhdessä ja ajaa pitkälti samaa asiaa, eikä asiantuntijoiden toisistaan eriäviä mielipiteitä yleensä tule ilmi. Heidän mielipiteillensä on ohjelmassa painoarvoa ja heidän väittämänsä on esitetty asiantuntijapositionista, joka myös katsojalle esiintyy tärkeänä ja totuudenmukaisena.

Kirsi Juhila (2016) on eritellyt diskurssianalyysiä tekeväälle tutkijalle kolme eri mahdollista positiota, joiden kautta lähestyä tutkimuksentekoa. Nämä eivät aina ole

selkeärajaisia tai pysyviä ja sama tutkija voi omaksua näistä eri tutkimuskysymysten ja -vaiheiden aikana eri painotuksia. Ensimmäistä näistä positioista hän kutsuu ”analyytikoksi”, joka pyrkii häivyttämään mahdollisimman pitkälle tutkijan osallisuuden selitysten tuottamisessa. Tutkittavien toimijoiden omat kuvaukset ja selonteot ovat keskiössä, eikä näitä pyritä avaamaan liikaa tilanteen ulkopuolisilla tulkintoilla. Keskusteluanalyysissä tutkijalla on tyypillisesti tämänkaltainen analyytikon positio. Toinen eritelty diskurssianalyytikon positio on niin sanottu ”asianajaja”, joka pyrkii ajamaan tai edistämään tutkimuksensa avulla jotakin asiaa. Tarkastelun kohteena ei ole ainoastaan se, miten kielelliset toimijat rakentavat sosiaalista todellisuutta, vaan tarkoituksena on myös kuvitella, miten asiat voisi rakentaa eri tavalla. Rosalind Gill (1995) painottaa, että tutkijat ovat aina sitoutuneita joihinkin arvoihin tai ideologioihin, olivatpa nämä arvot sitten selkeästi läsnä tutkimuksen asettelussa tai eivät. Gill painottaa, että arvojen miettiminen ja esiin tuominen diskurssianalyttisessä tutkimuksessa on hyvä, koska kaikki tutkimus on kuitenkin poliittisesti sitoutunutta. Se, miten paljon näitä lähtökohtia ja niiden vaikutuksia tutkimusprosessissa avataan, on vaihtelevaa, esim. feministisen diskurssianalyysin ja laajemmin kriittisen tutkimuksen piirissä asianajajan positio ja eksplisiittinen esiintuominen on yleisempää (Juhila 2016, 419).

Kolmas Juhilan määrittelemistä positioista on ”tulkitsija”. Tähän positioon asettuvalla diskurssianalytikolle tutkimusaineistot esiintyvät monitulkintaisina kokonaisuuksina, joille voidaan luoda monenlaisia tapoja lukea ja kuunnella niitä. Erityisen tärkeää on vuorovaikutuksellinen suhde analyysin ja aineiston välillä. Analyysin koodi, tai tapa lukea ja tulkita tekstiä, ei kumpua yksin suoraan aineistosta, vaikka sen on myös oltava läsnä aineistossa itsessään. Tärkeää on luoda vuoropuhelu ja rakentaa teksteistä otetuille sitaateille diskurssianalyttinen kehys, jolloin ne tulevat ymmärretyksi osana laajempaa vuorovaikutuksellista yhteyttä. (em. 423.)

Itse määrittelin oman tutkimustapani sijoittuvan lähimmäksi tulkitsijaa asianajajan kriittisen näkökulman höystämänä. Analyysini on ottanut vaikutteita aiemmasta tutkimuskirjallisuudesta ja tapani tulkita aineistoa kumpuaa laajemmasta käsityksestäni avioliitosta ja sen asemasta yhteiskunnallisena instituutiona. Pyrin asettamaan aineistosta kumpuavat väitteet osaksi laajempaa diskursiivista kehystä ja haluan myös mahdollisuuksien mukaan tuoda esille erilaisia tapoja tulkita aineistoa käyttäen monenlaisia tulkintaresursseja. Lähestyn kuitenkin ohjelman esittämää monogaamista heteroavioliiton normia jossain määrin kriittisesti kyseisen instituution ulkopuolella olevan henkilön silmin. Tv-ohjelmalla on tietynlaista valtaa määritellä, minkälainen on hyvä avioliitto ja kenelle se on järjestettävissä,

enkä halua suhtautua näihin määritelmiin yksiselitteisenä totuutena. Tarkoitukseni ei ole lytätä tai kritisoida tiettyjen yksilöiden toimintaa tai parisuhteita, vaan pikemminkin tuoda esille laajempia yhteiskunnallisia käsityksiä avioliiton ja rakkauden merkityksistä.

5 Järjestetyn avioliiton käytännöt

Tässä luvussa pyrin vastaamaan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen eli miten järjestetty avioliitto toteutetaan suomalaisessa kontekstissa ohjelmassa Ensitreffit alttarilla. Analyysiä on ollut virittämässä alakysymys liittyen siihen, miten länsimaisessa kontekstissa tuotettu järjestetty avioliitto poikkeaa kolmannessa luvussa mainituista ns. perinteisemmistä järjestetyn avioliiton käytännöistä. Luku on jaettu neljään eri osaan, joista ensimmäisessä tarkastelen itse järjestelyprosessia ja parien valintaa. Toinen osa keskittyy asiantuntijoiden asemaan ja toimintaan. Kolmannessa osassa taas tarkastelen sukulaisten ja läheisten paikkaa suhteessa avioliittoon ja viimeisessä alaluvussa keskityn siihen, mitkä asiat ohjelman mukaan edesauttavat järjestetyn avioliiton onnistumista. Tämä luku ei sisällä varsinaista diskurssianalyysiä, vaan tarkoituksena on enemminkin kuvailla ohjelmassa esitettyjä järjestetyn avioliiton käytäntöjä ja kehystää kontekstia, jossa kuudennessa luvussa esitetyt diskurssit havainnollistuvat.

5.1 Parien muodostaminen

Jos perinteisesti järjestetyn avioliiton tarkoituksena on ollut ryhmien välisten suhteiden luominen ja ylläpito, tai suvun taloudellisen tai sosiaalisen aseman varmistaminen (esim. Eriksen 2004, 148–149), poikkeaa ohjelmassa esitetty järjestetty avioliitto tästä perustavanlaatuisesti. Avioliitto esitetään siinä hyvin yksilökeskeisenä kahden ihmisen välisenä suhteena, jossa heidän yksilölliset piirteensä nähdään toisilleen sopivina. Tarkoituksena ei ole vaikuttaa osallistujien laajempiin sukulaiskonstellaatioihin, eikä ohjelmassa ainakaan eksplisiittisesti puhuta avioliitosta tulevien sukupolvien sosialisoinnin ja yhteiskunnan jatkuvuuden kannalta olennaisena instituutiona, vaan painotus on selkeästi yksilöiden toiveissa ja siinä, miten avioliitto tai parisuhde tekisi heidän elämästään mielekkäämpää.

Koko ohjelman lähtökohta rakentuu sille, että tuotannon nimeämät asiantuntijat valitsevat ohjelmaan hakeneista henkilöistä omasta mielestään mahdollisimman hyvin yhteen sopivat avioparit. Vaikka parien laatiminen eli avioliittojen järjestäminen on hyvin tärkeä osa

ohjelman ydintä, jää itse valintaprosessi oikeastaan varsin epämääräiseksi. Jo ensimmäisessä jaksossa asiantuntijat esittelevät valmiit parit. Esittelyt tapahtuvat näyttämällä ensin yksi osallistuja ja kertomalla hänestä ihmisenä ja hänen toiveistaan avioliiton suhteen. Seuraavaksi kerrotaan, että henkilölle X sopisi henkilö Y ja miksi juuri heistä on luotu aviopari. Limittäin näytetään myös lyhyitä videopätkiä esimerkiksi tilanteista, joissa osallistujat ovat täyttäneet erilaisia kyselyitä, mutta näiden kyselyjen sisältöä ei missään kohtaa paljasteta. Annetaan myös ymmärtää, että valintaprosessiin on kuulunut lisäksi haastatteluja tai jonkinlaisia keskustelusesioita, koska osallistujat vaikuttavat selvästi tuttavallisilta asiantuntijoiden kanssa jo siinä vaiheessa, kun heille kerrotaan sopivan avioparin löytyneen. Kaikista osallistujista näytetään se hetki, kun heille ilmoitetaan, että he tulevat menemään naimisiin. Tilanne näyttää herättävän usein suuria tunnereaktioita, toiset kertovat olevansa innoissaan, toiset näyttävät jännittyneiltä tai jopa häkeltyneiltä. Hermostunut ja vähän epäuskoinen nauru purskahtaa usean osallistujan suusta, kun he sisäistävät tiedon tulevasta avioliitosta.

Yksi ohjelman pääaiheista on keskustelu siitä, miksi juuri kyseisistä henkilöistä on muodostettu aviopari. Osallistujat ohjelman edetessä pohtivat usein sitä, miksi heille on valittu kyseinen kumppani ja monilta kuuluu hokema ”ymmärrän kyllä, miksi asiantuntijat ovat laittaneet meidät yhteen”. Syyt ovat moninaisia, esimerkiksi yhtenevä huumorintaju, samankaltaiset hyvät keskustelutaidot tai yhteiset tulevaisuuden suunnitelmat. Osallistujien yksilöllisyyttä korostetaan ja asiantuntijat haluavat toistuvasti painottaa, että juuri nämä tietyt kaksi henkilöä ovat täydellisen sopivia toisilleen.

Usein osallistujista nostetaan esiin hyvin geneerisiä ja yleisiä hyviä piirteitä sekä vahvuuksia. Tyypillinen esimerkki yhteensopivuuteen liittyvästä puheesta tulee asiantuntija Kari Kanalan suusta: *“He sopivat toisilleen hyvin, koska he täydentävät toisiaan nimenomaan siinä luottamuksen etsimisessä ja he saavat sitä toisiltaan. Löytyy sosiaalisuutta ja empaattisuutta.”* Väittäisin, että piirteet kuten ”luottamuksen etsiminen” ja ”sosiaalisuus ja empaattisuus” eivät ole kovinkaan epätavallisia toiveita parisuhdetta haluavien henkilöiden joukossa, mutta näistä tehdään ohjelmassa tiettyjen yksilöiden henkilökohtaisia preferenssejä, korostaen sitä, että juuri kyseiset kaksi henkilöä ovat poikkeuksellisen sopivia juuri toisilleen.

Yhteneväisyyksien korostamisen ohella tuodaan samalla myös esiin erilaisuuksia ja vahvistetaan sitä, että hyvin erilaiset persoonallisuuspiirteet voivat olla hyviä toisilleen suhteesta ja tilanteesta riippuen. Vastakohtia ja eriävyyksiä painotetaan kuvailemalla esimerkiksi, että joku henkilö on hyvin energinen ja kaipaa vierellensä rauhallista henkilöä maadoittamaan häntä. Tällaiset väitteet tulevat monesti asiantuntijoiden suunnasta, eivätkä

osallistujat lopulta näytä haluavan kumppania, jonka olemus tai toimintatavat poikkeavat hyvin vahvasti heidän omistaan. Asiantuntijoiden puolelta taas puhe siitä, että kaivataan erilaisuutta toisessa henkilössä täydentämään omia piirteitä, toistuu monissa tilanteissa. Yhden parin kohdalla erilaisia temperamentteja korostettiin hyveenä toisen osapuolen ollessa hyvin energinen, sosiaalinen ja joskus kärsimätön. Hänelle valittu aviokumppani taas kuvailtiin todella rauhallisena ja harkitsevana pirskahtelevaan vaimoonsa verrattuna. Parin esittelyssä Marianna Stolbow sanoo parista: ”*(Nimi) haluaa jonkun samalla lailla energisen ja aktiivisen, mutta tarvitsee myös jonkun, joka vähän rauhoittaa ja maadoittaa.*” Osallistuja itse luonnehtii prosessia näin: ”*Tää hakuprosessi on herättänyt mussa tosi paljon erilaisia tunteita. Toki tää on ollut koko ajan hirveen jännittävää, mut samalla on ollut tosi kiinnostavaa paneutua tosi syvällisestikin niihin omiin arvoihin ja siihen mitä toivoo parisuhteelta. Mä oon aina ajatellut et mulle pitäis olla joku yhtä sosiaalinen ihminen kuin mitä mä oon, mut sit tän hakuprosessin aikana mä oon niinku ymmärtänyt sen, et ei se oo siitä jutusta kiinni.*” Lopulta pari kuitenkin kohtasi vaikeuksia eritempoisuuteen liittyen ja hetkittäin heitä näytti ärsyttävän toisen osapuolen erilaisuus paljonkin. Lopulta he kuitenkin päättivät jatkaa suhdettaan kuvausten jälkeen, mutta julistivat kuitenkin jo joitakin kuukausia myöhemmin eronneensa yhteisymmärryksessä todettuaan, etteivät he kuitenkaan olleet toisilleen sopivia.

Järjestetyn avioliiton pysyvyydelle ja kestäväälle suhteelle tärkeänä näyttäytyy myös ”yhtenevät perusarvot”. Näitä ei kovinkaan tarkasti avata ohjelman aikana, mutta yksi osallistujista kiteytti sen merkitsemään ”*samankaltaista suhtautumista itseen ja ympäröivään yhteiskuntaan*”. Myös huumorintaju, läheisyys ja toisen huomioonottaminen nostetaan tärkeiksi asioiksi suhteen jatkuvuuden kannalta. Parien muodostuksessa samanlainen perhetausta ei ole ollut vaatimus. Yhdellä parilla oli hyvin erilainen tausta esimerkiksi uskonnolliseen kasvatukseen nähden, mutta samalla korostettiin, että heillä oli nykytilanteessa hyvin paljon yhteistä, arvopohjasta ruokailutottumuksiin. Myös samankaltaiset tulevaisuuden toiveet perheen perustamisesta tai lapsettomuudesta esitettiin kynnyskysymyksinä parien yhteensovittamisessa. Myös toiveet asuinpaikkakunnasta vaikuttavat, jos kahdella ihmisellä on tärkeää asua omilla asuinpaikkakunnillaan täysin eri paikoissa, eikä etäsuhde ole toivottava, ei heitä pariteta yhteen.

Arkielämän yhteensopivuus ja mahdollisten yhteisten harrastusten löytäminen oli myös nostettu vahvuudeksi parien valinnassa. Riittävän samankaltaiset tavat käyttää vapaa-aikaa ja hoitaa kotia ovat asioita, jotka helpottavat yhteiseloa. Tämän perusteluna on, että kun arjen järjestely on helpompaa, löytyy myös enemmän aikaa ja energiaa tutustumiseen ja romanttisten

tunteiden muodostumiseen. Yhden osallistujan ystävä tiivisti asian seuraavanlaisesti puhuttaessa samankaltaisista arjen hoitamisen tavoista: ”*eivät ne ole määrittäviä asioita, mutta juttuja, jotka vähentävät konfliktien mahdollisuutta arjessa kuitenkin*”.

Perinteisessä järjestetyssä avioliitossa yhteiskuntaluokka tai kasti ovat usein keskeisiä määrittäviä tekijöitä aviojärjestelyissä, mutta ohjelmassa tämä on täysin häivytetty prosessista. Parien yhteensopivuutta käsiteltäessä puhutaan ennemminkin yhteensopivista persoonallisuuspiirteistä, kuin samankaltaisesta luokka-asemasta tai perhetaustasta. Epäselväksi jää onko tämä kokonaan olematon osa tuotantoprosessia, vai onko esimerkiksi luokkaposition pohtiminen tietoisesti leikattu pois lopullisesta ohjelmasta. Tämän voidaan nähdä olevan myös mahdollinen ilmentymä siitä, että suomalaisessa kulttuurissa ei niin helposti haluta puhua tai paljastaa omaa tulotasoja tai kulutustapoja. Kaikki osallistajat vaikuttavat varsin keskiluokkaisilta harrastustensa, kulutustottumustensa ja terveellisten elämäntapojensa puolesta sen vähän perusteella, mitä ohjelmassa näytetään heidän arjestaan ja kodeistaan. Esimerkiksi harrastuksina toimi erilaiset liikuntamuodot ja joissain kohdissa jonkinlainen ”itsestään ja kodistaan huolen pitäminen” ilmeni tärkeänä. Joidenkin osallistujien kohdalla ammatit mainitaan, mutta näissäkin tilanteissa tarkoituksena ei ole keskustella tulotasoista, vaan ennemminkin arjen aikatauluista, koska parin toinen osapuoli teki vuorotöitä terveydenhuollossa.

Ohjelmassa esitetään asiantuntijoiden haasteena kyky tunnistaa osallistujien tarpeet heidän ääneen lausumiensa toiveiden lisäksi. Myös eriäväisyydet sen välillä, mitä osallistajat kertoivat itsestään, verrattuna heidän tosiasialliseen toimintaansa, on vaikeasti ennakoitavaa. Osallistujien itsetuntemus ja kyky reflektoida omia toiveita ja tunteita sekä toimintatapoja jo ennen avioliittojen alkua on osoittautunut olevan tärkeä tekijä onnistuneiden parien muodostuksessa. Hankaluuksia on usein ilmennyt siinä vaiheessa, kun osallistuja on sanonut olevansa tietynlainen tai toivovansa tietynlaista kumppania, mutta onkin myöhemmin huomannut kaipaavansa jotain erilaista. Tällaiset inhimilliset erehdykset omassa arviointikyvyssä tai yksinkertaisesti mielen muuttuminen tekevät asiantuntijoiden tehtävästä hankalaa, koska loppujen lopuksi ei ole takeita siitä, että ihmiset tositalanteessa avioliitoissaan toimisivat johdonmukaisesti sen mukaan, mitä ovat aikaisemmin väittäneet. Merkittävimpiä ongelmia parinvalinnan jälkeen ilmeni osallistujien väliset erilaiset kommunikaatiovylyt ja tarpeet sekä erilaiset toimintatavat konfliktitilanteissa. Myös oman tilan tarve ja epäsuhtaisuus fyysisen läheisyyden kaipuussa osoittautuivat ongelmiksi joidenkin avioliittojen edetessä. Se,

kuinka paljon tällaisia asioita käsiteltiin asiantuntijoiden kanssa ennen parien muodostusta, jää valitettavasti katsojalle pimentoon ohjelman aikana.

Tiivistetysti voidaan todeta, että parienmuodostusprosessissa asiantuntijat keskittyvät hyvin paljon yksilöiden persoonallisuuspiirteisiin ja heidän henkilökohtaisiin toiveisiinsa kumppanin ja parisuhteen ominaisuuksista. Arkielämien yhteensopivuus, yhteiset arvot ja yhdenmukainen maailmankatsomus nähdään parinvalinnassa tärkeänä, mutta erityisen henkilökohtaisia asioita, esimerkiksi seksuaalisuuteen liittyen, ei juurikaan käsitellä. Itse hakuprosessi ja tästä seuraavia niin kutsuttuun asiantuntijuuteen perustuvia valintamenetelmiä ei katsojille paljasteta.

5.2 Asiantuntijoiden asema ja toiminta

Asiantuntijoiden osallistuminen on keskeinen osa ohjelmaa alusta loppuun saakka. Tärkeimpänä tehtävänä on tietenkin ollut muodostaa parit, mutta he pysyvät läsnä myös ohjelman edetessä antaen pareille erilaisia tehtäviä ja toimien neuvonantajina ja keskustelujen kannattelijoina monissa tilanteissa. He esiintyvät asiantuntijaroleissa ja osallistujat luottavat sekä tukeutuvat heihin hankalina hetkinä. Heidän puheensa on asiantuntijuuden antaman auktoriteettiaseman myötä arvokasta ja esitetään usein faktatietona. He antavat neuvoja pareille, mutta samalla myös esittävät yleisempiä totuuksia avioliitosta ja onnistuneiden suhteiden toimintatavoista. Neuvojen ja ohjeiden kohteina eivät ole ainoastaan osallistuvat parit, vaan myös ohjelman katsojat, joiden oletetaan jakavan tietynlaiset kulttuuriset käsitykset parisuhteista.

Alla on Elina Tanskanen ja Marianna Stolbowin välinen sananvaihto, jossa he puhuvat omasta roolistaan suhteessa osallistujiin:

Tanskanen: *”Me ollaan heitä rohkaisemassa ja myös jakamassa niitä pelkoja.”*

Stolbow: *”Ja autetaan tunnistaa tunteita, joita arjessa alkaa syntyä toisen läheisyydessä.”*

Tanskanen: *”Ja myös miten jakaa niitä tunteita toiselle ja ottaa vastaan.”*

Tanskanen: *”Toki heille tulee varmasti haasteita matkaan, mutta onneks me saadaan olla heidän tukena tässä.”*

Stolbow: *”Tää on ollut iso työ, mutta mä oon hirveen tyytyväinen lopputulokseen. Mielenkiinnolla odotan mitä tuleman pitää.”*

Asiantuntijat esitetään siis eräänlaisina tukihenkilöinä ja avunantajina osallistujille, kun he kohtaavat haasteita tai ovat epävarmoja itsestään ja suhteistaan. Heidän tehtävänä on auttaa osallistujia sanoittamaan tunteensa itselleen ja aviokumppanilleen. Sen sijaan, että he toimisivat yksinkertaisesti ”matchmaker” -roolissa, he myös pysyvät osallistujien rinnalla ohjelman läpi jonkinlaisessa ”valmentaja” tai ”terapeutti” -roolissa. Ei ihmeikään, koska juuri Tanskanen ja Stolbow toimivat ammatikseen seksuaaliterapeuttina ja parisuhdevalmentajana. Pastori Kari Kanalan rooli ei ole niin selkeästi terapeuttimainen, vaikka hänkin toimii keskustelutukena osallistujille. Kun Tanskanen ja Stolbow antavat enemmän konkreettisia parisuhdeneuvoja, on Kanala useammin kertomassa kliseisempiä elämänohjeita rakkaudesta.

Asiantuntijat korostavat kokemuksiaan vastuusta ja puhuvat siitä, miten merkittävä kokemus on osallistujille. Selvästi pyrkimyksenä on tuoda esille, että kaikki osapuolet ottavat tehtävänsä tosissaan ja ovat sitoutuneita ”tekemään työtä” avioliittojen onnistumisen eteen. Asiantuntijoiden prioriteettina on, että parivalinnat mahdollisimman hyvin palvelisivat osallistujien yksilöllisiä tarpeita, eikä kenenkään hyvinvointia haluta vahingoittaa. Pyrkimyksenä on kannustaa osallistujia olematta liian painostavia. Yksi pareista päätti keskeyttää suhteensa jo varsin aikaisessa vaiheessa kuvauksia, koska eivät kokeneet heidän avioliittonsa voivan koskaan johtaa sellaiseen parisuhteeseen, josta kumpikin haaveili. Tässä tilanteessa asiantuntijat pyrkivät kannustamaan heitä keskustelemaan ja selvittämään, miksi heidän suhteensa on toivoton, minkä jälkeen asiantuntijat kuitenkin hyväksyivät tilanteen ja painottivat, ettei tarkoituksena ole aiheuttaa kenellekään tarpeetonta mielipahaa, jos osallistujat eivät koe saavansa mitään positiivista suhteestaan.

Tanskanen: *”Meidän fokus on 101% osallistujissa, kukaan ei egoile tai sekoile, me kaikki tehdään kaikkemme, että saadaan mahdollisimman hyvät matchit.”*

Kanala: *”Sä [puhuu osallistujista] oot antanu elämän hetkeks meidän asiantuntijoiden käsiin. Me on koitettu pitää sitä sun antamaa sydäntä hyvänä, löytää siihen vierelle toisen sydämen.”*

Asiantuntijat antavat myös erilaisia tehtäviä ohjelman edetessä, joiden parien odotetaan suorittavan. Näiden on usein tarkoitus edesauttaa parien tutustumista ja toimia keskustelunavaajina tilanteissa, joissa kommunikaation avaaminen suhteellisen tuntemattomalle henkilölle on vaikeaa. He esimerkiksi saavat listan kysymyksiä liittyen lapsuuteensa, joista on tarkoituksena keskustella ja lisätä ymmärrystä uutta puolisoa kohtaan. Asiantuntijoiden kanssa käytävät keskustelut muistuttavat pariterapiasessioita, joissa mm. annetaan konkreettisia neuvoja ja ohjeita mieluisan yhteisen arjen muodostamiseen. Heidän

pyrkimyksenään näyttäisi olevan kompromissien löytäminen ja avustus tilanteissa, joissa jompikumpi ei tunne oloaan huomioiduksi tai ymmärretyksi. Terapeuttimainen olemus ja puhetapa asiantuntijoiden suunnalta sopii hyvin nykyaikaiseen laajempaan trendiin siitä, miten ihmissuhteita käsitellään usein terapeuttisen kielenkäytön avulla.

Yhdeksännessä jaksossa (”Omissa porukoissa”) osallistujat pääsevät tapaamaan toisensa: miehet keskenään yhdessä ryhmässä ja naiset toisessa. Asiantuntijat toimivat tässä tilanteessa vertaistuen fasilitoijina ja johtavat keskustelua, kun osallistujat pääsevät juttelemaan suhteidensa tilasta ja prosessin nostattamista tuntemuksista. Tällaisia vertaistukisessioita ei ole aiemmilla tuotantokausilla toteutettu, mutta asiantuntijoiden mukaan osallistujille voi olla hyvin antoisaa päästä jakamaan ajatuksiaan ihmisten kanssa, jotka ovat samassa epätavallisessa tilanteessa ja käyneet läpi saman prosessin. Vaarana kuitenkin mainitaan, että osallistujien ei kannattaisi jäädä vertailemaan itseään ja omaa avioliittoaan muihin, koska kaikki suhteet ovat erilaisia ja yksilöllisiä, eikä yhtä kaikille toimivaa oikeaa tapaa rakentaa hyvää suhdetta ole olemassa. Tämä on hieman ristiriitaista sen kanssa, että asiantuntijoilla selvästi on jonkinlainen laajempi visio siitä, miten hyvä suhde luodaan ja ketkä voisivat olla toisilleen sopivia tämän vision toteuttamiseksi.

Kolmannessa luvussa kerroin intialaisten järjestettyjen avioliittojen onnistuneisuuden piirteistä (Bowman & Dollahite 2013). Tutkimus osoitti luottamuksen vanhempiin, eli avioliiton järjestäjiin, olevan tärkeää avioliiton menestymiselle. Samanlaisia piirteitä voidaan nähdä myös ohjelmassa. Osallistujien kommenteista ilmenee vahva luottamus asiantuntijoihin ja heidän valintoihinsa. Monet korostavat puheessaan uskoaan siihen, että asiantuntijat osaavat auttaa hyvän avioliiton edistämisessä. Jotkut kertovat siitä, miten he ovat ohjelmaan hakiessa toivoneet, että asiantuntijoiden avulla olisi helpompi löytää sopiva kumppani, kun omista yrityksistä ja haluista huolimatta on kuitenkin päätyneet elämään sinkkuna. ”*Mä hain mukaan, koska mä tulin siihen tulokseen, että mä en ole löytänyt elämäni rakkautta tavallisin keinoin. Lähestyn asiaa väärin.*” Useampaan otteeseen osallistujat toteavat järjestettyyn avioliittoon hakeutumisensa hyvin kummalliseksi ja epäkonventionaaliseksi, mutta perusteluna on luotto siihen, että asiantuntijat voisivat paremmin löytää mahdollisen elämänkumppanin.

Osallistujat puhuvat hyvin myönteisesti asiantuntijoista ja heidän puheessaan korostuu kertomus siitä, että yhteys asiantuntijoihin ja heiltä saatu tuki on tärkeää. Yksi osallistujista sanoi asiantuntijatapaamisen jälkeen ”*En koe, että olisin saanut Mariannan tapaamisesta neuvoja sinällään. Mä sain vaan ehkä semmosii työntöjä oikeeseen suuntaan. Mulla oli siin tapaamisen jälkeen tosi hyvä fiilis. Tulin kuulluksi, että sain kertoa miks mä oon sellanen kun*

mä oon ollu ja tiedostanu sen itte, että miten oon toiminu ja mitä haluaa itsestään hioa pois, niitä äksyilyjä sun muita. Mulla jäi siitä tosi hyvä mieli.” Toinen osallistuja: *”Karin yhteydenotoista huokuu semmonen ’Ei mitään hättää’ -fiilis. Ne on niinku niin tosissaan meidän puolella ja ajattelee että tässä on jotain semmosta mitä kannattaa selvittää, ja oon kyllä samaa mieltä.”* Osallistajat eivät suoraan esitä asiantuntijoiden lausunnoista eriäviä mielipiteitä edes silloin, kun järjestetyt avioliitot ovat selkeästi epäonnistuneita ja osapuolet eivät halua jatkaa yhdessä. Erojen syiksi luetellaan yleensä ”kipinän puute” tai se, ettei romanttisia tunteita ilmestynyt, mutta tästä ei yleensä syytetä asiantuntijoita, vaan todetaan että se on osa prosessia. Takeita täydellisen kumppanin löytämisestä tai romanttisten tunteiden muodostumisesta ei ole. Asiantuntija-asemaa ei kyseenalaisteta, eikä heidän epäonnistumisiaan korosteta. Yhden osallistujan isä sanoi hääpuheessaan naureskellen, että osallistajat voisivat sitten syyttää asiantuntijoita, jos kaikki menee pieleen. Aviopari päätti lopulta päättää suhteensa, mutta syytöksiä asiantuntijoiden suuntaan ei kuitenkaan missään vaiheessa esitetty tai ainakaan katsojille näytetty. Sen sijaan osallistajat korostivat, että he kyllä osasivat tunnistaa, miksi asiantuntijat olivat muodostaneet juuri nämä avioparit, mutta syystä tai toisesta suhde ei kuitenkaan voisi jatkaa. Sekä osallistajat että asiantuntijat painottavat puheessaan sitä, että ohjelmaan osallistumisesta on voinut oppia paljon itsestään ja ihmissuhteista, vaikka ei olisikaan löytynyt sopivaa kumppania. Tällainen länsimaalaiseen individualismiin sopiva itsensä kehittämiseen liittyvä puhe on toistuvaa niin asiantuntijoilta kuin osallistujiltakin. Lopulta valtaosan pareista päädyttyä eroon tärkeimmäksi anniksi jää itsensä tunteminen ja uusi elämäkokemus, eikä järjestetyn avioliiton onnistuminen. Hyötyajattelu tuodaan esille, vaikka alkuperäinen tavoite, eli sopivan aviopuolison löytäminen, olisikin epäonnistunut. Asiantuntijat terapeuttimaisen tuen antajina taas esitetään tärkeänä välineenä itsensä kehittämisessä.

5.3 Suku ja läheiset osana suhdetta

”Häät ovat kahden kauppa ja kolmannen korvapuusti, mutta kyllä läheistenkin kommenteilla ja eleillä on merkitystä. On tärkeää, jos lähijoukot voisivat heti osoittaa luottamusta sitä uutta tuntematonta kohtaan.” -Kari Kanala

Perinteisessä järjestetyssä avioliitossa sukulaisilla on yleensä suuri merkitys kumppaninvalinnassa. He voivat arvioida sopivia ehdokkaita ja solmia suhteita muiden perheiden kanssa. Järjestelyissä vaikuttaa usein koko perheen status tai eri ryhmiin kuuluminen. Ensitreffit alttarilla poikkeaa tällaisista järjestelyistä paljon. Missään vaiheessa ei ilmene onko

perheenjäseniltä tai osallistujien muilta läheisiltä kysytty mitään valintaprosessin aikana, vai perustuvatko valinnat pelkästään asiantuntijoiden tulkintoihin osallistujien omista vastauksista. Joissain tapauksissa on selvää, että esim. ystävät ovat kannustaneet osallistujia alun perin hakemaan ohjelmaan ja he vaikuttavat hyvin iloisilta ja innokkailta osallistujien puolesta kuullessaan, että kumppaniehdokas on löytynyt ja häät ovat tulossa. Perheet jäävät yleensä hyvin pieneen osaan koko ohjelman aikana. Tämä voi osittain liittyä siihen, etteivät osallistujien perheenjäsenet halua osallistua tv-ohjelmaan tai voi olla, että halutaan viestiä ihmisten lähipiirien voivan koostua monenlaisista suhteista, eivätkä biologiset sukulaiset ole aina tärkeimpiä. Ohjelma on kuvattu alkukesällä 2020, jolloin Suomessa elettiin poikkeusaikaa, joten pandemiakin on voinut vaikuttaa joidenkin henkilöiden osallistumiseen ja vähäisiin avioparien ulkopuolisiin kohtaamisiin.

Perheet ja ystävät ovat kuitenkin hetkittäin osallisia ohjelmassa, vaikka rooli ei olisikaan niin iso. Usein katsoja pääsee kuulemaan osallistujan ajatuksista ja tunteista, kun esitetään tilanteita, joissa osallistujat viettävät aikaa läheisen ystävän kanssa ja kertovat kuulumisiaan. Ystävät toimivat usein jonkinlaisena kuuntelijana, joka osaa esittää sopivia kysymyksiä ja siten avata niin osallistujille kuin katsojillekin senhetkisiä tunnetiloja. Joidenkin pariensa osalta näytetään myös tilanteita, missä uusi aviokumppani esitellään ystäville. Häät ovat yksi keskeisimmistä kohtaamispaikoista, jossa molempien läheisimmät henkilöt ovat läsnä. Jotkut osallistujista kommentoivat kevyesti, että kumppanin kaverit vaikuttavat mukavilta ja samanhenkisiltä, kun taas toiset pitivät perheen antamaa vaikutelmaa ja hyväksyntää hyvin tärkeänä. Yhdellä parilla oli yhteistä se, että kummallakin on yksi vanhempi jo menehtynyt, minkä toinen osallistujista puki sanoiksi yhdistävänä tekijänä olettaen, että heillä olisi samankaltaisia tuntemuksia ja kokemuksia asiaan liittyen. Yhden miehen äiti sanoi morsiamelle vihkimisseremonian jälkeen *”Sä oot kaunis ja sun puku on kaunis ja tervetuloa sukuun. Otamme sut avosylin vastaan.”* Tätä tuore vaimo kommentoi myöhemmin illan aikana kameralle *”(Aviomiehen) läheiset on ottanu mut tosi hyvin vastaan. Vanhemmat oli aivan ihania ja vähän liikuttavaakin kuinka hyvin. On ollut tosi lämmin vastaanotto.”* Hän vaikutti tunteikkaalta asiasta ja puheesta ilmeni, että hän piti hyvin tärkeänä, että uuden kumppanin perhe suhtautui häneen ja koko avioliittojärjestelyyn hyvin myönteisesti. Ystävätkin päästetään häiden aikana kommentoimaan tuotannolle ensivaikutelmia uudesta aviokumppanista ja yleensä tuleekin hyvin positiivisia kommentteja asiantuntijoiden onnistuneista valinnoista. Myös asiantuntijat puhuvat siitä, että läheisten hyväksyntä on monille tärkeää ja auttaa antamaan osallistujille hyvän olon suhteellisen vieraassa ja jännittävässä tilanteessa. Todellisen

tutustumisen sanotaan alkavan vasta häätjuhlan jälkeen, kun avioparit pääsevät viettämään aikaa kahdestaan, mutta aviokumppanin läheisiin tutustuminen antaa myös jonkinlaisen vaikutelman henkilöstä jo häiden aikana.

Häätjuhlissa avioparien läheiset pääsevät myös ääneen erilaisten puheiden muodossa. Usein vanhemmat tai sisarukset pitävät puheita, joissa he antavat neuvoja tai kertovat jotain osallistujista.

Yhden osallistujan isä piti puheen, jossa ilmaisi onnentoivotuksia ja korosti sitä, että juhlista poissaoleva äitikin on halunnut muistaa avioparia lahjalla: *”Tuttu rovasti sanoi, että naimisiin menossa pitää vain ottaa nenästä kiinni ja hypätä (naurua). Toivon, että löydätte yhteisen uintisuunnan. Taivaanisän siunausta tälle liitolle. Ja jotta ei tulisi kylmä. niin kyllä äiti on teitä miettinyt. Molemmille on kutonut villasukat. Varmasti on mielessä ollut.”* Vaikka perheet tai sukulaiset eivät olekaan millään tavalla keskeinen osa ohjelman versiota järjestetystä avioliitosta, on niillä kuitenkin oma paikkansa. Erityisesti häätjuhla, mikä seuraa suhteellisen perinteistä kaavaa sisältäen vihkimisseremonian, juhla-aterian puheineen ja leikkeineen sekä tanssit lopuksi, on paikka missä läheisten läsnäolon tärkeyttä korostetaan.

Sukulaiset eivät ole ainoita tärkeitä ihmisiä, vaan myös kaveriporukan mielipiteillä on suuri merkitys. Monille nimenomaan ystävät toimivat keskustelukumppaneina ja tukihenkilöinä, kun aviopuolisoon liittyvät asiat mietityttävät. He toimivat kuuntelijoina ja voivat tarjota neuvoja ja validaatiota osallistujien tunteille. Myös häihin liittyvissä esiseremonioissa, kuten polttareissa ja häätukujen valinnoissa, ystävät ja perheenjäsenet ovat usein läsnä. Heidän hyväksyntänsä ja asenteensa uutta kumppania ja koko ohjelmaan osallistumista kohtaan ovat tärkeitä osallistujille, eikä perheen ja läheisten rooli missään nimessä ole olematon, vaikka he eivät olisikaan osallisia itse järjestelyprosessissa.

5.4 Luottamus ja ennakkoluulottomuus onnistumisen aineksina

Ohjelman edetessä tulee selväksi, että tosi-tv:ssä toteutuneen järjestetyn avioliiton onnistumiseksi vaatimuksena on osallistujilta avoimuus ja ennakkoluulottomuus sekä sitoutuminen prosessiin ja luottamus asiantuntijoiden näkemyksiin.

Elina Tanskanen toteaa tuotantokauden alussa oltuaan mukana jo useamman vuoden ohjelman tekemisessä: *”Näiden kausien myötä mä oon alkanut yhä enemmän ja enemmän arvostamaan sitä, mistä Ensitreffeissä oikeesti on kysymys. Siinähan on kysymys siitä, et me saatetaan yhteen kaksi ihmistä, jotka on todella sitoutunut ja jotka todella on motivoituneita*

lähtee siihen prosessiin. Tässä jää kaikki pelaaminen ja arvailut. Sen kyseenalaistaminen, että soittaako se vai ei. Tässä ei ainakaan tuu ghostatuks.” Ghostatuksi tuleminen, englannin sanasta ghosting, on ilmaisu sille, että treffikumppani lopettaa yhtäkkiä viestittelyn, katkaisee kommunikoinnin ja katoaa kuin kummitus. On totta, että tätä ei tosiaan voi tapahtua ohjelman puitteissa, mutta epävarmuuksia oman ja toisen halusta jatkaa suhdetta ilmenee jatkuvasti. Tanskasen mukaan tärkeintä on osallistujien sitoutuminen, jonka pitäisi aiheuttaa uusissa aviokumppaneissa luottamuksen tunteita. Tämä näyttää joidenkin parien kohdalla olevan jossain määrin totta, mutta tilanne ei kuitenkaan kaikissa tapauksissa ole näin suoraviivainen. Todella moni osallistujista ilmaisee puheessaan prosessin aikana epävarmuuden tunteita, erityisesti ennen häitä, kun ei vielä olla nähty toisen ensireaktiota, mutta myös toistuvasti sen jälkeen. Heidän kertomuksistaan ilmenee oikeastaan koko kuvausten aikana tila, jossa osallistujat joutuvat enemmän tai vähemmän elämään epätietoisuudessa siitä, mitä toinen aidosti ajattelee, ja mitä hän tulee haluamaan tulevaisuuden kannalta. Vaikka osallistujat olisivatkin motivoituneita ja sitoutuneita prosessiin, kuuluu tilanteeseen jatkuva arviointi siitä, haluaako kyseisen henkilön kanssa jatkaa avioliittoa tai lähteä muodostamaan parisuhdetta. Jotkut osallistujista selkeästi pyrkivät jatkuvasti arvioimaan niin omia kuin aviokumppaninsa tunteita ja pohtivat ääneen todella paljon sitä, onko romanttisia tunteita, ihastuneisuutta, vetovoimaa tai kiintymystä muodostumassa.

Tavallaan osallistujien voidaan ajatella olevan jonkinlaisessa Victor Turnerin (1969) lanseeraamassa liminaalisuuden tilassa ohjelman kuvausten aikana. He ovat aloittaneet avioliiton solmimisen prosessin, mutta eivät ole vielä sitoutuneet avioliittoonsa ja elävät epävarmuuden tilassa niin omien kuin aviopuolisonsa aikomusten puolesta. Heidän puheistaan erityisesti prosessin alkuvaiheessa ilmenee, että he tiedostavat olevansa pisteessä, missä heidän elämänsä voivat nopeasti muuttua drastisesti, jos ohjelman myötä alkaakin pitkä parisuhde ja avioliitto uutena elämänvaiheena. Samalla jatkuvasti on mielessä vaihtoehto siitä, että he kuvausten päätyttyä päätyvät jatkamaan tavanomaista sinkku-elämäänsä kuten aiemminkin, jos suhdetta ei halutakaan jatkaa. Alttarilla tapahtuva ensikohtaaminen on kääntänyt normaalit parisuhteiden tavat ja riitit pääläelleen, mikä sallii liminaaliteetille tyypillisen asioiden normaalin järjestyksen uudelleenmuovautumisen. Parisuhteiden kulttuuriset konventiot eivät olekaan samalla tavalla käytettävissä, mikä näyttää aiheuttavan joissain henkilöissä epävarmuuden tunteita. Prosessi vaikuttaa myös joillekin osallistujista hyvin henkisesti kuormittavalta. Tämä ilmenee puheessa, jossa osallistujat ilmaisevat selkeästi ahdistuneisuuden tai surun tunteita ja esimerkiksi itkivät. Tämä henkinen kuormitus voi olla osittain syynä sille,

että jotkut parit päättivät lopettaa suhteensa jo ennen kuvausajan päättymistä. Tällaisen epävarmuuden sietämiskyky on yksilöiden välillä vaihtelevaa ja asiantuntijoiden suunnalta annetaan ymmärtää, että joustavat, ennakkoluulottomat ja rohkeat yksilöt, jotka ovat valmiita astumaan seikkailuun luultavasti soveltuvat parhaiten tilanteeseen.

Yksi osallistujista totesi häätmatkan aikana ”*Ei me olla parisuhteessa, mutta naimisissa kyllä ollaan.*” Tämä viittaisi siihen, että osallistuja tiedostaa sen, että juridisesti heidät on kyllä saatettu avioliittoon, mutta parisuhde olisi jotain, mikä muodostuu vasta prosessin edetessä, jos he yhdessä päättävät haluavansa jatkaa suhdetta. Monet myös ilmaisevat pettymyksen tunteita siitä, että romanttisia tunteita ei ilmennytkään ja unelmien parisuhde jäi saavuttamatta. Kari Kanala puhui tilanteen stressaavuudesta toteamalla ”*Häät saattaa olla valtava stressin aihe ja tässä on elementti (järjestetty avioliitto), joka vähentää ja lisää sitä. Koska ei tiedä tulevaa kumppania, on turha stressata, ja samalla se voi tuoda melkoisen stressin.*” Ohjelmaan osallistumisen kuormittavuutta ei vähätellä asiantuntijoiden tai tuotannon puolelta, vaan korostetaan, että häpäivä ja sitä seuraavat viikot ovat usein rankkoja ja tunteellisia, minkä vuoksi osallistujilta toivotaan armollisuutta niin itseä kuin toista osapuoltakin kohtaan.

Ohjelmassa ei lopulta parjata osallistujia, jotka päättävät lopettaa avioliittonsa, vaan kaikkien valintoihin suhtaudutaan kunnioittavasti ja korostetaan, että he varmaankin ovat saaneet kokemuksesta oppeja tulevia suhteita ajatellen ja parantaneet itsetuntemustaan. Sarjan edetessä kuitenkin tuodaan esiin muutama seikka, joiden ajatellaan lisäävän todennäköisyyttä, että järjestetyt avioliitot jatkuisivat. Ensinnäkin ennakkoluulottomuutta ja avointa suhtautumista kumppaniin ja koko prosessiin odotetaan osallistujilta. Kumppaneiden välinen luottamus ja uskallus olla rehellinen toisilleen on toistuvasti esillä ehtona hyvän suhteen muodostumiselle. Myös luottamus asiantuntijoita ja heidän näkemyksiään kohtaan on vahvasti esillä läpi koko ohjelman. Heidän neuvojansa ja tukeaan arvostetaan, eikä eriäviä mielipiteitä juurikaan tuoda esille.

Korostetaan, että kaikki ovat tosissaan lähteneet mukaan ja aidosti haluavat löytää kumppanin. Joihinkin tosi-tv-ohjelmiin ihmiset hakevat mukaan esim. julkisuuden takia, mutta tässä tapauksessa halutaan korostaa, että kaikki ovat nimenomaan etsimässä kumppania ja suhtautuvat hyvin vakavasti prosessiin. Hakuprosessi on ollut ajallisesti pitkä ja monipolvinen, joten harkitsematta hakeneet karsiutuvat luultavasti pois tämän aikana, kun osallistujien motiiveja arvioidaan. Yksi osallistujista luonnehti tilannetta kertomalla, että ”*Se tuo turvallisuuden tunnetta, kun tietää että toinen on nyt tähän sitoutunut eikä ole vaihtoehtoja. Voi olla oma itsensä ja toivoa että toinen hyväksyy sen ja pitää siitä. Kun molemmat ovat mukana*

samoilla panoksilla ja odotuksilla se sekä vähentää että lisää paineita”. Kuten osallistuja sanoi, vaihtoehtoja ei toki ole siinä mielessä, että asiantuntijat ovat valinneet vain yhden kumppaniehdokkaan jokaiselle, mutta ohjelman edetessä eroon päätyminen vaihtoehto on tietenkin enenevissä määrin läsnä tuotannon lähestyessä loppuaan, kun osallistujien kuuluu tehdä valinta avioliittojensa jatkamisesta.

Tietynlainen rentous on myös yksi tärkeimmistä piirteistä, mikä tekee henkilöstä sopivan kyseiseen ohjelmaan. Liian tarkat vaatimukset ja suuret odotukset toisesta henkilöstä ja suhteesta ylipäättään ovat harvemmin ohjelmassa johtaneet onnistuneisiin avioliittoihin. Odotukset ja mielikuvat eivät yleensä toteudu, kun kyseessä on tuntematon henkilö, josta ei tiedä mitään muuta kuin että asiantuntijat ovat arvioineet hänet sopivaksi kumppaniksi. Marianna Stolbow kommentoi häitä ja osallistujien asenteita toisiaan ja prosessia kohtaan näin: *”Toivoisin heiltä armeliaisuutta itseä ja toista kohtaan. Musta ois ihanaa, jos he jaksaisivat nauraa koko päivälle ihan hervottomasti ja heil ois enemmän huumoria koko tapahtumaketjua kohtaan, kuin aikuismaista paineista odotusta ja vaatimusta.”*

Myös osallistujien rohkeutta lähteä mukaan ohjelmaan ja ”avata sydämensä” korostetaan useaan otteeseen niin asiantuntijoiden kuin osallistujien toimesta. Tärkeä kohtaus tapahtuu ennen häitä ohjelman ensijaksoissa. Osallistujat kirjoittavat kirjeet tuleville aviopuolisoilleen tapaamatta heitä, jotka he saavat lukea häpäivänä ennen alttarille menoa. Monien osallistujien kohdalla kirjeen lukeminen esitetään tunteellisena hetkenä, joka näkyy esimerkiksi hermostuneen naurun tai jopa itkun kautta, kun he saavat ensimmäistä kertaa kuulla tulevan aviokumppanin nimen ja nähdä hänen sanojaan kirjoitetussa muodossa. Useampi osallistujista halusi kiittää kirjeessään tulevaa aviokumppaniaan rohkeudesta ja uskalluksesta lähteä mukaan ”yhteiselle seikkailulle”. Asiantuntijatkin ovat hyvin rohkaisevia ja ylistävät osallistujien heittäytymiskykyä ja kannustavat heitä ennakkoluulottomasti ja uteliaasti lähestymään tuntematonta aviopuolisoa. *”Uteliaisuus ja rohkeus on semmosia elementtejä, mitä tarvitaan siinä tilanteessa, kun häitä juhliitaan ja on ihan tuntematon ihminen edessä. Uteliaisuus on muutenkin parisuhteessa kantava voima.”*

Häiden jälkeen, kun osallistujat pääsevät paremmin tutustumaan toisiinsa, asiantuntijoiden neuvot sisältävät paljon kannustusta uteliaisuuteen ja haluun tuntea ja ymmärtää toista osapuolta sellaisena kuin hän on. Ohjelmassa tulee kaksi hetkittäin ristiriitaista käsitystä ihmisten olemuksesta ja muuttuvaisuudesta. Osittain painotetaan sitä, että kumppani on hyväksyttävä sellaisena kuin hän on, eikä keskittyä siihen, miten hän voisi olla erilainen, mikä antaa suhteellisen staattisen kuvan ihmisistä ja heidän olemuksestaan. Toisaalta taas

jatkuvasti painotetaan ennakkoluulottomuutta ja joustavuutta. Ohjelmaan pyritään hakemaan dynaamisia henkilöitä, jotka ovat valmiita muovautumaan tilanteiden mukaan ja muokkaamaan omia odotuksiaan. Joustavuus ja kompromissien teko, sekä uteliaisuus ja ymmärrys toisen toimintaa ja ajattelutapaa kohtaan nostetaan jatkuvasti esille. Annetaan ymmärtää, että järjestetty avioliitto voi todennäköisemmin onnistua ja johtaa kumpaakin miellyttävään parisuhteeseen, jos osapuolet ovat sekä ymmärtäväisiä että uteliaita toisiaan kohtaan ja valmiita joustamaan tarpeen vaatiessa. Ennakkoluulot ja odotukset kannattaa asiantuntijoiden mukaan pitää minimissään, vaikka osallistujat ovat saaneet esittää paljonkin toiveita ja jopa vaatimuksia tulevasta kumppanista. Tuleva aviokumppani on täysin tuntematon, mutta he ovat tuotantoprosessin aikana viettäneet paljon aikaa luomassa mielikuvaa itselleen ja asiantuntijoille siitä, minkälainen olisi heille sopiva kumppani. Stolbow sanoi *“Silloin kun valmistaudutaan omiin häihin tuntemattoman kumppanin kanssa, riski on siinä, että lähtee luomaan mielikuvia. Se on aikamoinen ansa. Elikkä lähden kuvittelemaan kumppanista asioita ja sit se on kovin lähellä se pettymys.”* Kukaan osallistujista ei ainakaan avoimesti esittänyt pettymyksen tunteita häiden aikaan, vaikka jotkut totesivatkin, etteivät ehkä normaalielämässään olisi kiinnittänyt erityistä huomiota aviokumppaniinsa. Varsinaiset pettymyksen tunteet ilmaistiin vasta silloin, kun alkaa olla ilmeistä, ettei toivottua kumppania löytynyt, eikä suhde tule jatkumaan. Silloinkaan pettymyksen kuvaukset eivät kohdistuneet suoraan aviokumppaniin, vaan järjestetyn avioliiton epäonnistumiseen ja yleisesti tilanteeseen, jossa toiveet eivät toteutuneetkaan.

Tiivistettynä voidaan todeta, että ohjelman versio parienmuodostuksesta ja järjestetystä avioliitosta on tehty varsin yhteensopivaksi länsimaisen yksilökeskeisen kulttuurin kanssa. Asiantuntijoiden tekemä valintaprosessi jää itsessään katsojalle suhteellisen hämäräksi, koska ohjelman varsinaiset kuvaukset alkavat vasta valintaprosessin valmistuessa, mutta joitakin johtopäätöksiä voidaan vetää erityisesti parivalintojen perustelujen kautta. Avioparien muodostamisessa "yhteiset arvot" ja haaveet sekä arjen tavat määritetään tärkeiksi, samalla kun yhteiskuntaluokka tai taloudellinen asema häivytetään kokonaan yhtälöstä. Yksilöihin yhdistetyt persoonallisuuspiirteet ja näiden erityinen yhteensopivuus esitetään myös tärkeänä parien muodostamiselle. Asiantuntijat toimivat paitsi parienmuodostajina myös heidän terapeuttimaisina tukihenkilöinänsä, joiden tehtävä on lähestyä osallistujia ja heidän muodostamiaan aviopareja yksilöllisinä yksikköinä keskittyen kaikkien individualistisiin toiveisiin ja persoonallisuuspiirteisiin. Perheen ja läheisten rooli ei esitetä mitenkään keskeisenä

parienmuodostusprosessissa, mutta heidän osallisuutensa osallistujien elämässä nostetaan kuitenkin tärkeäksi ja läheisten hyväksynnän kerrotaan edesauttavan osallistujien mahdollisuuksia luoda onnistunut avioliitto. Järjestetyn avioliiton onnistumiseksi osallistujilta odotetaan myös avoimuutta ja ennakkoluulottomuutta sekä luottamusta asiantuntijoiden valintoihin ja sitoutumista prosessiin, vaikka epävarmuuden tunteita ilmenisikin. Ohjelma rakentaa kuvan siitä, että järjestetyn avioliiton onnistumiseksi liian spesifejä odotuksia tulevasta aviokumppanista ei kannata olla, koska pettymyksen tunteet voivat häiritä avointa ja rehellistä tutustumista uuteen kumppaniin. Luottamus asiantuntijoihin ja heidän arviointikykyynsä taas esitetään keskeisenä ja tämän luottamuksen oletetaan kannustavan osallistujia sellaisina hetkinä, kun he itse epäilevät suhteen jatkuvuutta.

Tämän luvun avatessa ohjelman esittämää versiota järjestetystä avioliitosta, asiantuntijoiden ja läheisten toiminnasta, sekä järjestetyn avioliiton onnistumiseen johtavista piirteistä, tulee seuraava luku tarkemmin keskittymään avioliittoon ja parisuhteisiin liittyviin diskursseihin sekä ohjelman rakentamiin rakkauden merkityksiin.

6 Avioliiton ja rakkauden diskurssit

Tutkielman 6. luvussa pääsemme vihdoinkin itse diskurssianalyysiin. Tässä luvussa pyrin vastaamaan toiseen tutkimuskysymyksestä, eli minkälaisia merkityksiä avioliitolle ja rakkaudelle annetaan ohjelmassa *Ensitreffit alttarilla?* Pyrin vastaamaan tähän erottamalla neljä keskeisintä diskurssia, jotka aineistosta nousevat esiin. Aloitin prosessin alleviivaamalla erilaisia katselukokemuksen aikana ilmeneviä teemoja. Sitten jaoin nämä teemat erilaisiin diskursseihin ja nimesin ne kuvailemaan niiden sisältämiä merkityksiä. Keskeisiksi nousivat arjen kumppanuuden diskurssi, romanttisen rakkauden diskurssi, fyysisen läheisyyden kaipuun diskurssi sekä yhteisen projektin tai matkan diskurssi. Alaluvuissa avaen näitä tarkemmin ja pyrin tuomaan esille minkälaisia merkityksiä rakkaudelle ja parisuhteille luodaan ja kuinka niitä muokataan ohjelmassa. Viimeisessä alaluvussa pyrin myös pohtimaan, mitkä asiat jäävät ohjelmassa käsittelemättä ja mitä tulee sanomatta ääneen sanotuksi, jos sisältöä luetaan kriittisesti rivien välistä.

6.1 Arjen kumppanuus

Ensimmäinen ja ehkä jopa vahvin tunnistamistani ohjelman konstruoimista avioliittoon ja parisuhteisiin liittyvistä diskursseista olen nimennyt arjen kumppanuuden diskurssiksi. Ensinnäkin ilmeistä on, että parisuhde, ja ohjelman kontekstissa myös avioliitto, rakennetaan osallistujille ja oletettavasti myös katsojille toivottavaksi ja tärkeäksi osa elämää. Se esitetään haaveena tai toiveena niin asiantuntijoiden kuin osallistujien puheenvuoroissa jo ensijaksoissa, joissa osallistujien motiiveja osallistua ohjelmaan käsitellään. Asiantuntijana toimiva parisuhdekouluttaja ja tietokirjailija Marianna Stolbow muotoilee asian seuraavanlaisesti: ”*Ne haaveilee kumppanista arjessa, se on melkein yksiselitteisesti se. Asiat, joita on tehnyt itseksensä, olisi kiva tehdä toisen kanssa.*” Tämä puhe arjen kumppanuudesta ja yhteisen elämän jakamisesta asiantuntijoiden suusta on hyvinkin yhteensopivaa Hirschin ja Wardlown (2006) esittelemän kumppanuusavioliittoihanteen kanssa. Kiihkeistä romanttisista tunteista ei niinkään puhuta, vaan kyseessä on toive luotettavasta henkilöstä, jonka kanssa voi jakaa arjen askareita sekä tehdä erilaisia aktiviteetteja tai ”seikkailia”. Haave- tai unelmapuheessa arjen kumppanuudesta korostuu eri osallistujien kohdalla hieman eri ulottuvuuksia. Toiset kertovat ohjelman alkuvaiheessa haaveilevansa henkilön löytämisestä, jonka kanssa voisi jakaa arkista

elämää. Toinen taas kertoo haaveilevansa rakkauden löytämisestä, tosin rakkauden käsitettä ei siinä tilanteessa sen tarkemmin määritellä. Toiset taas selkeästi ilmaisevat tavoitteekseen perheen perustamisen, tarkoittaen tässä ydinperhettä, johon kuuluu mies, vaimo ja lapset. Yksi pareista oli kuitenkin jo prosessin alussa tehnyt selväksi, etteivät he halua lapsia ja etsivät kumppania, joka jakaa tämän toiveen. Nämäkin kuitenkin ilmaisivat kaipaavansa henkilöä, jonka kanssa jakaa arkea. Tämä toimii osoituksena siitä, ettei ohjelmassa oletuksena esitetty kumppanuuden kaipuu välttämättä ole sidonnaista perheellistymistoiveisiin. Perinteisesti järjestetyn avioliiton yksi tavoitteista on järjestää suotuisat mahdollisuudet suvun jatkuvuudelle, mutta ohjelmassa tavoitteena on selvästi enemminkin löytää arjen kumppani, riippumatta perheellistymiseen liittyvistä tavoitteista.

Ohjelma luo kuvan siitä, miten kumppanin löytäminen on selvästi monille osallistujille ollut pitkäaikainen haave, jota on lähdetty toteuttamaan ohjelman kautta ”tavallisten” keinojen ollessa tähänastisessa elämässä toimimattomia. Asiantuntija ja erityistason seksuaaliterapeutti Elina Tanskanen sanoo unelmien ja haaveiden antavan parhaimmillaan hirveästi energiaa elämään. Toisaalta ohjelma luo myös kuvan siitä, miten järjestetyn avioliiton epäonnistuminen ja siten elämänkumppanin etsinnän jatkuminen aiheuttaa joissakin osallistujissa ohjelman loppuvaiheessa pettymyksen ja surun tunteita, vahvistaen siten käsitystä kumppanuuden tärkeydestä toivotun elämän saavuttamiseksi.

Alla on koottu eri osallistujien ensimmäisessä jaksossa ilmestyneitä lausuntoja haaveista, unelmista tai tavoitteista:

“Mä unelmoin tietenkin herra täydellisestä. Mä unelmoin myös hienosta omakotitalosta ja pioneista pihalla. Sellaisesta tavallisesta elämästä.”

“Mun suurin unelma on perhe, perheen perustaminen. Pääsee siihen pisteeseen, että saa perheellisyyttä ja kattelee lapsia”

“Ois kiva jakaa elämä jonkun kanssa, joka tekis mun elämästä paremman ja kenen elämästä mä tekisin paremman.”

”Tietysti ois kiva löytää sellasen mussukan, jonka kanssa ois kiva reissata ja touhuta.”

“Unelma olisi löytää ihminen, jonka kanssa voisi jakaa itsensä, rakkautensa ja nimenomaan kulkea yhdessä elämänpolkua eteenpäin.”

”Mä haaveilen perheestä ja turvatusta tulevaisuudesta mulle ja perheelleni. Pitkästä parisuhteesta ja lapsista.”

Osittain läsnä on tietynlaisia romantisoituja toiveita ”herra täydellisestä”, mutta samalla kuitenkin toiveena on ”tavallinen elämä”. Yleinen lausunto osallistujilta on, että he jo ovat

tyytyväisiä omaan elämäänsä ennen ohjelmaan osallistumista, painottaen työtä, harrastuksia ja ystäviä, mutta läsnä on kuitenkin jatkuvasti ajatus siitä, että kumppani toisi jotain lisäarvoa tai täydentäisi jo varsin mieluista elämää. Yksi osallistujista muotoili asian näin: *”Oon tehnyt elämästäni onnellisen ja seesteisen. Mä viihdyn sinkkuna... Mä koen olevani onnellinen yksinkin, vaikka olisi kiva, jos siinä olisi joku toinenkin.”* Kaipuu löytää joku toinenkin on ilmeisen suuri ottaen huomioon, ettei tällaiseen tosi-tv-ohjelmaan yleensä lähdetä kovin kevyin perustein. Oletuksena on, että pitkäaikaisen kumppanin löytäminen tekee elämästä parempaa, tai että se myös jollain tavalla voisi toimia välineenä muiden unelmien saavuttamiseksi, esim. mahdollistamalla perheellistymisen ja ”turvatun tulevaisuuden”.

Tietyissä tilanteissa kumppanuusavioliiton ihanteet ovat hyvin kirikkaasti läsnä osallistujien puheissa. Arjen kumppanuuden diskurssille pitäisinkin keskeisenä sitä, että hyvään avioliittoon tai parisuhteeseen tarvitaan henkilöä, jonka kanssa voisi viettää pitkäaikaista viihtyisää elämää molemminpuolisen luottamuksen ja arvostuksen vallitessa. Yksi osallistujista ilmaisi asian selkeästi sanomalla: *”Miellän, että parisuhteessa se toinen osapuoli eli kumppani toimisi myös semmosena parhaana ystävänä. Parisuhde vaatii mun mielestä ystävyyttäkin, että pystyy tukeutua toiseen.”* Toinen osallistuja korostaa toivetta parisuhteen pitkäaikaisuudesta ja pysyvyydestä. *”Luulen että parisuhteen myötä elämään tulee semmosta pysyvyyttä. Se minusta onkin parisuhteessa tärkeimpiä asioita. Että voi kokea yhdessä ja vanhana kiikkustuolissa muistella niitä muistoja yhdessä. Aina muistoista tulee parempia ja rikkaampia kun ne saa jakaa jonkun tärkeän kanssa.”* Tarkoituksena on löytää ihminen, jonka kanssa luoda pysyvä suhde, mikä mahdollistaisi molemminpuolisen tukeutumisen sekä ystävyuden, ilojen ja muistojen jakamisen.

Kolmannessa luvussa mainitun kumppanuusavioliittoihtanteen mukaisesti diskurssin mukaisiin haaveisiin ja unelmiin ei niinkään liity toive kiihkeästä romanttisesta rakkaudesta, vaan useammin korostetaan toivetta turvallisesta ja pysyvästä suhteesta, jossa voidaan jakaa arki kumppanin kanssa. Tällaista elintilan jakamista ja arkista kumppanuutta kuvaillaan usein ohjelmassa sanoilla ”tavallinen” tai ”normaali”. Yhdessä kohtauksessa osallistujan toiveita kuvailtaessa asiantuntijat sanovat *”(Nimi) haluaa tavallisen normaalin ihmisen, joka ymmärtää, että elämä on sitä, että aamuisin syödään puuroa.”* Kyseinen osallistuja itse kuvailee toiveitaan sanomalla *”Toivon parisuhteen tuovan mulle tietynlaista rauhallisuutta, mikä on puuttunut elämästä. Sellaista perusnormaalia arkea, mitä ei tarvitse viettää yksin. Kun illalla menee nukkuu, on joku, jonka kanssa jakaa ilot ja surut ja sitten mennä yhdessä unten maille.”* Kovin selkeästi ei selitetä, mitä tavalliselta ihmiseltä ja perusnormaalilta arjelta

odotetaan, tarkoituksena on ennemminkin korostaa, ettei osallistuja ole toivomassa kohtuuttoman suuria, vaan yksinkertaisia arjen jakamisen iloja. Ohjelma myös antaa varsin yksipuolisen kuvan siitä, minkälainen ”normaali” arki on. Ihmiset käyvät töissä, laittavat ruokaa, ehkä harrastavat jotain liikuntamuotoa, esimerkiksi tanssia, lenkkeilyä tai kiipeilyä, ja viettävät yhdessä aikaa kumppaninsa kanssa hoitaen kodin askareita. Joskus voi olla tiedossa jokin arjesta poikkeava tapahtuma, kuten pieni lomamatka, juhannuksen vietto tai muu erityinen yhdessä tehtävä aktiviteetti.

Arjen kumppanuuden diskurssiin kuuluu myös toistuva toive yhteisestä harrastamisesta ja vapaa-ajan viettämisestä. Asiantuntijat ovat myös pyrkineet yhdistämään pareja, joilla on samankaltaisia mielenkiinnonkohteita ja toiveita arjen aktiviteeteista. Stolbowin mukaan *”Yhteinen arki on kovin testi, mikä tässä konseptissa käydään läpi. Toisaalta se on se, mitä kaikki ovat toivoneet kaikkein eniten. että olisi ihminen, jonka kanssa jakaa arkea.”* Kovimpana testinä hän tarkoittaa kotien ja omien arjen tapojen jakamista ja yhteensovittamista tuntemattoman ihmisen kanssa.

Yksi tärkeimmistä vaiheista ohjelman kaavassa on niin kutsuttu ”yhteenmuutto”, joka yleensä tapahtuu häämatkan jälkeen. Silloin parit käytännön mahdollisuuksien mukaan pyrkivät asumaan saman katon alla jommankumman osallistujan kodissa. Tähän liittyy kuitenkin joitakin logistisia haasteita, jos henkilöt asuvat eri kaupungeissa ja joutuvat silti käymään töissä. Jotkut samassa kaupungissa asuvat parit päätyvät myös viettämään aikaa erillään omissa asunnoissaan yhdessä asumisen ollessa liian kuormittavaa. Jotkut osallistujat kertovat ohjelman edetessä kaipaavansa omaa tilaa ja aikaa, vaikka alussa toiveista kerrottaessa juuri yhteinen aika ja arki kumppanin kanssa esitettiin keskeisinä toiveina. Tämän esille tuominen ja sen hyväksyminen antaa tilaa kumppanuudessa myös omille tarpeille. Vaikka kumppanuus ja parisuhde esitetään tärkeinä, ei omasta elämästä ja yksilöllisyydestä tarvitse luopua kumppanuuden diskurssin ihanteita toteuttaessa.

Stolbowin mukaan *”Koti kertoo ensisijaisesti kodin merkityksestä meidän elämässä. Se vähän kertoo arvomaailmasta ja ajankäytöstä myös. Ihminen, joka satsaa paljon kotiinsa oletettavasti myös viettää siellä enemmän aikaa, kuin se jolla se on vähän vasemmalla kädellä hoidettu.”* Tämä luo oletuksen siitä, että henkilöiden yhteensopivuutta auttaisi jaettu käsitys kodin merkityksestä, mutta erilaisuus tässä asiassa ei kuitenkaan välttämättä esitetä esteenä parinmuodostuksessa. Joillakin pareilla asenne kodinhoitoon ja kodissa vietettävään aikaan ei ole täysin yhteneväinen, mutta näissä tilanteissa asiantuntijoiden suunnalta kannustetaan kompromisseihin. Myös yhteisen ajan uupuminen esimerkiksi erilaisten ristiin menevien

vuorotöiden vuoksi ja sen myötä tutustumisen hankaloituminen, nähdään haasteena, joka voidaan ylittää mukautumalla ja etsimällä yhteisiä ratkaisuja.

Arkielämää käsiteltäessä ohjelmassa tuodaan myös esiin järjestettyyn avioliittoon yleisesti liitetty ajatus rakkauden asteittaisesta muodostumisesta yhteistä elämää rakentaessa. Kanala sanoi seuraavasti: ”*Arki tuo tullessaan toisen mahdollisuuden. Se että rakastutaan, ja huomaa että hän onkin puuttunut elämästä tai hän on tuonut siihen jotain uutta lisää. Hänen läsnäolonsa saa hymyilemään...Yhdessä voidaan lähteä muokkaamaan juuri sellaista arkea, joka sopii molemmille.*” Tässä Kanala tuo esille, miten rakastuminen voi tapahtua hiljalleen henkilöiden tutustuessa toisiinsa tuoden arkielämään piirteitä, joita toinen on kaivannut. Diskursiivisesti luodaan käsitys siitä, että hyvään avioliittoon kuuluu yhteinen arjen jakaminen, ajanvietto ja yhteensopivat toiveet asumismuodosta ja kodin merkityksestä. Tällaisen arjen kumppanuuden diskurssin mukaiseen molemminpuoliseen luottamukseen ja ystävyyteen perustuvan avioliiton ajatellaan parantavan elämänlaatua ja olevan tärkeä osa unelmien mukaista elämää pitkän aikavälin mittakaavalla, riippumatta siitä kuuluuko haaveisiin perheellistymistä tai ei. Keskeistä on nimenomaan kahden ihmisen yhteinen arkielämä, johon kuuluu yhteinen koti ja yhteisiä tapoja viettää vapaa-aikaa, sekä mahdollisuus tukeutua toiseen ja jakaa elämän merkittäviä kokemuksia.

6.2 Romanttinen rakkaus

“Hei vaan, täällä ollaan taas rakkauden asialla.”

Tämä lausahdus tulee suoraan katsojalle suunnattuna Ensitreffit alttarilla seitsemännen tuotantokauden ensiminuutilla asiantuntija ja pastori Kari Kanalan suusta. Tutkimuskysymykseni liittyvätkin epäsuorasti siihen, ollaanko ohjelmassa oikeastaan rakkauden asialla, ja miten tämä rakkaus määritellään ja merkityksellistetään. Aiempana mainittu arjen kumppanuuden diskurssi ei pidä sisällään kiihkeän romanttisen rakkauden ihannetta, vaan keskittyy nimensä mukaisesti kumppanuuteen, joka perustuu molemminpuoliseen kiintymykseen ja jokapäiväisen elämän jakamiseen. Ohjelma kuitenkin antaa merkityksiä ja luo ihanteita myös romanttisesta rakkaudesta osana avioliittoa ja parisuhdetta. Tämän olen nimennyt romanttisen rakkauden diskurssiksi ja tässä alaluvussa tarkastelen, minkälaisia erilaisia merkityksiä rakkaudelle erityisesti avioliitossa ja romanttisessa parisuhteessa annetaan.

Ohjelmassa esitetään rakkauden määritelmä, johon kuuluu tietynlaiset ”askeleet”, joiden myötä rakastuminen voi tapahtua. Samalla korostetaan jokaisen suhteen erityisyyttä ja yksilöllisyyttä ilmaisemalla, kuinka ainutlaatuisista tunteista ja tilanteista on kyse. Asiantuntijoiden puheista muodostuu käsitys siitä, että rakkaus hiljalleen syntyy, jos sille annetaan suotuisat kasvumahdollisuudet. Stolbow kertoo näin: *”Rakkauden syntyminen vaatii valtavan paljon aikaa. Mun mielestä ihan ensimetreillä meidän pareille syntyy uteliaisuus, sitten turvallisuus ja sitä kautta semmonen että tuosta ihmisestä voi ihan pitää. Se rakkaus syntyy semmosissa kohdissa, jos huomaa että mulla ei oo tässä suhteessa mitään hätää. Se syntyy arvostuksesta ja turvallisuudesta.”* Toistuvasti asiantuntijat puhuvat paljon siitä, mistä rakkauden ajatellaan kumpuavan tai missä olosuhteissa sellaista olisi hyvä luoda, mutta harvemmin käsitellään suoraan sitä, mitä rakkaudella oikeastaan tarkoitetaan. Määritelmiä on toki monenlaisia ja osittain voi olla myös tv-tuotannon valinta olla menemättä liikaa tällaisiin yksityiskohtiin ja sen sijaan antaa katsojalle mahdollisuus ylläpitää omia käsityksiään rakkauden olemuksesta.

Kuten kolmannessa luvussa esitin, tutkimuskirjallisuudessa romanttinen rakkaus on usein määritelty kiihkeäksi tunteiden kuohunnaksi, joka voi sisältää myös fyysisiä tai kehollisia ulottuvuuksia perustuen toisen ihmisen ihannoimiseen. Ohjelman konstruoima romanttisen rakkauden diskurssi antaa kuitenkin jokseenkin erilaisen kuvan romanttiseen rakkauteen perustuvasta avioliitosta. Osallistujat kertovat haluavansa romanttisen suhteen, mutta samalla kiistävät kaipaavansa yhtäkkiä hulluuntumisen tunnetta. Rakkauden oletetaan muodostuvan hiljalleen, jos se on tullakseen. Tätä kautta luodaan kielellisesti romanttisen rakkauden diskurssi, jossa rakkaus esitetään askel askeleelta kasvavana, sen sijaan, eikä vahva ihastumisen tunne vaadittaisiin suhteen alkuvaiheessa. Sävyeroja ihanteellisen romanttisen rakkauden muodostumisessa on kuitenkin myös hetkittäin havaittavissa asiantuntijoiden ja osallistujien puheissa.

Romanttisen rakkauden ilmestyminen konstruoidaan puheessa hyvin erityislaatuiseksi tunteiden muodostumiseksi, jota tavallaan myös hetkittäin mystifoidaan. Vaikka asiantuntijat tekevät parhaansa muodostaakseen sopivat parit, on tietynlainen tunnemaailman puoli, kuten romanttisen rakkauden muodostuminen osallistujien välillä, mahdoton ennakoida tai säännellä etukäteen. Kanala toteaa, että *”Onpa kiva olla taas yhdessä rakkauden äärellä. Kun rakkautta etsitään siihen ei todellakaan rutinoitu, vaan jokainen kertomus on omansa.”* Asiantuntijoilla on näkemyksiä siitä, miten romanttisuutta voi löytää, mutta mitään valmista kaavaa ei ole. Tanskasen mukaan *”Meidän parien rakkaus ja kiintymys syntyy siitä, että yhteys hiljalleen*

rakentuu. Se vie aikaa ja edellyttää, että puhutaan riittävästi ja tehdään asioita yhdessä. Ytimessä on kokemus, että tulee kuulluksi, tulee nähdyksi, tulee ymmärretyksi ja arvostetuksi. Ne on niitä elementtejä, jotka ruokkii sitä rakkauden kokemusta.” Yhteinen luottamus ja yhdessä vietetty aika, sekä molemminpuolinen ymmärrys toista kohtaan ovat asioita, jotka asetellaan rakkauden keskiöön. Erityisesti asiantuntijoiden suunnalta keskustelu romantiikasta ei niinkään liity fyysisesti vahvoihin tunnetiloihin tai vatsanpohjassa tuntuvaan ihastukseen, vaan hiljalleen muodostuvaan luottamukseen ja kokemukseen siitä, että pitää toisen seurasta.

Stolbow: *”Toivoisin että parit tois häämatkalta mukaan ystävyiden, ja semmosen idun ihastumiselle ja rakkaudelle... Mä toivon, että sieltä semmosta kumppanuutta alkaa kumpuamaan.*” Jos palataan Jankowiakin (1995) erotteluun romanttisen ja kumppanillisen rakkauden välillä asiantuntijoiden suunnalta nojataan selkeästi enemmän kumppanilliseen ulottuvuuteen. Annetaan kuitenkin ymmärtää, että myös romanttinen rakkaus voi muodostua hiljalleen, erityisesti, jos sille luodaan hyvät puitteet. Tanskanen kertoo *”Rakkaus on sitä, että sä näet sen hyvän toisessa ja myöskin hänen potentiaalinsa. Ja sit kun hän näkee sen sinussa, niin te yhdessä synnyttätte sellasen hyvän rakkaudellisen spiraalin, jossa te koko ajan kehittäte toisianne ja korotatte toisianne kohti parempaa.*” Hyvän näkeminen toisessa, mihin Tanskanen kyseisessä kohtauksessa viittaa, ei tarkoita tässä tapauksessa epärealistisia yli-ihannoivia mielikuvia toisesta, vaan halua nähdä hyvät puolet ja ruokkia niitä. Tämän ollessa molemminpuolinen kokemus, voivat molemmat osapuolet saada positiivisia kokemuksia, joiden ajatellaan taas lisäävän rakkauden tunnetta. Ajatus siitä, että tavoitteena on kehittää tai korottaa toisiaan kohti parempaa on myös yhteneväinen jo aiemmin mainittuun itsensä kehittämisen eetokseen, joka ohjelmassa hetkittäin ilmenee.

Ohjelma antaa kuvan siitä, että kyseessä on osallistujille merkittävä tapahtuma, kun osallistujien joukossa korostettiin vahvoja tunnereaktioita osallistujien kuullessa ensimmäistä kertaa, että heille on löytynyt kumppani ja he pääsisivät kohta naimisiin. Monet itkivät ja uutinen vaikutti nostavan jännityksensekaisen odotuksen ja toiveikkuuden siitä, että he saattaisivat löytää pysyvän aviokumppanin. Yksi osallistujista kiteytti omat tuntemuksensa seuraavaan lauseeseen: *”Totta kai tärkein toive tai isoin toive olis, että hän rakastaisi minua jonain päivänä sellaisena kuin olen. Se riittäis mulle.*” Läsnä on siis samanaikaisesti vahvasti tietoisuus siitä, että ”asiantuntijat” ovat valinneet tuntemattoman aviokumppanin, eikä takeita onnistumisesta ole, mutta samalla toive rakkaudesta tämän toistaiseksi tuntemattoman henkilön kanssa on suuri. Romanttisen rakkauden ihanne ilmenee toistuvasti osallistujien kuvaillessa toiveitaan ja sen tärkeys avioliitossa tai parisuhteessa tulee selväksi nimenomaan siinä

tilanteessa, kun monet pareista päättävät erota ohjelman aikana tai lopussa sen takia, ettei romanttista yhteyttä tai ihastumista ole muodostunut.

Romanttisuuden löytäminen avioliitossa esitetään aviopareille yhteiseksi haasteeksi: ”Ehkä haasteeksi tulee sitten se mikä on myös vahvuutta. Arjen korostuminen. Miten löytää sitä romanttisuutta mikä vaatii myös luovuutta? Sitä mä toivon, että he kaivavat toisistaan esiin.” Kanalan toiveena puheenvuorossa on, että osallistujat osaisivat käyttää luovuutta ja asettaa toisensa tilanteisiin, missä romanttisuutta voidaan löytää, vaikka valtaosa parien yhdessä vietetystä ajasta on arkista töiden ja muiden velvollisuuksien rytmittämää elämää. Kanalan mielestä juhannus luo hyvän mahdollisuuden järjestää romanttisia hetkiä, mutta suurimmalla osalla aviopareista ei juhannuksenvietosta huolimatta syntynyt romanttista tunnelmaa. ”Sillon kun takana on pitkä sinkku aika ja yhtäkkiä vierellä onkin toinen ihminen ja on juhannus... mä en oikeestaan tiedä mitään romanttisempaa.” Pitkän sinkkuajan jälkeen joillekin osallistujille näyttäytyikin hankalalta luoda romantiikkaa henkilön kanssa, jota ei ollut itse valinnut ja johon ei tuntenut erityistä kiintymystä tai ihastusta. Monet osallistujista sanovat kyllä, että ”tuntuu helpolta ja luonnolliselta olla toisen seurassa”, mutta romanttisen ulottuvuuden herättely esitetään vaikeampana.

Osallistujien puolelta tulee vähemmän kertomuksia siitä miten romanttista rakkautta voisi herätellä, mutta reflektioita erilaisista ihastumisen tuntemuksista kuullaan muutamassa tilanteessa. Yhdessä kohtauksessa yksi pareista pohtii ns. ruusunpunaisia tai vaaleanpunaisia laseja, eli ihannoivaa romanttista rakkautta (vertaa 3. luku):

Osallistuja 1: ”Mulle itelle tulee mieleen ruusunpunaisista laseista semmonen niinku ihastuminen, joka perustuu mielikuvaan tai haaveeseen ja joka ei ole mahdollista edes. Mä haluan seikkailua, uteliaisuutta ja kokeilemista, mieluummin kuin sitte jotain selittämätöntä kemiaa. Ajattelen että se kemia syntyy myös kommunikoinnissa ja kumppanuudessa.”

Osallistuja 2: ”Vaaleanpunaiset lasit tarkoittaa mun mielessä, että on semmoinen vahva ihastuminen ja näkee toisen monella tapaa positiivisessa mielessä ja myös niinku haluaa olla toisen lähellä. Totta kai, jos on liian vahvat vaaleanpunaiset lasit, niin kyllä ne vääristää aika pahasti. Rakkaushan on mielenvikaisuutta, mutta sehän sen ihanuus onkin ja sitä tietyllä tapaa kaipaa”

Heillä molemmat rakentavat puheellaan mielikuvan siitä, miltä ihastuminen tuntuu, mutta heillä on hieman eriävät mielipiteet siitä, mitä he kaipaavat. Ensimmäinen osallistuja esittää kertomuksessaan, miten kemia tai romanttiset tunteet muodostuvat tutustumisen myötä ja rakentuvan kommunikoinnin ja luottamuksen päälle, kun taas toisen osallistujan mielestä

vahva ihastumisen tunne perustuu niin kutsuttuun vääristyneeseen kuvaan henkilöstä. Hän mainitsee kaipaavansa vähän ”mielenvikaisuuden ihanuutta”, ja laajentaa siten romanttisen rakkauden diskurssin sisältöä verrattuna asiantuntijoiden ja hänen avioparinsa käsitykseen hitaasta rakastumisesta, joka muodostuu hiljalleen. Kumpikin versio voi sisältyä ohjelmassa annettuihin rakkauden merkityksiin, eikä kohtauksessa esitetä kumpaakaan enemmän oikeana tai vääränä. Lopulta kyseinen pari päätyi kuitenkin eroon erityisesti siksi, että toinen osapuolista ei omien sanojensa mukaan löytänyt kaipaamiensa ihastumisen tunteita. Heidän välillään tunteita kuvailtiin ennemminkin ystävällisiksi tai kaverillisiksi, täten tehden selkeän eron platonisten välittämisen tunteiden ja romanttisen kiinnostuksen välillä.

Ohjelman tapa käsitellä aikaa ja tunteidenmuodostamista on hetkittäin ristiriitaista. Jatkuvasti puheen kautta annetaan ymmärtää, että kiirettä löytää tunteita tai kokea viehätystä ei ole, vaan ajan myötä nämä asiat voivat muotoutua. Tosiasiassa ainoa pari, joka päätti jatkaa suhdetta kuvausten jälkeen, oli se, joka jo häöpäivänä oli hyvin läheisissä tunnelmissa ja tunsi tietynlaista viehätystä tai ihastumista jo ensimmäisenä päivänä. Muutkin kuvailivat vaikutelmiaan häöpäivästä suhteellisen positiivisesti, mutta eroavaisuudet ja yhteensopivuutta haittaavat piirteet toisessa osapuolella pääsivät kasvamaan, kunnes lopulta todettiin, ettei riittävästi romanttisia tunteita ole tai tule. Asiantuntijoiden puolelta luodaan kuitenkin vahvasti käsitystä, jossa rakkaus on kahden ihmisen välinen erityinen tunne, jota voidaan istuttaa ja ruokkia ajan mittaan. Ehkä juuri siitä epäsuhtaisuus ilmenee, ettei ohjelmassa erityisen suorasanaisesti erotella erilaisia rakkauden ulottuvuuksia. Asiantuntijoiden versio rakkaudesta vastaa suurin piirtein kumppanillista rakkautta, kun taas osallistujien haavepuheisiin kuuluu myös romanttisen rakkauden sisältämät ihastumisen tunteet.

Hääseremonioiden aikana vihkijänä toimiva käräjätuomari lausuu myös sanoja rakkaudesta. ”*Rakkaus asuu meissä kaikissa. Se on sisällämme odottamassa, että saisi ryöpytä ihmiselle, joka on erityinen juuri sinulle. Eikä se vähene, jos sen tuhlaa säästelemättä toiseen.*” Tämä lausuttiin yhdelle pareista kuvastaen tilannetta, jossa rakkauden ajatellaan olevan osallistujien sisällä valmiina odottamassa juuri heille tarkoitettua erityistä ihmistä, eli tässä tapauksessa asiantuntijoiden valitsemaa kumppaniehdokasta. Lausuman siitä, että rakkaus ei vähene, jos sen tuhlaa, voi halutessaan tulkita myös eri tavalla. Tällainen lausuma voisi raottaa ovea sille ajatukselle, että rakkautta voisi vapaasti jakaa esimerkiksi monille eri ihmisille ongelmitta. Toisaalta ohjelma ajaa muuten hyvin vahvasti sanomaa yksiavioisesta kumppanuudesta, eikä monisuhteisuuden mahdollisuudelle anneta minkäänlaista sijaa.

Toiselle parille käräjätuomari lausui näin: ”*Toinen ihminen on aina lahja. Varsinkin nyt, kun seisotte molemmat siinä valmiina ottamaan toisenne sellaisina kuin olette, hyväksymään, opettelemaan ja tutustumaan toisiinne.*” Tämän voi tulkita niin, että osallistujille haluttiin luoda tunne siitä, että kyseessä on erityinen tilanne ja heidän kuuluu olla kiitollisia, kun ovat saaneet mahdollisuuden osallistua prosessiin ja tutustua toiseen ihmiseen sen myötä. Myös avoimuus ja uteliaisuus aviokumppania kohtaan korostuu jälleen. Kolmannelle parille lausuttu puhe palaa takaisin kodin ja yhteisen elämän teemoihin: ”*Rakkaus on vain sana, kunnes joku tekee siitä totta. Olette molemmat etsineet elämäänne ihmistä, jonka kanssa aamut olisivat valkeampia. Ihmistä, jonka vierellä voisi tietää tulleen kotiin. Nyt hän on siinä, vaalikaa sitä.*” Tämä lause jättää rakkauden määritelmän jälleen varsin häilyväiseksi. ”vain sanan, kunnes joku tekee siitä totta” antaa katsojille hyvin avoimen pohjan, mihin peilata omia tulkintoja ja reflektoida käsitystä rakkauden merkityksistä.

Yksi ohjelman kummallisista rakkauden määritelmistä tuli Kanalan suunnalta hänen kertoessaan: ”*Rakkaus on hämmentävällä tavalla matematiikkaa. Yks plus yks on yks. Siitähän avioliiton ajatus on löytää yhteistä tahtoa. Me tiedetään, et tämän jälkeenkin on kaks. Yks plus yks on myös kaks.*” Rakkautta pidetään selkeästi juuri kahden ihmisen välisenä asiana, eikä missään vaiheessa tuoda eksplisiittisesti esille ajatusta siitä, että romanttisia tai kumppanuussuhteita voisi olla muunlaisia kuin yhden miehen ja naisen välisiä, vaikka kielenkäyttö onkin asiantuntijoilta yleensä sukupuolineutraalia.

Tiivistettynä rakkaudelle annetaan siis ohjelman aikana moninaisia merkityksiä, eivätkä rajat erilaisten rakkauden tyyppien tai kategorioiden välillä ole kovinkaan selkeitä. Asiantuntijoiden puheessa nousee usein kumppanillisen rakkauden ulottuvuus ja sen vaaliminen, mutta osallistujien tehdessä valintojaan suhteiden jatkosta romanttisen rakkauden tai ihastumisen tarve avioliitossa osoittautuikin äärimmäisen tärkeäksi, suurimman osan pareista erotessa sen puuttuessa. Romanttisen rakkauden diskurssi sisältää moninaisia tapoja merkityksellistää rakkaus, mutta riippumatta nyanssieroista kumppanuuteen nojaavien ja hullaantunutta ihastumista korostavien puhetapojen välillä, yhteistä on että rakkaus ja rakastuminen nähdään tärkeänä ainutlaatuisena inhimillisenä kokemuksena. Rakkauden tarkkarajainen määrittäminen ja sanallistaminen on äärimmäisen haasteellista, eikä ohjelmassakaan pyritä tekemään liian yksipuolisia määritelmiä, vaan katsojille annetaan vapaus tulkita ohjelman sisältö haluamansa tavalla.

6.3 Fyysisen läheisyyden kaipuu

Kuten kolmannessa luvussa mainittiin, rakkauden yhdeksi kategoriaksi on joissain tapauksissa laskettu myös seksuaalinen ulottuvuus, johon kuuluu fyysinen vetovoima ja läheisyys. Jankowiak & Paladino (2008), kuvailevat kolmiosaista pulmaa, jossa kumppanillinen kiintymys, romanttinen rakkaus ja seksuaalinen viehätys ovat kaikki toivottuja osia parisuhdetta, mutta kaikkien kolmen saavuttaminen ja erityisesti ylläpitäminen on haasteellista. Tämä on ollut yksi teema, jota ohjelmassakin käsitellään. Olen nimennyt tämän fyysisen läheisyyden kaipuun diskurssiksi. Selkeää on, että osallistujat pitävät fyysistä läheisyyttä ja tietynlaista vetovoimaa tai ”kemiaa” tärkeänä osana parisuhdetta ja avioliittoa. Se, kuinka tärkeänä tätä pidetään, vaihtelee jonkin verran osallistujien välillä. Ohjelmassa näyttää olevan pitkälti kiinni sattumasta, löytyykö parien välille tätä niin kutsuttua ”kemiaa”. Seksuaalista viehätystä tai sen puutetta ei määritellä kovinkaan tarkasti. Samalla hetkittäin asiantuntijat kuitenkin pyrkivät selittämään, millaisissa olosuhteissa intiimiyden on helpompi kasvaa parien välillä. Jossain määrin asiantuntijoiden puheet voivat näyttäytyä ristiriitaisilta, koska usein korostetaan työtä, mitä parisuhteen onnistumiseksi väitetään vaadittavan, mutta samanaikaisesti todetaan, ettei yhteensopivuus aina ole luotavissa yrityksistä huolimatta.

Ohjelmassa ei kerrota selkeästi kuinka paljon asiantuntijat ovat ottaneet huomioon osallistujien mieltymyksiä tai toiveita fyysisten ominaisuuksien tai mieltymysten kannalta parinvalintaprosessissa, vaan läheisyydestä parisuhteissa puhutaan yleensä hyvin yleisellä tavalla. Seksiä ja seksuaalisuutta käsitellään myös hyvin rajallisesti. Keskustelun keskiössä on ”läheisyys” ja ”intiimiys”, mitkä voivat käsitteinä sisältää myös seksiä, mutta tarkempia yksityiskohtia ei missään yleensä käsitellä. Ei vaikuta siltä, että osallistujilta udeltaisiin intiimejä asioita tuotannon puolelta, vaan ne tilanteet, joissa fyysistä läheisyyttä käsitellään, kommentit tulevat yleensä osallistujien suusta keskusteltaessa yleisesti parisuhteisiin liittyvistä seikoista.

Vihkimisseremonian jälkeen ennen itse hääjuhlaa kaikilla pareilla on hääkuvaukset, joissa he yleensä ensimmäistä kertaa vihkimisen jälkeen viettävät aikaa toistensa lähellä. Yhden parin hääkuvaussessiota kuvattiin tavalla, joka antoi vaikutelman varsin kiusallisesta tunnelmasta, etenkin kun valokuvaaja kannusti paria seisomaan hyvin lähekkäin. Toinen osallistujista kommentoi jälkikäteen ”*Tuntuu oudolta olla tuntemattoman kanssa läheisissä kuvissa.*”. Toisaalta myöhemmin hääpäivän aikana hän kyllä totesi, että tekisi mieli olla uuden aviomiehen kanssa lähekkäin, mutta ujojuttaa, kun ei tiedä vielä mitä toinen on mieltä hänestä. Eri parien välillä oli jonkun verran eroja siinä, kuinka nopeasti näytettiin heidän kokevan olonsa

mukaviksi toisen läheisyydessä, mutta kaikki vaikuttivat kuitenkin odottavan onnistuneeseen suhteeseen kuuluvan fyysistä läheisyyttä ja hellyyttä. Fyysisen läheisyyden kaipuun diskurssi oli erityisen selkeä, kun osallistujat kertoivat iloitsevansa siitä, että nyt olisi mahdollisesti löytynyt kumppani, jonka kanssa on ”luonnollista” olla lähekkäin.

Asiantuntijat korostivat usein sitä, että fyysiselle intiimiydelle tärkeää on luottamus ja se, että molemmilla on uskallusta tai rohkeutta paljastaa itsensä toiselle.

Tanskanen: *”Läheisyyden ja intiimiyden ytimessä on, että uskaltaa olla haavoittuvainen sen toisen seurassa ja ihanaksi yllätykseksen tulee sylitellyksi ja silitellyksi. Se on melkoinen uskon hyppy, että paljastaa sisimpänsä ja uskaltaa olla henkisesti ja fyysisesti alasti toisen kanssa.”*

Stolbow: *”Läheisyys ja intiimiys voi syntyä, jos molemmilla on arvostetuksi tulemisen kokemus ja semmonen olo, että tässä suhteessa olet turvassa. Eli et tule arvostelluksi. Sillon meillä on rohkeutta avata itsessämme alueita, joita me ei ihan kenelle tahansa paljasteta. Ja sitä kautta kasvaa just sellanen me-henki ja semmonen että olen uskaltanut antaa sinulle itsestäni palasia ja avata sellasia huoneita ja ovia, joita muut eivät ole nähneet minussa.”*

Lausahdukset, kuten ”sisimpänsä paljastaminen”, ”itsestänsä palasen antaminen” tai ”huoneiden ja ovien avaaminen, joita muut eivät ole nähneet” toimivat sopivan epämääräisinä kiertoilmauksina, jotka eivät kovin tarkasti paljasta mistä tarkalleen puhutaan, ettei liian intiimejä asioita paljasteta. Fyysisen läheisyys ja intiimiys rakennetaan herkäksi asiaksi, jota ei jaeta kenen tahansa kanssa. Se vaatii haavoittuvaisuutta, ”uskon hyppyä” ja rohkeutta. Fyysisen läheisyyden kaipuun diskurssi antaa intiimiydelle merkityksiä erityisenä ja haluttavana asiana, mutta samalla jollain tavalla vaikeasti saavutettavana. Ohjelman puhettavat aihepiiriin ympärillä luovat kuvan siitä, ettei ole itsestään selvää, että turvallisuutta ja rohkeutta on riittävästi, jotta kaipuunalainen läheisyys saataisiin osallistujien välille.

Eräs osallistuja kommentoi häämatkan aikana: *”Mennyt yllättävän helposti. On niinku pientä fyysistä kosketusta ja kaikkee, ettei olla sit kauheen etäisiääkään. Totta kai hiljaa hyvä tulee, mut kyl mul on hyvät filikset vielä.”* (tauko) *”lähellä oleminen tuntuu niinku luonnolliselta ja hyvältä. Voisi kuvitella, että ollaan tunnettu pidempäänkin. Voi ihastuksenkin tunteita olla.”* Hänen puheestaan ja elekielestään voidaan tulkita, että hän oli selvästi mielissään siitä, että uuden vaimonsa kanssa oli helppoa olla fyysisesti lähekkäin ja esimerkiksi pitää kädestä. Samaan aikaan hän kuitenkin painotti, että ”hiljaa hyvä tulee”, eikä antanut ymmärtää, että suhde olisi jo saavuttanut toivotun läheisyyden tilan. Puheesta ilmenee myös, ettei fyysisen kosketuksen ja lähellä olemisen hyvältä tuntuminen ei ollut itsestään selvää. Mainittu

ihastumisen tunne ei kuitenkaan näyttänyt kestävänsä kovin kauaa ohjelman edetessä. Häätamatkan jälkeisinä viikkoina ei osallistujia enää löytänyt kiinnostusta romanttisen suhteen luomiselle.

Kosketukseen liittyvät jaetut merkitykset ja normit voidaan nähdä sidonnaisina tiettyyn aikaan ja kulttuuriseen kontekstiin. (Classen 2012). Taina Kinnunen ja Marjo Kolehmainen (2019) ovat tutkineet suomalaisten suhtautumista fyysiseen kosketukseen erilaisten ”kosketuselämäkertojen” kautta ja todenneet, että kosketus on usein hyvin ruumiillinen kokemus, joka on yhteydessä affektiivisiin tuntemuksiin. Ihmisillä on yksilöllisiä tapoja suhtautua kosketuksiin, ja näihin vaikuttaa usein heidän menneet kokemuksensa. He myös painottavat, että käytännöt, psyykkiset prosessit, ideologiat, tavat, normit ja sosioekonomiset olosuhteet kietoutuvat yhteen monimutkaisilla tavoilla, ja luovat ihmisten affektiiviset tarinat, jotka voidaan nähdä luovan jonkinlaisen jaetun normiston, jota voidaan kutsua suomalaisiksi kosketuskulttuuriksi. Ajatus kulttuurisidonnaisista symbolisista tai affektiivisistä tavoista koskettaa -tai välttää kosketusta- on myös nostettu esille (esim. Howes 2010). Tämä suomalainen kosketuskulttuuri mielletään usein kosketusta vältteleväksi siinä mielessä, että Suomessa ei tyypillisesti kevyesti hakeuduta fyysiseen läheisyyteen tai kosketukseen helposti vertailtaessa joihinkin muihin kulttuureihin. Tässäkin on toki huomattavan paljon yksilöllisiä variaatioita kokemuksissa (Kinnunen & Kolehmainen 2019.) Ohjelman tapa käsitellä fyysisen kosketuksen merkityksiä on moninainen. Osittain painotetaan yksilöiden erilaisuutta ja sitä, että henkilöstä riippuen voi olla erilaisia tapoja haluta läheisyyttä, mutta yhteisenä piirteenä on kuitenkin niin osallistujien kuin asiantuntijoiden puolelta ymmärrys fyysisestä kosketuksesta ja läheisyydestä tärkeänä osana avioliittoa. Osallistujien välillä erilaisuudet korostuvat etenkin siinä, mikä on fyysisen läheisyyden ideaali määrä ja luonne. Monet jakavat käsityksen siitä, ettei ole itsestäänselvyys, että tuntemattoman ihmisen kanssa fyysisesti lähellä oleminen olisi helppoa. Esim. hääkuvien ottaminen tai häätanssi ovat asioita, joista useat osallistujat ovat positiivisesti yllättyneitä huomattessaan, että uuden aviokumppanin lähellä oleminen tuntuu ”helpolta” tai ”luontevalta”.

Fyysinen läheisyys ja siihen liittyvät toiveet ja odotukset eivät kuitenkaan esiintyneet ongelmattomina avioliitoissa, vaan pareilla oli usein haasteena sovittaa yhteen eri osapuolien halut ja toiveet. Myös näiden muuttuminen ja jatkuva tarkastelu prosessin edetessä kuvaillaan hetkittäin hankalaksi. Yksi osallistuja kertoo kaipaavansa ”*sellaista ihastumisen tai hullaantumisen tunnetta*”, että fyysinenkin läheisyys olisi mukavaa ja toivotumpaa. Useassa tilanteessa järjestetyn avioliiton ja romanttisten tunteiden sekä fyysisen vetovoiman kaipuun yhteensovittaminen vaikutti aiheuttavan vaivaa ja harmistumista osallistujille, kun toive

rakastumisesta tai ”hullaantumisesta” ei toteutunut tuntemattoman asiantuntijoiden valitseman kumppanin kanssa. Aiemmin mainittu (Jankowiak & Paladino 2008) romanttisten tunteiden, kumppanuuden ja seksuaalisten halujen luoma kolmiosainen pulma osoittautuu monella tavalla todeksi myös ohjelman aviopareilla. Jotkut luovat puheidensa kautta kuvauksen kokemistaan vahvoista kumppanuuden tunteista, jotka muodostuvat kuvausprosessin aikana samalla, kun he kertovat jäävänsä kaipaamaan romanttisen rakkauden ja seksuaalisen viehätysten ”kipinää”. Joissain tilanteissa osallistujat kertovat tilanteesta, jossa viehätysten tunteita ilmenee vain toiselle osapuolelle eikä niiden puutteesta päästä yli, vaikka molemmat osapuolet ovatkin sitoutuneet yrittämään parhaansa suhteen toimimiseksi.

Ohjelman kuvastossa kaikilla pareilla ei ollut niinkään ongelmana täysi fyysisen vetovoiman ja viehätysten puute, vaan konfliktimaisena kuvattiin aviopuolisoiden erilaisia haluja tai tapoja suhtautua läheisyyteen ja sen määrään. Yksi osallistujista kuvaili, että kosketus ja kumppanuus yhdessä luovat perustan sille, että mukaan voidaan harkita myös seksiä ”*Mä luotan suhun ja mulla on sun kanssa hyvä olla. Sitten mulla on sellainen olo, että mä voin tehdä sun kanssa mitä vaan.*” Toisella parilla taas ongelmana esitettiin, että toinen osapuoli halusi antaa ja vastaanottaa paljon kosketusta, toisen kaivatessa enemmän keskusteluja ja emotionaalista läheisyyttä, joiden myötä myös fyysinen läheisyys tuntuisi luontevammalta. Heidän keskustelunsa asiantuntijan kanssa meni seuraavanlaisesti:

Osallistuja: ”(Nimi) toivois enemmän kosketusta ja läheisyyttä. Sit taas mulla se läheisyyden halu liittyy tosi paljon sit taas keskusteluun.”

Stolbow: ”Tarkottaako se niinku että polku siihen kosketukseen ja seksiin käy keskustelun kautta?”

Osallistuja: ”Joo.”

Stolbow: ”Eli teillä se kieli on niinku eri. Meillä voi olla kumppanin kanssa erilainen tapa hakea toistemme seuraa. Toinen puhumalla, toinen koskemalla sua. Molemmat voi olla tyytymättömiä, mut molemmat yrittää sanoa sitä samaa asiaa. ”Sä oot mulle tärkeä ja mä haluan olla sun kanssasi.””

Asiantuntija Marianna Stolbow toimi tilanteessa jonkinlaisena aviopuolisoiden välisenä tulkkina, kun eri osapuolilla oli vaikeaa ilmaista tunteitaan ja toiveitaan. Lopulta kuitenkin kaikki osapuolet lähtivät tilanteesta ja kertoivat kokevansa tullessa paremmin ymmärretyiksi keskustelun myötä.

Tiivistetysti ilmaistuna valtaosalla pareista oli haasteita sen kanssa, etteivät he kyenneet jatkamaan avioliittoaan tunteiden ja fyysisen kemian puuttuessa. He pyrkivät perustelemaan,

miksi asiantuntijoiden valinnat tuntuivat järkeviltä ja olivat vastahakoisia antamaan periksi, mutta lopulta osa osallistujista kuitenkin ilmaisi olevansa sen verran tyytymättömiä, että päättivät lopettaa avioliiton. Heidän puheistaan ilmeni lopulta, että he kaipasivat romanttisia tunteita sekä seksuaalisia haluja herättävän suhteen pelkästään ystävyyteen tai kumppanuuteen perustuvan avioliiton sijaan. Fyysistä läheisyyttä ja sen kaipuuta käsittelevä diskurssi rakentuu sen myötä, että ohjelma luo jaetun näkemyksen siitä, että parisuhteessa ja avioliitossa fyysinen läheisyys on toivottavaa ja tärkeää, kahdelle ihmisen välistä haavoittuvaista intimitteettiä. Yksilöllisiä merkityseroja oli nähtävissä esimerkiksi siinä, minkä verran fyysistä läheisyyttä ja kosketusta kaipaa ja missä määrin piti emotionaalista yhteyttä ennakkovaatimuksena fyysiselle intiimiydelle.

6.4 Yhteinen projekti tai matka

Yksi toistuvista puhetavoista, joka tulee niin asiantuntijoiden kuin osallistujienkin suusta, on avioliiton tai parisuhteen määrittelemisen yhteisenä projektina. Tämä konstruoitu projekti vaatii jatkuvaa työtä ja panostamista, jopa taistelua. Parisuhde mielletään prosessiksi, johon molempien oletetaan olevan täysin sitoutuneita ja valmiita panostamaan aikaa, energiaa ja erityisesti henkisiä voimavaroja. Esimerkkejä tästä tulee niin asiantuntijoilta kuin osallistujilta itseltään. Diskurssi parisuhteesta tai avioliitosta työnä tai projektina, johon pitää panostaa, on jatkuvaa läpi koko prosessin. Loppuvaiheissa, kun parit päättivät erota, he vielä painottivat puheessaan, että ”antoivat kaikkensa” ja tekivät parhaansa saadakseen suhteen toimimaan. Tanskasen mukaan suhteessa turvallinen ilmapiiri lähtee syntymään osallistujien välillä ”jatkuvan ruokkimisen ja rohkeuden” kautta. Kanala taas puki suhteen alkuvaiheen eri sanoiksi: *“Mennään ensin naimisiin, ja sit alotetaan duuni. Ja se tehdään välittömästi. Lähdetään tutustumaan toiseen, ollaan avoimesti tekemässä töitä parisuhteen eteen. Ei oo ennako-oletuksia, kaikki lähtee dialogista liikkeelle.”* Tässä väitteessä siis uuteen aviopuolisoon tutustuminen käy työstä. Ohjelma rakentaa diskurssin, jossa parisuhteen työ tai projekti usein epäsuorasti viittaa kahdenväliseen kommunikaatioon panostamiseen ja molemminpuoliseen haluun lisätä ymmärrystä ja tehdä kompromisseja.

Osallistujien puheesta tulee selväksi, että tähän yhteiseen projektiin osallistuminen kuuluu ottaa hyvin tosissaan ja he ilmaisevat toiveita siitä, että toinenkin osapuoli olisi yhtä sitoutunut ”tekemään töitä suhteen eteen”.

Esimerkkejä:

Osallistuja: *”Mä toivon, että olis mukava kumppani, joka on valmis yrittämään ja antamaan mahdollisuuden tälle kokeilulle. Ja on aidosti mukana.”*

Osallistuja: *”Kuitenkin mennään naimisiin, ja sana tahdon on iso asia. Mä katon sen kortin ihan viimeeseen asti, enkä hätiköi, jos ei alusta lähtien ookaan jotain tietynlaista tunnetta.”*

Osallistuja: *”Sormus merkitsee mulle tietynlaista luottamusta, pysyvyyttä, ja juuri semmosta halua tehdä töitä sen suhteen eteen. Että se on hyvä suhde ja molemmat ois onnellisia.”*

Osallistuja: *”Tottakai toivois että löytyis se elämänmittanen kumppani. Oon valmis tekee töitä sen eteen, mut katotaan nyt ensin onko molemminpuoliset tunteet.”*

Osallistuja: *”Meidän olemisessa on niin paljon hyvää, että se laittaa niinku taistelemaan sen puolesta ja mun omalla vastuulla on antaa mahdollisuus sille kaikelle mille me nähdään mahdollisuus, ja pitää sitä ovea auki, mutta mä huomaan myös että alkaa nostaa se itsesuojelu päätään.”*

Toiveet hyvästä ja pitkästä avioliitosta esitetään ohjelman alkuvaiheessa hyvin suurina ja luodaan vaikutelma siitä, että osallistujilla on tarve korostaa omaa halukkuutta ”taistella” ja ”katsoa kortti viimeiseen asti”. Se, että avioliitto konstruoidaan työtä vaativaksi projektiksi on jokseenkin ristiriitainen aiemmin mainitun arjen kumppanuuden diskurssin kanssa, jossa avioliitto merkitsee jaettua onnellisuutta, arjen yhteistä iloa ja haaveiden toteutumista. Toisaalta joillekin unelmien toteutuminen mielletään ehkä enemmän ansaituksi sen takia, että avioliittoprojektiin on valmis panostamaan runsaasti työtä ja energiaa. Projektipuhe jatkui suhteiden loppuun saakka, kun Stolbow sanoo *”Parisuhteen päättyminen on suuren projektin päättyminen. Totta kai se tuottaa pettymyksen, jos asiat eivät menneet toivotusti.”* Vaikka osallistujat ilmaisivatkin halukkuutensa panostaa ja tehdä töitä projektiin eteen, ei järjestettyjen avioliittojen onnistuminen kuitenkaan ollut taattua.

Toinen toistuva vertaus on kuvailla avioliittoa matkana, joka etenee jostain pisteestä eri paikkojen kautta joko päättyen eroon tai jatkuen elämänmittaisesti. Tämä diskursiivisesti rakennettu matka voidaan nähdä myös ajallisena siirtymänä, tietystä hetkestä eteenpäin tulevaisuuteen. Eri vaiheissa kuvaillaan suhteen olevan eri paikoissa tai tiloissa. Tuotantokauden ainoat osallistujat, joka päättivät ohjelman lopussa jatkaa yhdessä, vertailivat parisuhteensa jatkoa erilaisiin kulkuneuvoihin. Toinen ehdottaa, että se voisi olla manuaali Opel, johon ei kuulu mitään turbovaihdetta. Toinen osapuoli taas oli ajatellut, että se voisi olla romanttinen hevoscärry valkoisella hevosella. Tästä näkyy erilaiset käsitykset suhteen

etenemisestä, mutta yhteistä oli ajatus matkan jatkamisesta. Opel-vertaukselle osallistuja halusi korostaa heidän vakaata ja luotettavaa matkaa, jonka hän toivoi pysyvän vahvana vielä monen vuoden ajan, vaatimatta suurempia jännitysmomenteja tai ”turbovaihdetta”. Toinen taas halusi luoda romanttisemman kuvan matkasta hevuskärryineen, jossa hän saisi satumaisen tarinan aviomiehensä löytämisestä ja yhteisestä kulkemisesta. Eräs toinen osallistuja kuvaili tuoretta avioliittoaan sanomalla ”*Tää ei oo sadan metrin pikajuoksu, vaan toivottavasti loppuelämän matka.*” Tällä viitattiin sekä kiireettömyyteen etenemisessä alussa että haluun löytää hyvin pitkäaikainen kumppani.

Asiantuntijat antoivat yhdessä jaksossa tehtävän, jossa osallistujien kuului keksiä ja vastata erilaisiin kysymyksiin tutustuakseen toisiinsa paremmin. Tanskanen kommentoi tehtävää näin: ”*Se polku mille te lähdette, sillähän ei oo karttaa, mut ne kysymykset voi vähän olla semmonen kompassi tai vähän niinku kalibroida sitä että mikä ois hyvä kysymys tähän kohtaan.*” Keskeistä yhteinen matka -diskurssille on tilallisen siirtymisen ja etenemisen lisäksi myös ajallinen ulottuvuus. Siihen liittyy vahvasti katse tulevaisuuteen, jossa osallistujat toivovat jatkavansa yhteistä matkaa mahdollisimman pitkään ja pääsevänsä pitkälle. Tämä ei tarkoita kirjaimellisesti kauas lähtemistä vaan kauaskantoista parisuhdetta, joka jatkuu. Osallistuja: ”*Unelma olisi löytää ihminen, jonka kanssa voisi jakaa itsensä, rakkautensa ja nimenomaan kulkea yhdessä elämänpolkua eteenpäin.*”

Käsitys rakkaudesta tai parisuhteesta eri aikakausiin jaettavana matkana on tutkimuskirjallisuudestakin tuttu (esim. Fisher 1995), mutta merkittävä ero on siinä, miten Ensitreffit alttarilla kääntää parisuhteen ”normaalina” pidetyn aikajärjestyksen tai matkan pääläelleen. Suhde ei etene tunnetun kaavan mukaan ihastumisesta tai romanttisesta kiinnostuksesta hiljalleen vakiintuneemmaksi kumppanuudeksi, vaan osallistujat aloittavat suhteellisen tyhjältä pöydältä tutustumisen. Heillä odotetaan kuitenkin olevan jonkinlainen ajatus yhteisestä kumppanuudesta luotuna jo etukäteen, koska heillä on mielikuva siitä, että heille on henkilökohtaisesti valittu sopiva henkilö, joka oletettavasti on yhtä sitoutunut prosessiin. Ohjelmassa annettiin katsojille mielikuva, ettei millään parilla näyttänyt olevan hullaannuttavan vahvoja romanttisen intohimon tunteita, jotka sitten hitaasti olisivat hiipuneet kohti vakaata kumppanuutta, vaan tyypillisempi kaava meni seuraavanlaisesti: alussa oli kiinnostusta ja uteliaisuutta, halua tutustua aviokumppaniin. Aikaa vietettiin yhdessä, mutta romanttisia tai seksuaalisia tunteita ei ilmestynytäkään, minkä jälkeen etäännyttiin, kun alkoi olla ilmeistä, ettei haaveiden mukaista avioliittoa löytynytäkään. Yhteinen projekti tai matka esitetään ohjelmassa pettymyksestä huolimatta vaivan arvoisena, koska osallistujien oletetaan

oppineen jotain ja saaneen uusia kokemuksia ja mahdollisesti ystävän, vaikka avioliitto päättyikin eroon.

Pidän yhteisen projektin ja matkan kerrontoja sen verran samanlaisina ja näkisin, että ne ruokkivat samanlaista diskurssia avioliitosta kahden henkilön välisenä työtä ja panostusta, energiaa ja sitoutumista, vaativana asiana. Tämä rakentuu puhtaasti osallistujien ja asiantuntijoiden puheessa parisuhteiden luonteesta, koska ohjelmassa ei oikeastaan päästä näkemään kenenkään yhteistä matkaa tai ”työtä” avioliiton ylläpitämiseksi. Toisaalta se, että osallistujat päättävät lopettaa suhteensa eivätkä halua ”tuhlata” aikaa ja energiaa toivottamilta näyttäytyviin parisuhteisiin tavallaan vahvistaa diskurssin katsojan tulkitsessa, että avioliitto ei onnistu ilman molemminpuolista työpanosta.

6.5 Vaietut totuudet?

Analyysin lopuksi haluan vielä omistaa alaluvun sellaisille aiheille, mitä ohjelmassa ei lausuta ääneen. Tietyt aiheet jäivät ohjelmassa huomioimatta, mutta rivien välistä voidaan lukea jaettuina merkityksiä, mitä ohjelma sanomatta jättämisellään luo ja vahvistaa. Päällimmäisenä tässä vaiettujen aiheiden kategoriassa on mielestäni osallistujien vaiettu hetero-oletus, jota ei missään vaiheessa mainita yhdelläkään ohjelman tuotantokaudella. Kaikki suhteet ohjelman suomalaisen version historiassa ovat muodostuneet pareista, johon kuuluu yksi nainen ja yksi mies, vaikka hakuvaiheessa ei mitenkään määritellä, etteikö seksuaalivähemmistöihinkin kuuluvat henkilöt voisi hakea mukaan ohjelmaan. Toki tätä voitaisiin tuotannon puolelta perustella sillä, että avoimesti heteronormin ulkopuolisia hakijoita ei ole ollut tarpeeksi tai sopivaa paria ei ole löydetty, mutta toistaiseksi asia on jäänyt täysin käsittelemättä. Epäsuorasti tämä voi myös vahvistaa oletusta siitä, että avioliitto on miehen ja naisen välinen suhde, eikä ohjelma ole nähnyt syytä järjestää avioliittoa kahden samaa sukupuolta olevan henkilön välille.

Sukupuoliroolit avioliitossa saavat myös hyvin vähän huomiota ohjelmassa. Asiantuntijoiden puheessa puhutaan yleensä sukupuolineutraalisti ja vahvistetaan käsitystä siitä, että avioliiton osapuolet ovat tasavertaisia osapuolia, joilla molemmilla on velvollisuus toimia kommunikoivina, kunnioittavina ja kannustavina kumppaniaan kohtaan. Yksi pareista poikkesi muista siinä, mielessä että he usein lausuivat ääneen tietynlaisia odotuksia siitä, minkälainen miehen tai vaimon kuuluisi olla tai mitä toiveita heillä oli nimenomaan toista sukupuolta olevan kumppanin kanssa olemisesta. Esimerkkinä nainen puhui siitä, että on

mukavaa, kun on aviomies, joka voi auttaa painavampien laukkujen kantamisessa jne. Tämänkaltainen puhe vahvistaa normatiivisia käsityksiä miehistä maskuliinisina ja vahvoina. Tämän parin vastapainona toimi toinen pari, jossa molemmat osapuolet sanoivat olevansa feministejä ja asiantuntijat korostivat heidän yhteistä arvopohjaansa vahvuutena parien muodostamisessa. Tämän feministiseksi luokitellun parin kohdallakaan ei kuitenkaan eksplisiittisesti olisi syvemmin puhuttu sukupuolesta ohjelman aikana.

Osallistujien luokkataustaa ei myöskään eksplisiittisesti käsitellä ohjelmassa. Tietynlaista ”yhteistä arvopohjaa” kyllä haetaan parienmuodostuksessa, mutta ei erityisemmin avata miten tämä käsitetään. Erilainen uskonnollinen kasvatus mainitaan, mutta muunlaisia perhetaustan vaikutuksia elämään ei käsitellä. Kotien ja elämäntapojen yhteensopivuutta korostetaan jatkuvasti, mutta missään vaiheessa ei puhuta siitä, että nämä asiat voisivat olla taloudelliseen tilanteeseen tai luokkaan sidonnaisia. Tässä tutkielmassa ei ole tarkoitus tehdä vertailevaa tutkimusta, mutta mainittakoon, että esimerkiksi ruotsalaisessa versioissa (Gift vid första ögonkastet) luokasta keskusteltiin paljon eksplisiittisemmin, kun yhden parin erilaisia kulutustottumuksia ja suhtautumista rahankäyttöön käsiteltiin. Taloudellinen yhteensopivuus tai luokkataustan yhteneväisyys on täysin häivytetty ohjelmasta, mutta epäselväksi jää, käsitelläänkö näitä aspekteja tuotannon toimesta kuvausten ulkopuolella. Kaikki osallistajat vaikuttavat keskiluokkaisilta, eikä pareja ole muodostettu mitenkään räikeästi eri tuloluokista tulevien ihmisten välille yhdelläkään ohjelman lukuisista tuotantokausista.

Osallistujien kantasuomalainen valkoisuus jää myös täysin käsittelemättä. Ensitreffit alttarilla -ohjelmassa ei toistaiseksi ole koskaan ollut muita kuin oletettavasti valkoisia kantasuomalaisia osallistujia tai asiantuntijoita koko ohjelman historiassa. Sekä ruotsalainen että norjalainen versio ohjelmasta ovat näyttäneet, että tämä voisi olla myös toisin. Osallistujina on ollut maahanmuuttajataustaisia osallistujia, joilla on erilainen etninen tausta valkoiseen kantaruohtalaiseen tai norjalaiseen valtaväestöä edustaviin osallistujiin verrattuna. Tämän myötä ohjelmassa on eksplisiittisemmin käsitelty esimerkiksi etnisen taustan vaikutusta kumppanivalinnassa ja tarkasteltu tilanteita, joissa ihmisillä on kulttuurierojen myötä jokseenkin erilaisia käsityksiä avioliitosta. En sano, että näissä ohjelmissa olisi mitenkään ongelmattomasti käsitelty aiheita, mutta osallistujien joukon moninaistaminen on kuitenkin avannut useammalle ihmiselle mahdollisuuden tunnistaa itsensä ohjelman sisällössä.

Epäselväksi jää ovatko nämä rajaukset olleet tuotannon tai asiantuntijoiden tietoinen valinta, vai hakeeko ohjelmaan pääasiassa vain kantasuomalaisia keskiluokkaisia heteroja, minkä takia myös ohjelmaan valitut henkilöt luovat suhteellisen homogeenisen näköisen

joukon. Televisio-ohjelmalla ja medialla laajemmin on kuitenkin valta määritellä ja luoda käsityksiä siitä mikä on ”normaalia”. Kun vähemmistöt rajataan täysin ulos ohjelmasta, joka käsittelee haaveiden mukaisia avioliittoja tai parisuhteita, voi se antaa hyvin rajallisen käsityksen siitä, kenelle tämänkaltainen parisuhde ylipäättään on mahdollinen. Ohjelmassa avioliiton ja rakkauden määritelmät ja merkitykset ovat moninaisia ja paljon korostetaan osallistujien yksilöllisyyttä, mutta sama moninaisuus ei ulotu erilaisten ihmisten representaatioihin. On silmiinpistävää, miten homogeeniselta osallistujajoukko tietyillä tavoilla näyttäytyy, mutta asiaa ei missään vaiheessa nosteta puheenaiheeksi tai mainita, että avioliitto voitaisiin myös järjestää esimerkiksi seksuaali- tai sukupuolivähemmistöjä edustaville henkilöille.

Kerrattakoon vielä, että avioliitolle, parisuhteille ja rakkaudelle luodaan monenlaisia merkityksiä ohjelmassa Ensitreffit alttarilla. Arjen kumppanuuden diskurssi luo vahvasti mielikuvan siitä, että kumppanuus, arjen jakaminen ja yhteiset elämäntavoitteet ovat tärkeä osa parisuhdetta. Romanttisen rakkauden diskurssi taas laajentaa avioliittoon sisältyvän rakkauden merkityksiä laajemmin sisältämään myös romanttisempia ihastumisen ja viehätysten tunteita. Tässä on nähtävissä sävyeroja osallistujien ja asiantuntijoiden välillä, asiantuntijoiden painottaessa kumppanuutta osallistujien samalla kaivatessa vahvempaa romanttista yhteyttä. Myös fyysinen läheisyys tai intiimiys konstruoituu tärkeäksi osaksi hyvää avioliittoa. Läheisyyden halut ja tarpeet näyttäytyvät yksilöstä riippuvaisina vaihtelevina piirteinä, mutta vahva konsensus on kuitenkin siinä, että parisuhteeseen kuuluu kahden ihmisen välillä olevaa fyysistä läheisyyttä ja herkkyyttä. Avioliitto rakennetaan yhteisen projektin tai matkan diskurssin kautta asiaksi, jossa osapuolien oletetaan olevan valmiita panostamaan aikaa ja energiaa päästäkseen eteenpäin suhteessaan, samalla asettaen suhteen pitkäaikaisuuden ja pysyvyyden selkeäksi tavoitteeksi. Lopulta ohjelma jättää kuitenkin pitkälti käsittelemättä sukupuolen, seksuaalisuuden, luokkataustan ja rodun vaikutuksen avioliitossa ja parisuhteissa, muodostaen osallistujien oletetun valkoisen keskiluokkaisen heteroseksuaalisuuden kautta varsin suppean kuvan siitä, kenelle haaveiden mukainen avioliitto on järjestettävissä.

7 Johtopäätökset

Hyvin tiivistetysti ilmaistuna Ensitreffit alttarilla -ohjelmassa rakkaus ja avioliitto esitetään toivottavana osana hyvää ja merkityksellistä elämää. Vastatakseni ensimmäiseen tutkimuskysymykseen järjestetyn avioliiton käytännöistä todettakoon, että suomalaisen tv-tuotannon järjestämässä avioliitossa keskeisenä elementtinä toimivat asiantuntijat ja heidän arvioidensa mukainen parinmuodostusprosessi. Aviopareja valikoidessa asiantuntijat korostavat yksilöllisiin piirteisiin keskittyvää yhteensopivuutta, painottaen esimerkiksi sopivia persoonallisuuspiirteitä. Perinteisestä järjestetystä avioliitosta poiketen yhteiskuntaluokka tai sosiaalinen asema eivät näyttäyty puheessa merkittävinä perusteluina, vaan tärkeiksi seikoiksi nimetään esimerkiksi yhteiset harrastukset, arkielämän yhteensopivuus ja tulevaisuuden tavoitteet.

Yleisesti voidaan todeta ohjelman ylläpitävän individualistisia arvoja ja korostavan yksilöiden erityisyyttä läpikotaisesti, vaikka järjestetty avioliitto perinteisemmin on nähty tapana rakentaa ja muovata yhteisöjen laajempia sosiaalisia verkostoja. Parienmuodostusprosessissa laajemmat sosiaaliset rakenteet häivytetään kuvasta tehokkaasti. Jopa parien päätyessä eroon ja avioliittojen ”epäonnistuessa” ohjelmassa korostetaan yksilön kehitystä. Osallistujien esitetään saaneen uusia kokemuksia, parantaneet itsetuntemustaan, kehittäneet ihmissuhdetaitojaan ja oppineet paljon uutta prosessin myötä. Yksilöiden tunteet asetetaan keskiöön myös silloin, kun puhutaan ohjelmaan osallistumisen kuormittavuudesta ja käsitellään sitä, miten omien halujen ja tarpeiden tunnistaminen sekä niiden ilmaisu on tärkeää.

Asiantuntijat toimivat paitsi avioliittojen yhteen saattajina myös parien terapeuttimaisina neuvonantajina koko ohjelman aikana. Ohjelman luoma kuva osallistujien luottamuksesta asiantuntijoita kohtaan on hyvin merkittävä. Luottamus heidän arviointikykyynsä ja prosessin toimivuuteen sopivan kumppanin löytämiseksi ylläpidetään loppuun asti, vaikka avioliitot eivät olleetkaan onnistuneita. Perheitä tai muita läheisiä ei kuvata aktiivisina osapuolina avioliiton järjestämisessä, vaan heiltä kaivataan ennemminkin hyväksyntää ja kannustusta taustahenkilöinä. Avoimuus, uteliaisuus, rohkeus ja luottamus nostetaan esille hyveinä, jotka tekevät ihmisestä sopivan kandidaatin ohjelman mukaisen järjestetyn avioliiton onnistumiseksi. Ennakkoluulottomuus ja joustavuus esitetään lähes ehtoina avioliittojen onnistumiselle, koska liian suuret odotukset eivät näyttäyty yhteensopivina järjestetyn avioliiton ja tuntemattoman aviopuolison epävarmuustekijöiden kanssa.

Avioliittoa ja rakkautta käsittelevien diskurssien myötä ohjelmassa muodostuu moninaisia merkityksiä hyvän avioliiton sisällöstä. Tutkimuskirjallisuudesta hetkittäin poiketen rakkauden erilaisia kategorisia jakoja on vaikeaa tehdä ohjelman kielellisten konstruktioiden kautta. Rajanvedot kumppanillisen rakkauden ja romanttisen rakkauden välillä eivät olekaan aina selkeitä, vaan ihanteellisesti ne toimivat päällekkäisinä, samanaikaisina tai limittäisinä aviosuhteessa. Arjen kumppanuuden diskurssi on helposti kytkettävissä kumppanuusavioliiton käsitteeseen, jossa kahdenvälinen arkinen kumppanuus, yhteinen vapaa-ajan viettäminen, molemminpuolinen kiintymys ja luottamus ovat keskeisiä. Pitkäkestoinen avioliitto, jonka puitteissa yhteisiä haaveita ja elämäntavoitteita voi saavuttaa, nousee esiin ihanteellisena.

Rakkaudelle annetaan merkityksiä moninaisin tavoin. Ohjelmassa ilmestyy lausuntoja, joiden mukaan kiihkeä rakastuminen ei ole vaatimus avioliiton pysyvyydelle. Samalla kuitenkin valtaosa osallistujista kaipaa avioliittonsa jatkumiseksi ihastumisen tunnetta tai kipinää. Romanttisen rakkauden ja kipinän saavuttamiselle tulee asiantuntijoiden suunnalta ohjeita ja he pyrkivät selittämään, mitkä asiat vaikuttavat rakastumisen kokemukseen, mutta lopulta selkeitä määritelmiä sille, miksi jotkut ihmiset ihastuvat ja toiset eivät, ei löydy. Se, millä tavalla ja missä määrin osallistujat kaipaavat ihastumista ja romanttisia tunteita, on esitetty yksilöstä riippuvana asiana, mutta yleistettävissä on ajatus siitä, että hyvä parisuhde poikkeaa kaverillisesta suhteesta nimenomaan romanttisten tunteiden takia.

Fyysinen läheisyys ja kumppanin kanssa jaettu intiimiys rakentuvat fyysisen läheisyyden kaipuun diskurssissa tärkeiksi. Kielellisten keinojen kautta kosketuksesta luodaan merkittävä osa avioliittoa. Tähän kytkeytyy myös ajatus siitä, että tietynlainen fyysinen läheisyys ei ole itsestäänselvyys, vaan se muodostuu kahden ihmisen välille luottamuksen kautta. Intiimiys vaatii uskallusta olla haavoittuvainen ja paljastaa itsestään puolia, joita ei kaikille näytä. Seksistä puhutaan ohjelman kokonaisuudessa hyvin vähän, eikä tälle anneta selkeitä selityksiä. Ehkä tarkoituksena on suojella osallistujien yksityiselämää tai taustalla on jokin muu syy, mutta selvää on, että fyysisen viehätyksen puuttuessa avioliitto ei näyttäydy ohjelmassa houkuttevalta.

Järjestetyn avioliiton vahvuudeksi rakennetaan mielikuva asiantuntijoiden mahdollisesta paremmasta kyvystä arvioida kumppaniehdokkaiden sopivuutta ja löytää henkilö, joka vastaa ei ainoastaan yksilön toiveita, vaan myös tarpeita. Loppupeleissä suhteet kariutuvat siihen, ettei asiantuntijoilla kuitenkaan ole kykyä ennakoita fyysisen vetovoiman tai ihastumisen ilmestymistä, eikä näiden puuttuessa tunnu olevan mitään tehtävissä, vaikka asiantuntijapuheessa painotettaisiinkin hitaan rakastumisen mahdollisuutta pitkän aikavälin

kiintymyksen muodostuessa. Ohjelmassa hyvän avioliiton peruspiirteinä nähtiin kumppanuus ja arjen jakaminen, mutta romanttisen rakkauden uupuminen ja jaetun fyysisen vetovoiman poissaolo olivat kuitenkin painavampia osallistujien tehdessä valintoja suhteidensa jatkuvuudesta. Suhteita ei haluttu jatkaa, vaikka ”paperilla” tai asiantuntijoiden mukaan kumppani olisi sopiva, koska avioliitossa kuitenkin pidettiin tärkeänä myös jotain selittämätöntä kipinää ja rakastumisen tunteita, joita asiantuntijat eivät voi ennakoita. Avioliiton halutaan sisältävän romanttista rakkautta, turvallista kumppanuutta, fyysistä ihastumista sekä sitoutumista ja hyvää kommunikaatiota – jonkun näistä uupuessa ei avioliiton jatkamista tai parisuhteen rakentamista nähdä enää kannattavana. Sanottakoon myös, että tämä on juuri aineistonani käyttämäni seitsemännen tuotantokauden lopputulos ja jotain toista tuotantokautta tarkastelemalla johtopäätökset olisivat voineet olla hieman erilaisia. Väittäisin kuitenkin, että keskeiset teemat ja eri erottelemani diskurssit ovat vaihtelevissa määrin aina olleet läsnä läpi koko ohjelman. Selkein ero muihin tuotantokausiin verrattuna on, että aiemmilla ja myöhemmillä kausilla ainakin jonkun parin välille on sattunut muodostumaan romanttisiakin tunteita, mutta tälle ei yleensä anneta mitään tiettyjä selityksiä tai anneta asiantuntijoille erityisemmin kunniaa onnistumisesta, vaan romanttisen rakkauden löytyminen jätetään mystiseksi onnen aiheeksi, jonka syitä ei voida määrittää.

Ohjelma korostaa parisuhteiden vaativan työtä, luottamusta ja sitoutumista. Romanttiselle rakkaudelle annettu merkitys hyvän avioliiton keskiössä korostuu nimenomaan tilanteissa, joissa osallistujat eivät näe enää mahdollisuutta romanttisen suhteen muodostumiselle. Vaikka sitoutumista ja työntekoa korostettaisiin, ei osallistujilla ole enää halukkuutta panostaa heidän kokiessaan olevansa liian erilaisia tai epäsovivia toisilleen asiantuntijoiden päinvastaisista arvioista huolimatta. Vaikka ohjelmassa korostuukin individualismi ja ihmisten erilaisuuksien painottaminen, on ohjelmaan valittujen henkilöiden joukko varsin homogeeninen. Kautta ohjelman historian kaikki osallistujat ovat olleet hetero-oletettuja keskiluokkaisia kantasuomalaisia, joiden häät seuraavat aina samaa kaavaa. Vaikka ohjelma haluaakin esittää epäkonventionaalisen tavan muodostaa avioliitto tai parisuhde, ovat lopulta toiveet ja tavoitteet sekä asiantuntijoiden valinnat hyvin normien mukaisia, eikä yhteiskunnassa vallitsevista parisuhteiden normatiivisista kaavoista juurikaan poiketa, paitsi siinä, ettei tulevaa aviokumppania tunneta etukäteen.

Ensitreffit alttarilla esittää yhden version järjestetystä avioliitosta, joka pyrkii haastamaan vallitsevaa normia, jossa rakastumisen kautta valitaan kumppani, jonka kanssa ensin seurustellaan ja sitten mennään naimisiin. Ohjelma ei kuitenkaan luovu ajatuksesta

romanttisesta parisuhteesta, kun yksilöiden piirteisiin perustuva asiantuntija-arvio ”täydellisestä” kumppanista ei riitä, osallistujien asettaessa romanttisen rakkauden tärkeimmäksi tavoitteekseen ystävyyteen perustuvan kumppanuuden yli. Yksilöllisiä piirteitä, joiden odotetaan nostavan onnistumisen todennäköisyyttä, sekä parisuhteen rakentamiseen laitettavaa työtä ja motivaatiota ei arvoteta osallistujien silmin niin korkealle, että he olisivat valmiita luopumaan ajatuksesta, että hyvään avioliittoon kuuluu myös ihastuminen ja romanttinen rakkaus. Tähän liittyy myös ajallinen ulottuvuus. Sanotaan, ettei ole ongelma, jos ihastumista ei tapahdu heti, mutta jossain vaiheessa prosessia ei enää ylläpidetä toivoa kipinän syttymisestä tietynlaisten tunteiden puuttuessa täysin. Vaikka sitoutumista, uteliaisuutta ja pitkäaikaista motivaatiota korostetaan, ei energiaa ja suhteen ylläpitämiseen laitettavaa työtä haluta jatkaa osallistujien puolelta, jos rakastumisen todennäköisyyttä pidetään liian pienenä. Mikä sitten on liian pieni todennäköisyys, on yksilöiden arvioitavissa, mutta kaikille yhteistä on arjen jakamisen ohella halu löytää romanttinen rakkaus, johon kuuluu luottamuksen ja välittämisen lisäksi seksuaalinen ihastuminen ja yhteiset tulevaisuuden näkymät. Arjen kumppanuuden diskurssista huolimatta pelkkä ystävyyteen perustuva kumppanuus ja yhteensopivat arvot eivät ole riittävä peruste osallistujille jatkaa parisuhteen kehittämistä.

Tämä tutkielma tarkastelee vain yhden tv-ohjelman luomia käytäntöjä ja merkityksiä antaen siten tietynlaisia tuloksia, mutta toisenlaisessa tutkimuksessa asetelma voisi olla erilainen. Kirjoitusprosessin edetessä on herännyt ajatus siitä, että olisi syytä uppoutua syvemmin esimerkiksi rakkausrealityn sukupuolittuneisiin ja heteronormatiivisiin käytäntöihin. Tämän tutkielman puitteissa aihe sai vain kevyen pintaraapaisun, koska tarkastelun keskiössä oli järjestetty avioliitto ilmiönä ja rakkauden merkitykset sen puitteissa, mutta jatkotutkimuksille olisi ehdottomasti aihetta. Tosi-tv:tä on suomalaisessa kontekstissa tutkittu niin vähän, että olisi mielenkiintoista tarkastella tarkemmin myös tuotantoprosesseja tai katsojien vastaanottavuutta.

Lopulta tosi-tv-ohjelma antaa varsin rajatun kuvan siitä, miltä hyvä avioliitto näyttää ja kenelle sellainen on järjestettävissä. Ohjelman osallistajat edustavat suhteellisen homogeenistä ryhmää keskiluokkaisina valkoisina heteroina, mutta tämä homogeenisuus jää hyvin pitkälti ohjelmassa vaiennetuksi aiheeksi. Sen sijaan yksilöllisiä piirteitä ja persoonallisuutta korostetaan, kun parinvalintoja on tehty asiantuntijoiden toimesta. Hyvässä avioliitossa selkeästi kahden henkilön välinen vastavuoroisuus ja molemminpuolisuus korostuu äärimmäisen tärkeänä. Kumppanuus, luottamus ja yhteiset haaveet sekä arjen tavat, yhdistettynä romanttiseen kiintymykseen ja fyysiseen vetovoimaan muodostavat ohjelmassa

avioliiton ja rakkaudellisen parisuhteen kulmakivet. Nämä rakentuvat ohjelmassa asiantuntijoiden puheen ja osallistujien toiveiden kautta, vaikka niitä ei käytännössä päästäkään seuraamaan avioliittojen kariutuessa jo ohjelman aikana.

Lähteet

Alasuutari, Pertti (2011) *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino.

Anderson, Benedict (2017). *Kuvitellut yhteisöt — Nationalismin alkuperän ja leviämisen tarkastelua* (toinen laitos Kääntänyt Joel Kuortti). Tampere: Vastapaino.

Askew, Kelly (2008). Introduction. Teoksessa Kelly Askew & Richard R. Wilk (toim.) *The Anthropology of Media. A Reader*. Malden, MA: Blackwell Publishing, 1–17.

Beck, U., & Beck-Gernsheim, E. (1995). *The Normal Chaos of Love*. Cambridge: Polity Press.

Berscheid, Ellen (2006). Searching for the Meaning of ‘Love’. Teoksessa Robert Sternberg & Karin Weis (toim.) *The New Psychology of Love*, 171–183. New Haven, CT: Yale University Press.

Bignell, Jonathan (2013). *An Introduction to Television Studies*. New York: Routledge.

Blaisure, Karen & Allen, Katherine (1995). Feminists and the Ideology and Practice of Marital Equality. *Journal of Marriage and Family*, 57(1), 5–19.

Bowman, Jennifer. L., & Dollahite, David C. (2013). “Why Would Such a Person Dream About Heaven?” Family, Faith, and Happiness in Arranged Marriages in India. *Journal of Comparative Family Studies*, 44(2), 207–225.

Carpentier, Nico (2006). Participation and power in the television program *Temptation Island*. Teoksessa Carpentier, Nico et al. (toim.) *Researching media, democracy and participation*. The Intellectual work of the 2006 European media and communication doctoral summer school. Tartu: University of Tartu Press, 135–147.

Classen, Constance (2012). *The Deepest Sense: A Cultural History of Touch*. Urbana: University of Illinois Press.

Coman, Mihai & Rothenbuhler, Eric W. (2005). The Promise of Media Anthropology. Teoksessa Eric W. Rothenbuhler & Mihai Coman (toim.) *Media Anthropology*. Thousand Oaks: Sage, 1–11.

Couldry, Nick (2003). *Media rituals: a critical approach*. London: Routledge.

Dayan, Daniel (2001). The Peculiar Public of Television. *Media, Culture & Society* 23(6), 743–765.

De Munck, Victor (1996). Love and marriage in a Sri Lankan Muslim community: Toward a reevaluation of Dravidian marriage practices. *American Ethnologist*, 23(4), 698–716.

Dryden, Carolyne (1999). *Being married, doing gender: a critical analysis of gender relationships in marriage*. London: Routledge.

Eriksen, Thomas Hylland (2004). *Toista maata? Johdatus antropologiaan*. Helsinki: Gaudeamus.

Esteban-Galarza, Mari Luz; Medina-Doménech, Rosa M. & Távora-Rivero, Ana (2013). Moved by Love: How the Research of Love Can Change Our Deep-Rooted Emotional Understandings and Affective Consciousness. Teoksessa Anna G. Jónasdóttir & Ann Ferguson (toim.) *Love: A Question for Feminism in the Twenty-First Century*. New York: Routledge, 158–172.

Evans, Mary (2003). *Love: An Unromantic Discussion*. Cambridge: Blackwell.

Evans-Pritchard, E.E. (1940). *The Nuer*. Oxford: Clarendon.

Finnpanel (2023) Katsotuimpien ohjelmien TOP-listat. <https://www.finnpanel.fi/tulokset/tv/kk/ohjryh/2023/3/viihdeohjelmat.html> (katsottu 23.4.2023)

Fisher, Helen (1995). The Nature and Evolution of Romantic Love. Teoksessa William Jan-kowiak (toim.) *Romantic Passion: A Universal Experience*, 23–41. New York: Columbia University Press.

Gill, Rosalind (1995). Relativism, Reflexivity and Politics: Interrogating Discourse Analysis from a Feminist Perspective. Teoksessa Sue Wilkinson & Celia Kitzinger (toim.) *Feminism and Discourse. Psychological Perspective*. Lontoo: Sage, 165–186.

Ghosh, Debjyoti (2022). A match made in heaven - “Indian matchmaking” in contemporary times. *Frontiers of Sociology* 7, 684994.

Gratzke, Michael (2017). Love is what people say it is: Performativity and narrativity in critical love studies. *Journal of popular romance studies*. <http://www.jprstudiesest.dream-hosters.com/wp-content/uploads/2017/04/LIWPSII.4.2017.pdf>

Hall, Stuart (1997). Representation: cultural representations and signifying practices. London: SAGE Publications.

Hart, Kimberley (2007). Love by arrangement: The ambiguity of 'spousal choice' in a Turkish village. *Journal of the Royal Anthropological Institute*, 13, 321–343.

Hirsch, Jennifer & Wardlow, Holly (2006). Modern Loves. The Anthropology of Romantic Courtship & Companionate Marriage. Ann Arbor: University of Michigan Press.

Howes, David (2010). Sensual Relations: Engaging the Senses in Culture and Social Theory. Ann Arbor: University of Michigan Press.

Ilmonen, Kerttu (2021). Juonen rakentuminen tositelevisio-ohjelmassa Temptation Island Suomi. Pro gradu -tutkielma. Trepo.

Jankowiak, William & Fischer, Edward F. (1992). A Cross-cultural Perspective on Romantic Love. *Ethnology* 31 (2): 149–155.

Jankowiak, William (1995). Introduction. Teoksessa William Jankowiak (toim.) *Romantic Passion: A Universal Experience*. New York: Columbia University Press, 1–19.

Jankowiak, William & Paladino, Thomas (2008). Desiring Sex, Longing for Love: A Tripartite Conundrum. Teoksessa William Jankowiak (toim.) *Intimacies: Love and Sex across Cultures*. New York: Columbia University Press, 1–36.

Jokinen, Arja (2016). Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suominen (toim.) *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino, 249–265.

Juhila, Kirsi (2016). Tutkijan positiot. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suominen (toim.) *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino, 411–443.

Katainen, Anu (2020) Ensitreffit alttarilla sosiologin silmin: Mikä tekee ihmisistä yhteensopivia? Ilmiö media. <https://ilmiömedia.fi/artikkelit/ensitreffit-alttarilla-sosiologien-silmin-mika-tekee-ihmisista-yhteensopivia/> (katsottu viimeksi 22.4.2023)

Kieffer, Carolynne (1977). *New Depths in Intimacy*. Teoksessa Roger Libby & Robert Whitehurst (toim.) *Marriage and Alternatives: Exploring Intimate Relationships*. Glenview, Illinois: Scott, Foresman and Company, 267–292.

Kinnunen, Taina, & Kolehmainen, Marjo (2019). Touch and Affect: Analysing the Archive of Touch Biographies. *Body & Society*, 25(1), 29–56.

Leonard, Suzanne (2018). *Wife, Inc.: The Business of Marriage in the Twenty-First Century*. New York: New York University Press.

Libby, Roger L. & Whitehurst, Robert N. (1977). *Marriage and Alternatives: Exploring Intimate Relationships*. Glenview, Illinois: Scott, Foresman and Company.

Lévi-Strauss, Claude (1949). *Les structures élémentaires de la parenté*. Paris: PUF.

Lukes, Steven (1975). Political Ritual and Social Integration. *Sociology. The Journal of the British Sociological Association* 9, 289–308.

Mayer, Claude-Hélène & Vanderheiden, Elisabeth (2021). Voicing the Stories of Love Across Cultures: An Introduction. Teoksessa Claude-Hélène Mayer & Elisabeth Vanderheiden (toim.) *The International Handbook of Love: Transcultural and Transdisciplinary perspectives*. Cham, Switzerland: Springer, 3–22.

Machin, David (2014). *Visual communication*. Boston: De Gruyter Mouton.

Massey, Doreen (2008). *Samanaikainen tila*. Tampere: Vastapaino.

McAlister, Jodi (2018). What we talk about when we talk about love: declarations of love in the American and Australian Bachelor/ette Franchises. *Continuum* (Mount Lawley, W.A.), 32(5), 643–656.

Miller, Toby (2009). *Television Studies: The Basics*. London: Taylor & Francis.

Mueller, Michelle (2021). *New Religions and the Mediation of Non-Monogamy: Polyamory, Polygamy, and Reality Television*. Milton: Taylor and Francis.

Myers, Jane E., Madathil, Jayamala, & Tingle, Lynne R. (2005). Marriage satisfaction and wellness in India and the United States: A preliminary comparison of arranged marriages and marriages of choice. *Journal of Counseling and Development*, 83(2), 183–190.

Nelson, Alex & Jankowiak, William (2021). Love's Ethnographic Record: Beyond the Love/Arranged Marriage Dichotomy and Other False Essentialisms. Teoksessa Claude-Hélène Mayer & Elisabeth Vanderheiden (toim.) *The International Handbook of Love: Transcultural and Transdisciplinary perspectives*. Cham, Switzerland: Springer, 41–59.

OECD (2019). Marriage and divorce rates. OECD: Family Database.

Olcay Imamoğlu, E., Ads, Menatalla, & Weisfeld, Carol C. (2019). What Is the Impact of Choosing One's Spouse on Marital Satisfaction of Wives and Husbands? The Case of Arranged and Self-Choice Turkish Marriages. *Journal of Family Issues*, 40(10), 1270–1298.

Patico, Jennifer (2010). From Modern Loves to Universal Passions: Ethnographies of Love, Marriage, and Globalization. *Identities* (Yverdon, Switzerland), 17(4), 372–386.

Pilão, Antonio Cerdeira (2021). Conjugalities and sexualities in conflict: Monogamy and polyamory among LGBT groups. *Vibrant: Virtual Brazilian Anthropology*, (18). <https://doi.org/10.1590/1809-43412021V18A503>

Pinto, Sarah (2017). Researching Romantic Love. *Rethinking history*, 21(4), 567–585.

Reis, Harry T. & Aron, Arthur (2008). Love: What is It, Why Does It Matter, and How Does It Operate. *Perspectives on Psychological Science* 3 (1): 80–86.

Rothenbuhler, Eric W. (1998). *Ritual Communication: From Everyday Conversation to Mediated Ceremony*. Thousand Oaks: Sage.

Schippers, Mimi (2016). *Beyond Monogamy: Polyamory and the Future of Polyqueer Sexualities*. New York: New York University Press.

Silverstone, Roger (1994). *Television and Everyday Life*. London: Routledge.

Skeggs, Beverley, & Wood, Helen (2012). *Reacting to reality television: performance, audience and value*. London: Routledge.

Spencer, Stephen (2011). *Visual Research Methods in the Social Sciences: Awakening Visions*. London: Routledge.

Stone, Lawrence (1988). *Passionate Attachments in the West in Historical Perspectives*. Teoksessa William Gaylin and Ethel Person (toim.) *Passionate Attachments: Thinking about Love*. New York: The Free Press, 15–26.

Sumiala, Johanna (2010). *Median rituaalit: Johdatus media-antropologiaan*. Tampere: Vastapaino.

Suoninen, Eero (2016). *Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen*. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.) *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino, 229–247.

Turner, Victor (1969). *The Ritual Process: Structure and Anti-Structure*. Routledge.

Vandenbosch, Laura & Eggermont, Steven (2011). *Temptation Island, The Bachelor, Joe Millionaire: A Prospective Cohort Study on the Role of Romantically Themed Reality Television in Adolescents' Sexual Development*. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 55(4), 563–580.

Westermarck, Edvard (1932). *Avioliiton historia*. Porvoo: WSOY